

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE**

**FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**

Institut politologických studií, Katedra politologie

**Roman Sedlák**

**Válka v Iráku 2003:  
Konflikt v Perském zálivu v perspektivě  
americké zahraniční politiky**

*Bakalářská práce*

Praha 2010

Autor práce: **Roman Sedlák**

Vedoucí práce: **PhDr. Jaromír Soukup Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2010**

Hodnocení:

## **Bibliografický záznam**

SEDLÁK, Roman. *Válka v Iráku 2003: Konflikt v Perském zálivu v perspektivě americké zahraniční politiky*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2010. 88 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jaromír Soukup Ph.D.

## **Anotace**

Bakalářská práce pojednává o současném konfliktu v Iráku. Snaží se najít odpověď, proč Spojené státy americké zaútočily na tuto zemi v roce 2003. Do dnešního dne není zcela jasné, které důvody vedly vedení USA k napadení zcela suverénního státu, který neohrožoval mezinárodní společenství. Na otázku proč, se tato práce snaží odpovědět v širším kontextu americké zahraniční politiky, jejího vývoje a metod užitých k prosazení zájmů největší světové velmoci. Po přečtení této práce by si čtenář měl být schopen utvořit ucelený a rozsáhlý názor na konflikt v Perském zálivu, který přetváří současné mezinárodní vztahy v atlantické civilizaci.

## **Annotation**

Bachelor thesis deals with current war in Iraq. It tries to answer the question why the United States engaged in a conflict with its opponent in 2003. Until this day it's not clear why the world's only superpower attacked a sovereign nation state, which was not a threat to the international community. This work tries to answer these questions from several points of view. One is historical evolution of American foreign policy; second enforcing methods and interests of the US. After reading this work, the reader should be able to shape his own broad opinion on the current conflict and its causes.

## **Klíčová slova**

Irák, USA, Válka v Iráku, Ropa, G.W. Bush

## **Keywords**

Iraq, USA, Iraq war, Oil, G.W. Bush

## **Prohlášení**

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 28. 3. 2010

Roman Sedlák

## **Poděkování**

Na tomto místě bych rád poděkoval panu doktoru Soukupovi, který mi pomáhal při tvorbě této práce. Bez odborné konzultace v oblasti mezinárodních vztahů, by vytvoření této práce nebylo možné. Pan doktor Soukup svými znalostmi z vývoje mezinárodních vztahů v historii mi poskytl unikátní náhled na střet zájmů velmocí a okrajových států třetího světa v minulosti.

## Obsah

<b>OBSAH</b> .....	<b>6</b>
<b>ÚVOD</b> .....	<b>7</b>
1.1 METODA VÝZKUMU A POUŽITÁ LITERATURA .....	11
<b>2. PŘEDURČENÍ AMERICKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY</b> .....	<b>15</b>
2.1 OD OTCŮ-ZAKLADATELŮ AŽ K NUKLEÁRNÍ VELMOCI .....	15
2.2 GEOPOLITIKA, EKONOMIKA A POČÁTKY ZAHRANIČNÍ POLITIKY USA .....	16
2.2 IZOLACIONISMUS VS. INTERVENCIONALISMUS .....	22
2.3 IMPLIKACE HISTORICKÉ ANALÝZY NA SOUČASNÝ KONFLIKT V IRÁKU .....	26
<b>3. ESTABLISHMENT USA, EKONOMICKÉ ZÁJMY A ENERGETICKÁ BEZPEČNOST</b> .....	<b>28</b>
3.1 VLIV POLITICKÝCH A EKONOMICKÝCH ELIT NA TVORBU ZAHRANIČNÍ POLITIKY USA .....	28
3.1.1 TRILATERÁLNÍ KOMISE, CPD A PNAC .....	30
3.1.2 POLITICKÝ ESTABLISHMENT USA V LETECH 2001-2008.....	34
3.2 ZAHRANIČNÍ EKONOMICKÉ ZÁJMY A EXPANZE USA .....	40
3.2.1 AMERICKÁ ENERGETICKÁ BEZPEČNOST A AMERICKÁ HEGEMONIE .....	43
<b>4. IRÁK 1990– 2010</b> .....	<b>52</b>
4.1 GEORGE BUSH STARŠÍ A PRVNÍ VÁLKA V IRÁKU 1991-1992 .....	52
4.2 BILL CLINTON A IRÁK .....	57
4.3 GEORGE WALKER BUSH A DRUHÁ VÁLKA V ZÁLIVU .....	65
4.4 KOLAPS .....	74
<b>5. ZÁVĚR</b> .....	<b>80</b>
<b>POUŽITÁ LITERATURA</b> .....	<b>83</b>
<b>PRIMÁRNÍ LITERATURA</b> .....	<b>83</b>
<b>SEKUNDÁRNÍ LITERATURA A INTERNETOVÉ PRAMENY</b> .....	<b>84</b>

## Úvod

V této bakalářské práci se budu věnovat problematice druhé americko-irácké války. Toto téma se jeví, jako velmi zajímavé především pokud se budeme snažit pochopit příčiny tohoto konfliktu, jenž ovlivnil politiku a dění na celé planetě. Invaze do Iráku v březnu 2003 ovlivnila vztah mezi „křesťanským Západem“ a „muslimským Východem“. Nutno podotknout, že invaze tyto vztahy ovlivnila ne velmi pozitivně. Dalo by se polemizovat, zda se Spojeným státům americkým vskutku vyplatilo jít do války se Saddámem Husajnem a nepoužít jiných metod zahraniční politiky.

Dnes po více jak sedmi letech neutuchajícího konfliktu si mnohé skupiny – akademičtí pracovníci, studenti, politici, ale i samotní američtí občané kladou otázky: Proč Spojené státy americké spolu s koalicí spojeneckých států, vyhlásily válku Iráku? Proč po 7 letech bojů s povstalci a fundamentalisty vojáci zůstávají v této poničené zemi? Kladení těchto elementárních otázek je více než pochopitelné, pokud se podíváme na situaci, v níž se současný Irák nachází. Téměř každý den čteme v periodikách a vidíme v televizních novinách, nebo na internetu, sebevražedné atentátníky, únosy a mrtvé spojenecké vojáky. I přes nastolení „demokratické“ vlády v Iráku, nevidíme velký pokrok. Jedním z důvodů je například chybějící demokratická tradice této země, více než samotná invaze a setrvání vojsk.

Tato práce se bude snažit odpovědět především na otázku: **„Proč Spojené státy americké provedly v březnu 2003 invazi do Iráku?“**

Záměrně se zabývám pouze Spojenými státy americkými, jelikož mezi koaličními partnery, kteří vstoupili 21. 3. 2003 na půdu suverénního státu Irák, je pouze jeden, který se jeví jako opravdový kredibilní spojenec. Mluvím o Velké Británii, která poslala do Iráku několik tisíc svých vojáků a podílela se tak větší měrou na válečných operacích. Mezi další spojence USA patří například Dánsko či Polsko, ale ty se bojových akcí téměř nezúčastnily. George Bush mladší ve svých projevech těsně po invazi uváděl, že v koalici je několik desítek států. Je nutno podotknout, že prezident Bush záměrně nevedl, že naprostá většina těchto států neprovádí vojenské operace spolu s armádou USA, ale pouze podporují válku proti Saddámu Husajnovi. Bohužel

pro USA v této koalici nebyli hlavní partneři z Rady bezpečnosti OSN. Silně válce oponovali například Francouzi, ale také Němci a Rusové. Tito stálí členové Rady bezpečnosti (až na Německo) permanentně tlačili prezidenta Bushe směrem k rezolucím a sankcím, které však neměly větší váhu a Saddám Husajn stále zůstával u moci. Můžeme tedy plně vyloučit ostatní vlivné státy a označit tuto válku jako válku Spojených států amerických a Saddáma Husajna. I když se uvádí a chápe se druhá válka v Perském zálivu jako válka americko-irácká, je příhodnější označit toto válečné tažení jako operaci na svržení Saddáma Husajna spíše, nežli válku na dobytí Iráku jakožto suverénního státu. Operace Irácká Svoboda, jak oficiálně zněl název plánu na změnu režimu, měla několik příčin. Tak, abychom tyto příčiny pochopili, budeme muset nahlížet na konflikt z několika zorných úhlů. Tyto úhly reprezentují jednotlivé části této práce. Po přečtení této bakalářské práce by si čtenář měl být schopen vytvořit ucelený náhled na příčinu konfliktu v Iráku.

První částí bude historický vývoj USA a jejich zahraniční politiky, který občané Spojených států chápou jako politiku předurčení nebo jako politiku poselství. Američané již od doby prezidenta Andrewa Jacksona chápou svou vnější politiku se světem jako „boží předurčení USA být příkladem světu a tento svět vést. Není to politický program s jednotnou představou cílů a prostředků, spíše vize, jejíž součástí je představa o vyšších ctnostech amerického lidu a jeho institucí, a to někdy v podobě anglosaské nadřazenosti.“<sup>1</sup> Dle těchto idejí Američané více či méně vytvářejí svoji politiku dodnes.

Cílem této části bude snaha pochopit, co vedlo americký národ k podobným idejím a co v průběhu dějin přimělo USA k různým výbojným akcím. Dále se zde podíváme na vývoj politiky izolacionismu a intervencionalismu. Tyto dva trendy v zahraniční politice USA se neustále střídají a je nutné je pochopit, tak abychom si utvořili obraz, v jaké etapě zahraničněpolitického vývoje se USA zrovna nacházejí. Je nutno pochopit, že Spojené státy americké jsou *de facto* odkázány být expanzivním státem. Je to díky několika faktorům, které v části o historickém vývoji zahraniční politiky bude tato bakalářská práce dále projednávat. Prvotním indikátorem byla povaha Otců-poutníků, kteří se na lodi Mayflower doplavili až na východní pobřeží dnešní Ameriky a založili první osadu Plymouth. Tito kolonialisté byli nábožensky pronásledováni ve své původní vlasti – Velké Británii, proto se rozhodli emigrovat do

---

<sup>1</sup> Krejčí, O. (2009). *Zahraniční politika USA*. Praha: Professional Publishing, s. 59.



Ameriky. Ještě na lodi Mayflower se 41 kolonistů dohodlo o charakteru společenství, které v nové zemi vytvoří. V této smlouvě se kolonisté zavázali, že vytvoří společenství zbožných lidí stejné víry, kteří si zvolí své zástupce.<sup>2</sup> S Otcí-poutníky je spjata idea výjimečnosti USA a jejich náboženské vizi o osídlování Ameriky. Analogicky si můžeme tyto ideje přenést do současnosti a porovnat je se zahraniční politikou USA, jež se opírá několik desítek let o šíření demokracie ve světě.

Další část historické koncepce zahraniční politiky USA bude popis kontinentální expanze USA, kdy byla dokončena geografická podoba dnešních Spojených států amerických. S tím souvisí politika Otců-zakladatelů a jejich myšlenek, které vedly nakonec k vytvoření dvou hlavních ideových proudů v USA (dnes tento projev vidíme jako existenci bipolárního politického systému s dvěma hlavními stranami – republikány a demokraty), ale v zahraniční a expanzivní politice měly mnoho společného. Mám na mysli Jeffersonovu a Jacksonovu tradici v americkém politickém myšlení. Myšlenky těchto dvou amerických prezidentů hovořily o směrech americké zahraniční politiky. Jedna zdůrazňovala nutnost zajímat se o vnitropolitickou situaci a nevměšovat se do evropských záležitostí, druhá podporovala vměšování se a intervenci.

K pochopení vývoje zahraniční politiky USA si popíšeme jednotlivé doktríny prezidentů USA, jež se na první pohled mohou zdát zcela odlišné, ale po bližším prozkoumání se dozvíme, že se jedná o graduální politiku, která jen přizpůsobuje zahraniční politiku USA externalitám. Spojené státy mají takovou vnější politiku, jakou jim dovoluje jejich vnitřní politická a ekonomická situace. Postupně se tak dostaneme až k 20. století a druhé světové válce, po které se USA staly téměř neomezeným hegemonem ve světě.

V druhé části této bakalářské práce se budeme věnovat ekonomické situaci USA v průběhu času. Popíšeme si zde aspekty ekonomické moci USA z historické perspektivy. Ekonomická moc USA se vždy šířila na základě vojenské moci. Jak někteří politologové chápou – válka je jen pokračování politiky jiným způsobem.

Hlavní oponenti války v Perském zálivu argumentují, že původem války byla rostoucí americká spotřeba ropy a z toho vyplývající nutnost rozšířit kontrolu nad světovými zásobami uhlovodíkových surovin. Je to však jen jedna z „pravd“, které

---

<sup>2</sup>*Mayflower Compact- 1620*, National Constitution Center, Philadelphia, USA. Dostupné z WWW: [http://constitutioncenter.org/ncc\\_edu\\_Mayflower\\_Compact.aspx](http://constitutioncenter.org/ncc_edu_Mayflower_Compact.aspx).

válku v Iráku provázejí. To si později ukážeme na pojednání o energetické bezpečnosti USA, která je složitější, než si leckterý anarchista protestující proti zahraniční expanzivní politice USA představuje. Vliv na politickou moc mají i některé zájmové skupiny v USA. Jedná se především o vojensko-průmyslový komplex, před kterým nás varoval prezident Dwight Eisenhower v roce 1953.<sup>3</sup> Dále vytváří zahraniční politiku USA i intelektuální skupiny – tzv. *think tanky*. Tato „ideová střediska“ mají přímý vliv na rozhodnutí Bílého domu. Důvod je prostý, členové kabinetu prezidenta USA, jsou často členy těchto organizací. Nejen však členové kabinetu, ale i mnozí řadoví úředníci, či pracovníci informačních agentur. Tyto elity poté (ať již patří k demokratům či republikánům) vytvářejí graduálně zahraniční politiku USA. Jako příklady těchto organizací si můžeme jmenovat- *Trilaterální komisi*, *Brookings institute*, nebo také konzervativní *Project for the New American Century*.

Poslední částí bude rozbor jednotlivých akcí a přijatých rozhodnutí Bushova kabinetu. Ukážeme si krok po kroku, co vedlo k válce v Iráku a jakou skutkovou podstatu válka měla. Budeme se zabývat odůvodněním George Bushe mladšího. Hlavní podmínkou intervence bylo riziko spojené se zbraněmi hromadného ničení. Prezident USA argumentoval, že Saddám Husajn vlastnil velké množství WMD (*weapons of mass destruction* – zbraně hromadného ničení) a také se snažil získat jaderné zbraně. Jak se později ukázalo, Irák již tyto zbraně neovládal, respektive komise utvořená po válečných operacích tyto zbraně nenašla. Jak je tedy možné, že celou svou kampaň proti Saddámovi postavil George Bush mladší na tomto argumentu? I na tuto otázku se budu snažit odpovědět. Jednou z příčin je strach západní civilizace po útocích z 11. 9. 2001 v New Yorku. Tyto útoky vedly Bushe mladšího k vytvoření doktríny, která stála na preventivních akcích. Bush obhajoval preventivní válku s tím, že nebude čekat, než teroristé zaútočí první.<sup>4</sup> Saddám Husajn již v minulosti dokázal, že je nevypočitatelný diktátor, s nímž se nedá jednat diplomaticky. Chemické zbraně a zbraně hromadného ničení (především rakety Scud) použil několikrát. Poprvé ve válce s Iránem v letech 1980-1988. Podruhé je použil proti spojencům v operaci *Desert Storm* (První válka v Perském zálivu). Dále pak Saddám Husajn úmyslně vytvářel obstrukce pro komise

---

<sup>3</sup> Eisenhower, D., *The Chance for Peace*, 16. 4. 1953, Washington D.C., USA, Dostupné na WWW: <http://www.prezidentialrhetoric.com/historicspeeches/eisenhower/chanceforpeace.html>.

<sup>4</sup> *The National Security Strategy of the United States of America*, 2002, Dostupné na WWW: <http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/national/nss-020920.pdf>.

OSN, které plnily rezoluce Rady bezpečnosti ohledně likvidace zbraní hromadného ničení. Clintonova administrativa se v průběhu 90. let uchýlila k ekonomickým sankcím OSN. Tyto sankce sice byly účinné a oslabily Irák, avšak nedonutily Saddáma rezignovat. Trpěli nejvíce řadoví občané, které ekonomické oslabení země díky sankcím nejvíce postihlo. Byl vytvořen program *Oil for Food*, kdy OSN dodávala Iráku jídlo za část jeho ropné produkce. I na takto zbídačeném obyvatelstvu prováděl Saddám krutosti. Především se to dotklo šíitské menšiny v Iráku a menšiny Kurdů na severu země. Není tedy divu, že po 11. září byl za největší hrozbu pro Západní svět považován Saddám Husajn.

Druhým argumentem administrativy George Bushe (a Tonyho Blaira jako jeho nejbližšího spojence) souvisejícím s první tezí, je osvobození iráckého lidu od tohoto krutého diktátora. Jak jsem již naznačil výše, Saddám Husajn používal kruté praktiky vůči svému vlastnímu obyvatelstvu. Jeho strana Baath a několik bezpečnostních složek, udržovaly obyvatelstvo v neustálém strachu. Represe a vraždy byly téměř na denním pořádku. Poslední „třešní na dortu“ byl Husajnov pokus o anexi Kuvajtu na počátku 90. let. To vedlo k vytvoření široké mezinárodní koalice vedené Spojenými státy. Bush mladší si však plně uvědomoval, že na počátku 21. století Irák již pro spojenecké státy nepředstavuje takovou hrozbu, jako o 10 let dříve a argument lidských práv málokdy vede k vojenské intervenci mezinárodního společenství. To je důvod, proč tento druhý argument nebyl více prosazován na půdě OSN.

## 1.1 Metoda výzkumu a použitá literatura

Záměrně jsem nezvolil v této práci složitější metody jako je například komparace, systémová analýza etc. Pokládám za nemožné v této práci a v tomto tématu vytvářet vzorce závislých a nezávislých proměnných, či užívat jakýchkoli jiných matematických vzorců a vztahů, které jsou v současnosti v sociálních vědách oblíbené. Jedním z důvodů je fakt, že válka v Iráku ještě neskončila a nemáme přístup k veškerým informacím. Mám na mysli především zprávy tajných služeb. Ty budou odtajněny až za několik desítek let.

Jako vhodnou metodu pro zkoumání tohoto tématu jsem zvolil *case study* (případová studie). Případová studie je jedna z metod užívaných v sociálních vědách. Je to hlubinná investigativní studie jednoho případu, skupiny či jiných sociálních

fenoménu. Na rozdíl od rigidního zkoumání pomocí omezeného počtu proměnných, se případová studie soustřeďuje na hlubinnou, podélnou examinaci jedné instance či jedné události: případu. Je to systematický způsob dívání se na události, sbírání dat, analyzování informací a oznamování skutečností a reálií. Případové studie by měly vytvářet a verifikovat či falzifikovat hypotézy.<sup>5</sup>

Pokud si převedeme zmíněnou metodu na tuto práci, postup bude následující. Jako hypotézu jsem stanovil, že **Spojené státy americké provedly invazi do Iráku na základě dlouhodobého vývoje zahraniční politiky** a i přes argumenty týkajících se ropy, konstatuji, že se jedná jen o další **vojenskou akci na zajištění stability ve světě a šíření systému (liberální demokracie), jenž vyhovuje mocenské politice USA a jejich ekonomickým potřebám**. Pro Spojené státy americké je esenciální stabilita v kritických oblastech jako je právě Irák. Stabilitou míním volný přístup irácké ropy (jako nejdůležitějšího ekonomického artiklu této země) a iráckého trhu na světový trh. Dále tím mám na mysli demokratické prostředí, které nevytváří prostor pro „pěstování“ fundamentalistů. Jedině demokratické státy s právním prostředím mají právo na existenci v mezinárodním prostředí.

Tuto hypotézu zkusím verifikovat třemi kroky. V prvním se budu snažit dokázat předurčenost USA k imperialismu (který musíme chápat zcela neutrálně a ne pejorativně, jak o něm pojednávají komunisté – jediné tak můžeme být neutrální a objektivní). Předurčení byli Američané díky svému původu, díky geopolitice – výhodné postavení na jednom kontinentu, který je z obou stran chráněn oceány, které znemožňují rychlý přístup k USA; rychlá expanze na kontinentě a historická fakta, jako například to, že se na půdě USA nikdy nevedla žádná světová válka. Druhým krokem je osvětlení problému energetické bezpečnosti jako esenciální části americké ekonomiky a stability. Dále vysvětlení užití armády jako prostředku moci a jako nástroje politiky a ekonomiky a v neposlední řadě vliv elit na zahraniční politiku USA. Třetí aspektem bude analýza jednotlivých kroků vedoucích přímo k válce. V této části ve zkratce popíšu, co za režim byl Baathský Irák v čele se Saddámem Husajnem, zmíníme se o první Perské válce, jejíž výsledek a neochota George Bushe staršího svrhnout Husajna, vedly *de facto* k druhé válce. Pak také rozebereme částečně kroky prezidenta Billa Clintona a jeho administrativy, které se s odstupem času zdají být neadekvátní a nedostatečné (avšak

---

<sup>5</sup> Flyvbjerg, B. (2006). *Five Misunderstandings About Case Study Research*. *Qualitative Inquiry*, vol. 12, no. 2, CA: London, s. 420-434.

jediné možné). V posledním díle této části si osvětlíme činy kabinetu prezidenta George Bushe mladšího. Od vytváření prvotních plánů na invazi (prosinec 2001)<sup>6</sup>, přes vyslání diverzních a zpravodajských týmů CIA na sever Iráku<sup>7</sup> až po nařízení samotné operace v březnu 2003. Na závěr se podíváme na současnou situaci v Iráku, jelikož nám to pomůže verifikovat předválečné cíle USA a Velké Británie a také falzifikovat konspirační teorie o válce kvůli ropě.

Literatury na téma Irák je v České republice poskrovnu. Kompletních studií a knížek na toto téma není mnoho. Jako nejkvalitnější považuji trilogii reportéra Boba Woodwarda o administrativě George Bushe mladšího. Jeho knihy *Bush at war*, *Plan of attack a State of denial* patří, ne nadarmo, k bestsellerům v USA. Bob Woodward jako prominentní reportér *Washington Post* měl přímý přístup k vrcholným představitelům kabinetu prezidenta z Texasu. Kvalitu těchto knih vyjádřil s politováním vedoucí prezidentské kanceláře George Bushe, Andy Card: „Bob Woodward je extrémně dobrý reportér...Pravděpodobně jsem byl příliš upřímný (poukazující na otevřené rozhovory s B.Woodwardem)...strávil jsem s B. Woodwardem více času než bych měl. Myslím si, že tato kniha vypovídá o důležitém příběhu.“<sup>8</sup> Investigativní žurnalistika tohoto Američana, nám pootvírá dveře k činnosti a chodu Bílého domu, tak abychom si mohli vytvořit přesný obraz reality a mocenských rozhodnutí.

Další důležitá publikace, která nám pomůže vytvořit si širší náhled na současnou situaci USA je kniha Immanuela Wallersteina – *Úpadek americké moci*. Tento americký vědec, sociolog pohlíží na Ameriku jako na moc, která upadá v kapitalistickém světě a její místo zabírají ostatní. Také nás upozorňuje na situaci současného kapitalistického systému. Tento široký náhled pomáhá osvětlit zřejmé příčiny invaze do Iráku.

Nepostradatelnou součástí pro vytvoření této práce byly eseje z publikace *American Foreign Policy – Cases and Choices*. Tato kniha je sborník nejdůležitějších esejí a článků z amerického periodika *Foreign Affairs*. Organizace Foreign Affairs patří k předním výzkumným pracovištím zabývající se zahraniční politikou nejen USA.

Velmi kvalitním zdrojem se ukázala být kniha Oskara Krejčího – *Zahraniční politika USA*. Tato kniha komplexně zkoumá historii americké zahraniční politiky v průběhu času.

---

<sup>6</sup> Woodward, B.(2004). *Plan of attack*. London: Pocket Books, s. 1-2.

<sup>7</sup> Woodward, B. (2004). *cit.d.*, s. 117-200.

Na internetu jsem především čerpal ze zdrojů jako jsou dokumenty a memoranda přijaté prezidenty USA či jejich projevy etc. Mezinárodní smlouvy a podobné úmluvy také nejsou dosažitelné v tištěné podobě, a tak je třeba leckdy nalézt kvalitní internetové stránky – nejlépe ty oficiálních institucí nebo knihoven. Všeobecný problém citování z internetu je leckdy pochybná kvalita a nemožnost si ověřit pravdivost a autenticitu příspěvků. Proto by se badatel měl vyvarovat těch stránek, které nemají dobré citace a zdroje odkazující na původ.

---

<sup>8</sup> Woodward, B. (2007). *State of denial*. New York: Simon a Schuster Paperbacks, s. 1.

## 2. Předurčení americké zahraniční politiky

### 2.1 Od Otců-zakladatelů až k nukleární velmoci

Spojené státy americké jsou unikátní v jednom ohledu- evoluci moci. Je to jejich vznik, vývoj a současné postavení. Tohoto globálního hegemonu musíme chápat jako jeden velký experiment, který trvá dodnes. Současná ultimativní síla USA v globálním politickém systému nachází kořeny již ve svých počátcích v 17 - 18. století. Mnozí občané Evropy si dnes ve své zášti vůči USA neuvědomují, že to byla právě Amerika, ve které se „poprvé zrodila myšlenka velké demokratické republiky, kde byla vyhlášena první deklarace lidských práv a odkud vzešel první popud k evropské revoluci 18. století“.<sup>9</sup> Dodnes zůstávají Spojené státy na vrcholu v mnoha oborech a jdou tak příkladem pro zbytek demokratického světa.

Podívejme se na některé konkrétní charakteristiky USA a jejich statistické převahy. Tak si můžeme vytvořit vlastní názor na to, zda je správné politický a ekonomický systém USA vyvážen do zbytku světa.

USA jsou v současnosti největší ekonomickou mocností světa. Celkové HDP dosahuje 14 400 miliard dolarů, což představuje přibližně 20% hrubého světového produktu, dle parity kupní síly. Dále USA obývá 307 milionů Američanů, což pasuje USA na třetí nejlidnatější stát. Americké vojsko zaměstnává přibližně 1,4 milionů obyvatel, což dělá z americké armády druhou největší co do počtu mužů. Americká armáda je také bezprecedentně nejsilnější a je jediná na světě schopná projektovat svou sílu po celé planetě. Žádná jiná armáda, ruská či čínská, podobnou schopností nedisponuje.<sup>10</sup>

Spojené státy jsou také největšími investory v poli inovací a vědy. V USA je nejvíce výzkumných středisek a univerzit. Jako příklad americké superiority v technologiích si uveďme nanotechnologie. USA mají více center pro výzkum tohoto oboru, než mají dohromady následující tři státy podnikající v tomto oboru.<sup>11</sup>

---

<sup>9</sup> Marx, K., Engels, B.(1965) *Spisy,sv.16*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, s. 51.

<sup>10</sup> *World Fact Book 2009*, CIA, Dostupné na WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>.

<sup>11</sup> Zakaria, F. (2008). *The Future of American Power. How America Can Survive the Rise of the Rest*, Foreign Affairs, Květen 2008, s. 28.

Odkud se tedy bere tato bezprecedentní moc a síla? Pro nalezení odpovědi na tuto otázku se budeme muset vrátit o několik století nazpět a vysvětlit si počátky vzniku USA a výhody této oblasti.

## 2.2 Geopolitika, ekonomika a počátky zahraniční politiky USA

Spojené státy, jak jsme si již naznačili v úvodu i předešlé části, byly predestinovány stát se velmocí. Kromě politického myšlení tento fakt podepírají hlavně 2 skutečnosti: výhodná zeměpisná poloha a demografický růst, který nebyl nikdy ničím omezen.

USA se rozkládá na území nacházející se mezi 30° a 45° rovnoběžkou severní šířky. Pro názornou představu – na území Evropy se pohybujeme v okolí Středozemního moře. Jak jistě víme z dějin, v těchto končinách vznikaly nejvyspělejší antické civilizace. V této oblasti poprvé lidé domestikovali rostliny a zvířata, což jim umožnilo expanzi a prosperitu. Mimo jiné jim to umožnilo věnovat se kulturnímu životu.

Kolonizátoři tedy mohli na půdě USA nerušeně a produktivně pěstovat rostliny a rozvíjet dále zemědělství. To vedlo k poklidnému demografickému růstu. S růstem počtu obyvatelstva také přišla první expanze – osidlování západu USA. S expanzí přišli kolonizátoři do kontaktu s původním obyvatelstvem, tj. s Indiány. Příchozí Evropané nejen měli technickou převahu nad původním obyvatelstvem, ale také v sobě nesli imunitu organismu proti běžným nemocem jako je chřipka. Této převaze nemohlo původní obyvatelstvo dlouho odolávat. Pro představu nerušeného demografického růstu kolonizátorů a úbytků původního obyvatelstva si uveďme několik čísel. V roce 1630, v době prvních opravdových osad na východním pobřeží Ameriky, žilo v USA (tehdy ještě kolonie VB a dalších mocností) přibližně 4,6 tisíc obyvatel. V roce 1776, tedy při vyhlášení Deklarace nezávislosti, to bylo již 2,5 milionu obyvatel o deset let později již 3,9 milionu obyvatel. Ve stejném období klesl původní počet domorodců o 95%.<sup>12</sup>

Spolu s geografíí a demografií souvisí i nerušený ekonomický růst. Na půdě USA se nachází velké množství strategických surovin – od ropy a plynu až po významné kovy užívané například ve vojenském průmyslu. Amerika se tak stala rychle světovým hráčem na poli světového hospodářství. Kromě občanské války v polovině

---

<sup>12</sup> Krejčí, O. (2009). *cit.d.*, s. 13-14.



19. století nic rozvoj USA nenarušilo. Postupně tak Amerika naplňovala mocenské a ekonomické vakuum po úpadku říše Velké Británie. USA se ocitly v roli světového hráče na konci 19. století. Ekonomice USA nepomohl jen ničím nerušený vývoj, ale také opatrná hospodářská politika. USA *de facto* vznikly díky reakci na ekonomickou politiku své mateřské země – Velké Británie. Osadníci v USA se chtěli podílet na rozhodování v parlamentu VB, hlavně proto, že platili vysoká cla a daně ostrovní mocnosti v Evropě. Pojem „*no taxation, without representation*“ je dnes známý každému studentovi politologie či historie. Právě toto poučení ze vztahu k VB vedlo ekonomy a obchodníky v USA k vytvoření šetrného systému cel a daní vůči vnějším státům. Tak mohl růst průmysl a zemědělství v samotné Americe.

V druhé polovině 19. století vznikl v USA ropný průmysl, a to v oblasti Pensylvánie. V té době ještě ropa nepředstavovala strategický artikl. V počátcích se využívala hlavně pro výrobu kerosinu, který byl využíván jako palivo na svícení. Význam ropy vzrostl s počátkem automobilového a leteckého průmyslu. Neocenitelný význam prokázal volný přísun ropy v období dvou světových válek v první polovině 20. století. Spojenci porazili Osu právě díky přísunu strategických surovin jako je ropa.

Po dvou válkách USA již nic nebránilo šířit svoji moc v zahraničí. USA jako jediná moc z II. světové války vyšla nedotčena, co se týče vlastního území. Investice do zbrojního průmyslu odstartovaly hospodářský zázrak. Spolu s tím zajištění strategického podílu na ropném trhu vedlo k velkému rozvoji USA. Je nutno poukázat na největší konsorcia zabývající se ropou. Nadnárodní společnosti jako Texaco, Mobil, Exxon, Shell/Royal Dutch, British Petrol, Gulf, Chevron etc. pocházejí převážně z USA, respektive z jedné společnosti, kterou byla Standard Oil Trust. Tuto společnost založil John D. Rockefeller. Standard Oil se poté díky legislativním opatřením musel rozpadnout na více společností, jako jsou třeba Mobil, Exxon, Chevron. Dodnes tyto společnosti tvoří tzv. „Sedm sester“, tj. sedm největších firem zabývajících se ropou, které úzce spolupracují. Tyto firmy také úzce spolupracují s vládou USA a pomáhají jí prosazovat jejich zahraniční politiku. Na oplátku vláda USA dává koncese těmto společnostem v připojených či ovládaných územích.<sup>13</sup>

---

<sup>13</sup> Falola, T., Genova, A. (2005). *The Politics of the Global Oil Industry: An introduction*, London: Praeger Publishers, s. 23-42.

V USA panuje prezidentský politický systém. To znamená, že většina exekutivní moci je soustředěna do rukou prezidenta Spojených států amerických. Ten by měl být kontrolován Senátem a Sněmovnou, ale například v zahraniční politice se, až na instanci vyhlášení války, na tyto instituce obracet téměř vůbec nemusí. Zahraniční politiku tak především určuje prezident sám spolu se svými poradci. Téměř každý prezident také má svou doktrínu.

Doktrína je neoficiální program prezidenta USA. Je to soubor názorů, představ, ideálů, hesel, které jsou buďto prezentovány v proslovech nebo jsou přijímány v memorandech a jiných dokumentech, které někdy mají exekutivní charakter. Část této doktríny se pak věnuje zahraniční politice. Zahraničně politická orientace v doktríně prezidenta bývá esenciální pro charakter zahraniční politiky USA. Tyto doktríny totiž teoreticky vymezují postupování v zahraniční politice, často vytvářejí teoretický koncept pro užití síly etc. V následující části si představíme ve zkratce pár doktrín, které znamenaly zlom v americké zahraniční politice.

Původní otcové zakladatelé se shodli na postupu vůči Evropským mocnostem. Tito moudří muži chápali situaci USA a jejich slabost v době vzniku této republiky, a tak zvolili cestu izolacionismu a nevměšování se do mocenských záležitostí Evropy. Důvody byly pragmatické. USA nedisponovaly vojenskou a ekonomickou silou, která by konkurovala například VB či Francii. První doktrína, která toto veřejně prohlašovala, byla Monroeova doktrína. Ta přímo požadovala izolaci amerického kontinentu od evropského vměšování.<sup>14</sup> Tato politika nevměšování, samozřejmě až na ekonomické obchodování, trvala až do konce 19. století. Tehdy USA přijaly politiku otevřených dveří. Spojené státy začaly mít zájmy v Pacifiku a v Asii. Veřejně to deklaroval ministr zahraničních věcí John Haye v roce 1899. Tehdy označil Asii jako životní zájem USA a prohlásil zahraniční politiku Spojených států jako politiku otevřených dveří.<sup>15</sup> USA si spolu s evropskými mocnostmi rozdělily sféru vlivu v Číně. Jednalo se především o zajištění obchodních zájmů po opiových válkách. Prohlášení ministra zahraničních věcí Johna Haye je chápáno jako součást tzv. Hayovy doktríny. Je to *de facto* počátek intervencionalismu USA.

---

<sup>14</sup> *Monroeova doktrína*, 2. 12. 1823, Dostupné na WWW:  
[http://avalon.law.yale.edu/19th\\_century/monroe.asp](http://avalon.law.yale.edu/19th_century/monroe.asp)

<sup>15</sup> Hay, J., *První Nóta o politice otevřených dveří* 6. 9. 1899, Washington, Dostupné na WWW:  
[http://wwi.lib.byu.edu/index.php/The\\_First\\_%27Open\\_Door\\_Note%27](http://wwi.lib.byu.edu/index.php/The_First_%27Open_Door_Note%27).

Další zlom v politickém myšlení v zahraniční politice představuje prezident Woodrow Wilson. Tento idealista jako první představil na poli mezinárodní politiky idealismus a moralismus. Do té doby zcela bezprecedentní počin. Wilson ve svých 14 bodech požadoval odpovědnou morální zahraniční politiku, která by vedla ke kvalitnější demokracii ve světě. Bohužel díky rozporům v domácí politice nedokázal Wilson již tyto ideály prosadit. To však neubírá na podstatě a významu jeho myšlenek, které prosazoval. Tyto ideály se totiž po druhé světové válce staly částečně páteří zahraniční politiky USA. Mluvím o Trumanově doktríně. Tato doktrína de facto odstartovala dnešní zahraničně bezpečnostní politiku USA. Henry Truman v ní mluví o zadržování komunismu a o podpoře demokratických států.<sup>16</sup> Spojené státy si totiž uvědomily hrozbu světového komunismu a ostatních totalitních režimů. Pro bezpečnost USA bylo nutné zajistit bezpečnost svých nejbližších partnerů a podporovat je v demokratických hodnotách a v ekonomice volného trhu. USA tehdy zcela přejaly roli hegemonu po VB a stanovily si globální cíle. Od prohlášení Harryho Trumana dodnes je zahraniční politika USA intervencionalistická. I přes etapy jako bylo například *détente* v 70. letech, tj. etapa uvolňování a soustředění se především na domácí politiku, se USA nepřetržitě angažovaly po celém světě. Důvodem byl prostý fakt ekonomické a vojenské síly USA, samozřejmě podepřený strachem z expanze komunismu.

Kořeny expanzivní politiky však sahají dále než k počátkům 20. století. Vývoj státnosti USA byl dynamický již od roku 1776. Tato dynamika měnila hranice USA až do 20. století a stala se i součástí zahraniční politiky. Původních 13 kolonií obsáhlo pouze oblast východního pobřeží USA. Spojené státy získaly další oblasti po roce 1783, kdy Velká Británie odstoupila další oblasti USA. Rozloha nového státu se tak téměř zdvojnásobila a o řádný kus posunula na západ. Tato expanze pokračovala poté dále roku 1790, kdy USA anektovaly oblasti obývané indiány. Po tomto aktu již musely USA ve své expanzi vstoupit na pole mezinárodních vztahů, a to z prostého důvodu – před samotným vznikem USA byla již Severní Amerika rozdělena mezi evropské velmoci.

Roku 1803 Spojené státy koupily od Francie za 15 miliónů dolarů Louisianu, a tak jednorázově připojily území o rozloze 2 milionů kilometrů čtverečních. Napoleon ve

---

<sup>16</sup> Trumann, H., *Trumanova doktrína*, 12. 3. 1947, Washington, Dostupné na WWW: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=12846>.

svých válkách potřeboval nutně finanční prostředky, proto ve své krátkozrakosti toto obrovské území prodal. Další významné územní připojení byl Texas. Tento stát USA anektovaly vojensky v roce 1845. Pak pokračovaly připojením Oregonu smlouvou s VB. Ani to však Washingtonu nestačilo a ve svém tažení na západ pokračoval. USA de facto pokračovaly v právní filozofii evropských velmocí, kdy si tyto křesťanské státy nárokovaly objevená nekřesťanská území a jejich vlastnictví. „Doktrína objevení vznikla jako tichá konvence mezi evropskými státy pro uznání jejich příslušných nároků na nekřesťanské území.“<sup>17</sup> Tato doktrína však byla dost vágní a umožňovala široký prostor pro diplomatická jednání, papežské zprostředkování a použití střelného prachu.

Poslední dvě významnější přidružení proběhla v letech 1848 a 1867. V prvním případě USA po vyhrané válce s Mexikem připojily území o rozloze 1,5 milionů kilometrů čtverečních. Druhý případ je koupě Aljašky od ruského cara za 7,2 milionů dolarů. Další přidružení již nejsou tak důležitá z hlediska rozlohy USA, nýbrž z hlediska geopolitiky. USA anektovaly několik nezávislých ostrovů, především v Pacifiku tak, aby si zajistily svou přítomnost v tomto regionu vedoucím do Asie a tudíž měly volnou cestu k asijskému trhu. Jmenovitě to je třeba Havaj dobytá v roce 1898.

Spojené státy americké prováděly svou expanzi dvojím způsobem. Tam kde území nebylo obýváno některou z evropských mocností, použily sílu a původní obyvatelstvo potlačily. Poté Kongres schválil anexi území zákony. Tam, kde však měly své osady evropské mocnosti, přistoupily USA k jednáním a smlouvám, či obchodu. Důvody jsou jednoduché a logické. Do konce 19. století si Spojené státy nemohly dovolit otevřený konflikt s velmocemi mimo rámec svého území. Nestačily na to ekonomicky ani vojensky. Dále pak evropské velmoci byly největším obchodním partnerem USA v té době. Konflikt by znamenal nenahraditelné ekonomické škody.

Podívejme se však na důvody expanze USA na kontinentě Severní Ameriky, ale i v oblastech ostrovů v Pacifiku. „Evropští, převážně britští osadníci a jejich potomci, si svůj postup na západ do indiánských území ospravedlňovali tvrzením, že Indiáni žijící na nově nalezené zemi, užívali tuto zemi jen dočasně – jako potulní lovci či sběrači zemi nekultivují, trvale neobývají, a tudíž ani nevlastní. To dávalo evropským

---

<sup>17</sup> Lawson, G., Seidman, G. (2004). *The Constitution of Empire*, Santa Monica: Yale University Press, s. 96.

imigrantům punc objevitelů.<sup>18</sup> Tato povaha se natrvalo vryla do mentality Američanů. Divoký západ, dobývaný puškou a sekyrou se stal symbolem amerických pionýrů – objevitelů.

Kolonizátoři měli v 19. století dvojí podobu. Jednak to byli zemědělci, kteří s postupem na západ kultivovali krajinu, obdělávali jí. Přeměňovali lesy a planiny na úrodnou půdu. Tento agrární romantismus se projevil do ducha jeffersonovské tradice politického myšlení USA. Budoucí prezident USA si představoval kolonizaci jako romantik. Drobný zemědělec obdělávající půdu je základem ctnostné demokratické a svobodné společnosti. Thomas Jefferson považoval zemědělce za svobodného a nezávislého člověka, schopného sebeřízení.

Tradice, která vznikla po prezidentu Jeffersonovi a kterou uznávali například John Quincy Adams, senátor William Fulbright či George Kennan, hlásala izolacionismus v zahraniční politice USA. Šíření demokracie do zahraničí by mohla USA jedině ublížit. Republika se má více starat o demokracie ve svém státě. Musíme si však uvědomit, že i tento druh kolonizátorů – tj. zemědělců, nelze morálně ospravedlnit. Většina území, kterou začali obdělávat, již byla osídlena. Tudiž se jednalo o prachsprostu krádež. V současnosti představitelem jeffersonovské tradice je prezident Barack Obama.

Druhým ideálem kolonizátora je hraničář s puškou. Tuto tradici ztělesňují příznivci prezidenta Jacksona. Hraničáře můžeme chápat jako jedince, který na rozdíl od zemědělce je orientován na výboje. Je orientován směrem ven, na výboje směrem k hranici. Kult hraničářů se projevil v mezinárodní politice USA daleko více než kult zemědělců. Primárním cílem Jacksonovců je zajištění blahobytu a bezpečí obyvatel. Obdivují slávu, nezávislost, sílu a vojenské ctnosti.<sup>19</sup> Mezi příznivce Jacksona bychom mohli zařadit republikány, konzervativce a jiné „jestřáby“ americké politiky. Ronald Reagan či John McCain jsou typickými představiteli tohoto proudu.

„Ve vazbě na politiku a hodnoty prezidenta Andrewa Jacksona se zrodila vidina zjevného předurčení. Tato dvě slova slouží ve Spojených státech k označení přesvědčení o Božím předurčení USA být příkladem světu a tento svět vést. Není to politický program s jednotnou představou cílů a prostředků, spíše vize, jejíž součástí je představa o vyšších ctnostech amerického lidu a jeho institucí, a to někdy v podobě anglosaské

---

<sup>18</sup> Krejčí, O. (2009). *cit.d.*, s. 53.

nadřazenosti. Je to směs ekonomických a politických hesel, strategie a rasismu. Podle této vize je povoleno vše, neboť – jestliže je zjevné předurčení Božím příkazem, jak by mohlo být nemorální?<sup>20</sup>

S pojmem zjevného předurčení přišel novinář John O'Sullivan. Ve svých článcích *Anexe a Velká národní budoucnost* hovořil o jasném určení amerického národa, o jeho postavení v dějinách a obhajoval expanzi směrem na západ. O'Sullivan obhajoval USA jako zemi se systémem politických svobod a unikátního ekonomického systému, jenž přinese dalším lidem blahobyt. Amerika je prý předurčena pro lepší skutky.<sup>21</sup>

Všechny tyto myšlenky – jak Jeffersonova tak Jacksonova tradice politického myšlení - vycházejí z filozofie otců-poutníků. Jak jsem již naznačil v úvodu, otcové-poutníci se již na lodi Mayflower dohodli na budoucím uspořádání kolonie. Měli jasnou představu o svém poslání a o tom, čím se odlišovali od svých mateřských zemí. Puritáni měli, kromě vize jasného předurčení, tedy mise v dějinách a ve světě, jasnou představu o sekulární státnosti. Chápali však, že nelze žít v permanentní harmonii při expanzi. Expanze měla probíhat na základě křesťanských hodnot. Svět je viděn jako neustálý boj dobra se zlem. Amerika má dle otců-poutníků připravit svět na utopické milénium. Výsledky tohoto myšlení jsme mohli vidět za vlády George Bushe ml., jenž vytyčil Irán, Irák a Severní Koreu jako „Osu zla“. S touto osou je poté nutno bojovat a ne jednat.

## 2.2 Izolacionismus vs. intervencionalismus

Mnoho sociologů a historiků rozděluje americkou historii do etap. Především se tyto etapy řídí střídáním americké zahraniční politiky. Jsou to období izolacionismu a intervencionalismu. Více než cokoli jiného charakterizuje styk USA se zbytkem světa, jejich angažovanost mimo své území.

V období izolace se Spojené státy zaměřují především na vlastní politiku a jiné domácí problémy a k zahraniční politice přistupují především pasivně. Naproti tomu v období intervencionalismu se Amerika aktivně zapojuje do dění ve zbytku světa.

---

<sup>19</sup> Kristof, L. (1959). *The Nature of Frontiers and Boundaries*, Annals of the Association of American Geographers, Vol.49, No.3, Taylor a Francis Ltd., s. 136.

<sup>20</sup> Papp, D., Johnson, L.K., Belmont, J.E. (2005). *American Foreign Policy: History, Politics and Policy*, Wadsworth: Thomson Learning, s. 47.

Dnes se může zdát, že izolacionismus již nemá v politice USA žádné místo a to především díky hegemonii Ameriky. Přesto se tímto fenoménem musíme zabývat, jelikož dodnes formy izolacionismu v zahraniční politice nacházíme, i když to na první pohled tak nevypadá. Izolacionismus sloužil jako doktrinální linie především v období vzniku USA. Tehdy, jak jsme si již naznačili výše, otcové-zakladatelé si moudře uvědomili ekonomické a politické postavení své země a rozhodli se odlišit od svých mateřských států a vymezit se vůči jejich politice. Z geografického hlediska izolacionismu napomohlo umístění USA – na obou stranách chráněny oceány a z jihu a severu nebyly ohroženy nikým (pozdější Kanada ani Mexiko nepředstavovaly reálné nebezpečí).

Význam původní mezinárodní izolace pro dnešní politiku této velmoci je celkem jednoduchý. Otcové-zakladatelé byli schopni šetrně pochopit jednotlivé zákonitosti světového dění a možnosti svého státu, a tak přistupovali k zahraničním mocnostem. Politikové této doby byli velmi vzdělaní a fundovaní muži (v kontrastu se současnou politickou elitou USA). Položili základy americké diplomacie a zahraničních styků a vyslovili doporučení pro další pokolení.

Praktický význam politiky izolacionismu vidíme velmi zřetelně dnes, kdy americký prezident Barack Obama přistupuje k mezinárodním problémům velmi opatrně a klade velký důraz na spolupráci s ostatními mocnostmi. Více než na militární sílu USA, dbá prezident na ekonomické vztahy a problémy například s Iránem řeší cestou ekonomických sankcí. Tato politika je přímým potomkem izolacionistických myšlenek takových velikánů, jako je například George Washington. Ten ve svém vystoupení v roce 1796 (*Projev na rozloučenou*) vyřkl myšlenku, že pravidlem jednání USA vůči zahraničním státům má být rozšiřování obchodních styků, ale zároveň s nimi mít co nejméně politických styků. Pokud jsme však již převzali nějaké závazky, tak je musíme svědomitě plnit.<sup>22</sup>

Ještě předtím se však k myšlenkám izolace od Evropy a jejich mocností hlásil významný teoretik Thomas Paine. Ten ve své práci *Zdravý rozum (Common Sense)* upozorňuje, že Spojené státy by měly vést obchodní styky se všemi na starém kontinentě, nejen s Velkou Británií, jelikož USA jsou státem složeným ze všech

---

<sup>21</sup> O'Sullivan, J., *Anexe*, 8. 1845, Dostupné na WWW: <http://web.grinnell.edu/courses/HIS/f01/HIS202-01/Documents/OSullivan.html>.

<sup>22</sup> Washington, G., *Projev na rozloučenou*, 19. 9. 1796, Washington, Dostupné na WWW: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=65539>.

národností- z utečenců všech koutů Evropy. Nebylo by tedy moudré se vymezovat vůči nikomu a vést politické aliance s někým, ale je bodré vést obchod se všemi. Kromě hospodářských zájmů vedl k této částečné izolaci USA i strach ze ztráty nově nabytých svobod. Musíme si uvědomit, že v roce 1776 v Evropě nikde neexistoval demokratický stát či republika. Amerika se bála, že kdyby byla zatažena do vnitřních sporů monarchií v Evropě, ztratila by tím svojí svobodu a stala by se tak de facto loutkou ostatních velmocí.

Izolacionismus můžeme také chápat jako snahu otců-zakladatelů přizpůsobovat si poměry v Evropě ke svému obrazu. Tím, že USA neintervenovaly v průběhu 18. a 19. století a nechaly mocnosti jako Francie, Španělsko a Velká Británie se ve vzájemných konfliktech oslabit, posílili pozici USA na mezinárodním poli. Chápání „koncertu velmocí“ umožnilo posílit otcům-zakladatelům americkou revoluci. Pečlivé uvažování a podepisování dočasných smluv umožnilo prvotním americkým politikům vytvořit silný a stabilní stát. Velmi krátkozrace VB a Francie nepovažovaly USA na konci 18. století za významného hráče a to ani v čase budoucím.

V polovině 19. století přijímají Američané jednu z prvních doktrín – Monroeovu doktrínu. V ní se americký prezident nadále zabývá izolacionistickou politikou vůči Evropě, avšak již poukazuje na zájmy USA na celém Americkém kontinentě. Otevřeně prohlašuje, že mocnosti Evropy nemají právo se vměšovat do zájmových oblastí USA, stejně jako USA se nevměšují do zájmů velmocí v Evropě. Poukazuje také na životní zájmy v Jižní Americe a Asii. Toto myšlení je zcela revoluční, jelikož se jedná o zásadní posun v globální mocenské politice - v politice mocenské rovnováhy. Prvotní, ryzí forma izolacionismu nabývá nové podoby – a to regionálního intervencionalismu – i když oficiální rétorika politiků byla stále izolacionistická. Spojené státy začínají budovat své válečné loďstvo, jelikož si zcela pragmaticky uvědomují potenciál námořní velmoci projektovat své zájmy v zahraničí. Ještě expanzivnější politiku v rámci Monroeovy doktríny provádí prezident James Polk. Za tohoto prezidenta, již USA běžně používaly ozbrojené síly k donucení ke spolupráci. Za významné nasazení armády k prosazení svých zájmů, můžeme považovat konflikt v Japonsku v letech 1853 – 54.<sup>23</sup> Je to názorný příklad toho, jak daleko od svých hranic jsou USA schopny již v polovině 19. století prosazovat své zájmy. Je to také doklad o tom, že Spojené státy



začaly vést intervencionistickou politiku, jelikož k tomu měly dostatečnou ekonomickou a vojenskou sílu. Nemohly však ještě vejít do konfliktu s velmocemi z Evropy, a tak své zájmy prosazovaly jen v slabších státech.

Přechod k ryze intervencionistické zahraniční politice pozorujeme na konci 19. století. Tedy po naplnění Monroeovy doktríny a při plném hospodářském rozkvětu během průmyslové revoluce a během první vlny globalizace. Spojené státy vyplňují politické vakuum na mezinárodním poli, které se objevuje po úpadku impéria Velké Británie. Stávají se plnohodnotným aktérem v mezinárodních vztazích. Prezident Theodore Roosevelt vytváří dodatek k Monroeově doktríně, v němž říká: „Spojené státy si přejí vidět sousední země prosperující. Takovéto země mají naše srdečné přátelství...ovšem v případě, že se tyto státy dopouštějí hrubých přestupků a neschopnosti vzít události do vlastních rukou, jež vedou k uvolnění svazků civilizované společnosti, si Amerika tak i jiné civilizované společnosti nárokují možnost intervenovat.“<sup>24</sup>

První vrchol intervencionalismu můžeme spatřovat v nasazení amerických vojsk generála Pershinga v I. světové válce. Spojené státy americké se přímo začaly podílet a zasahovat na půdě Evropy a jejich mocností. Důvod byl celkem praktický. USA neměly zájem na vznik nové velmoci pokrývající celý evropský kontinent, to by mohlo ohrozit suverenitu Spojených států. Dalším důvodem byla také ponorková válka vedená Německem proti obchodnímu loďstvu USA. Válka tak silně ohrožovala ekonomické zájmy USA.

Po světové válce se USA vrací dle některých historiků zpět k izolacionismu. Jako argument uvádějí neratifikaci smlouvy o Společnosti národů senátem. Pravda však je, že prezidentu Wilsonovi se nepodařilo prosadit tuto smlouvu na domácí scéně spíše díky personálním rozporům s některými senátory, nežli z izolacionistické politické tendence USA.

Spojené státy se však po roce 1918 angažují ve světě stále více. Příkladem jsou například ropné společnosti, které získávají první koncese na Blízkém východě. V roce 1927 získalo 5 firem podíl na irácké ropné společnosti – Exxon , Socony Oil, Gulf petroleum, Atlantic Refining a Mexico Petroleum. O tři roky později Chevron získává

---

<sup>23</sup> Grimmett, R.F. (2009). *Instances of Use of United States Armed Forces Abroad, 1798-2007*, 2.2.2009, Congressional Research Service – Report for Congress, Dostupné na WWW: <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL32170.pdf>.

právo těžby v Bahrajnu a o pár let později v Kuvajtu a Saudské Arábii. Tehdejší ropní magnáti chápali své poslání v této oblasti, stejně jako oficiální představitelé zahraniční politiky USA – jako civilizační a filantropickou misi. Dále můžeme intervencionalismus USA vidět v hospodářských plánech o reparacích poválečného Německa. Američtí bankéři a ekonomové vytvořili Dawesův a Youngův plán na splacení reparací a na oživení ekonomiky.

Následuje II. světová válka, po které se USA stávají nejsilnější velmocí v historii lidstva. Je proto logické, že k čistému izolacionismu se již nevrací. Namísto toho se americká zahraniční politika mění v cyklech „nálad“. V těchto cyklech se mění expanzivní / extrovertní a introvertní / izolacionistické trendy zahraniční politiky. Podrobnější se tomuto tématu věnuje Frank Klingberg ve své práci *Cyklické trendy v náladě americké zahraniční politiky. Objevování americké globální role*. V této práci píše přibližně o intervalech o délce 20 - 30 let, kdy se střídají expanzivní období, kdy Spojené státy vedly největší války a anektovaly nejvíce území, s obdobími introvertními, kdy upřednostňují především mír a stabilitu.<sup>25</sup>

Můžeme tedy vidět, že v průběhu času Spojené státy americké volily vždy tu zahraniční politiku, kterou jim umožňovala jak domácí situace, tak celkový ekonomický a vojenský potenciál země. Původní forma pasivního izolacionismu byla jen pragmatickým uvažováním otců-zakladatelů. S rostoucím potencionálem, se USA změnily na stát se zahraniční politikou aktivního izolacionismu, dalo by se říct skrytého intervencionalismu. V době, kdy jim to ekonomika a vojenské postavení dovolily, přešly Spojené státy na počátku 20. století do diplomatické a vojenské ofenzívy, ve které zůstaly prakticky dodnes.

### 2.3 Implikace historické analýzy na současný konflikt v Iráku

Jak jsme si výše popsali, Spojené státy americké jsou de facto odkázány vést expanzivní zahraniční politiku. Výhodné geografické postavení na Severoamerickém kontinentě, kde USA nejsou nijak ohrožovány (a možná i proto se cítí v permanentním ohrožení – jelikož nevědí co očekávat) a ničím nerušený historický a ekonomický vývoj

---

<sup>24</sup> Roosevelt, T. (1904). *Dodatek k Monroeově doktríně*, 6. 12. 1904, Dostupné na WWW: <http://stateoftheunion.onetwothree.net/texts/19041206.html>

umožnil Spojeným státům americkým vytvořit velmi silnou zemi. USA se staly dominantní velmocí, která projektovala své zájmy pomocí ozbrojených akcí již od svého založení. Rozdíl oproti dnešku tkví ve velmocenském postavení a ochotě Washingtonu riskovat. V 19. století vedly USA výboje v Pacifiku, Jižní Americe a Karibiku na základě velmocenského vakua. Nikdo je nemohl v těchto oblastech ohrozit. To samé by se dalo tvrdit i o současném Iráku. Z geopolitického hlediska intervence Spojených států amerických v této muslimské zemi, nepředstavovala pro Washington velké riziko. I přes nevílu států jako Francie, Německo, Rusko, ale i Čína, vojenská akce v Iráku nikoho z výše uvedených přímo nezasáhla a neohrožovala jejich esenciální zájmy a potřeby. Francie sice obchodovala se Sadámem Husajnem, avšak objem obchodu a celková slabost Francie vůči USA, donutila zemi Galského kohouta maximálně diplomaticky protestovat. Rusko i Čína byly v podobné situaci.

Spojené státy se v době invaze do Iráku na jaře 2003 nacházely v období intervencionalismu, který se vystřídal s multilaterálním nevojenským přístupem předchozí administrativy Billa Clintona. Přístup Billa Clintona by se dal přirovnat k izolacionistickým tendencím otců zakladatelů. Tento liberál prosazoval zejména obchod v éře globalizace, avšak prosazovat americké zájmy pomocí vojenské síly nedokázal. Krátké vojenské akce v Somálsku, Kosovu nebo na Haiti tomu odpovídají. Je tudíž logické, že jeho administrativu v duchu střídajících se cyklů introvertních a extrovertních vlád USA vystřídala vlna nekonzervativních politiků ochotných použít sílu v zahraničí, v čele s Georgem Bushem ml. V duchu jacksonovské tradice pak tento Texasan vyslal do nepřátelské země svá vojska. V Iráku viděl možnost prosadit civilizační poslání Spojených států amerických, které spatřuje svůj politický a kulturní systém nadřazený ostatním zemím, potažmo spatřuje křesťanské demokratické hodnoty nadřazené těm muslimským, které prosazují právo Šaría.

Pro USA je esenciálně důležité zajistit si stabilitu v určitých regionech a zajistit bezpečnost některých strategických partnerů. Vývoj a použití síly k prosazení těchto cílů jen potvrzuje tuto domněnku. USA potřebovaly zajistit bezpečnost Izraele (především z morálních, ale i geopolitických důvodů), dále pak potřebovaly chránit před možným útokem Saudskou Arábií jako strategického partnera na poli ropného průmyslu. Napadení Kuvajtu Irákem v roce 1990 dokázalo jak nebezpečný je Saddám

---

<sup>25</sup> Klingberg, F.L. (1983). *Cyclical Trends in American Foreign Policy Moods. The Unfolding of America's World Role*. Lanham: University Press of America. s. 5-50.

Husajn nejen bezprostředně vůči stabilitě v regionu Blízkého východu, ale i vůči stabilitě na světovém trhu s ropou. Destabilizace světového trhu s ropou poté má celkový důsledek na globální ekonomiku.<sup>26</sup> G.Bush mladší tedy využil momentum po 11. září a dokončil „rozdělanou práci“ svého otce tak, aby zajistil stabilitu v existenčně důležitém regionu pro USA.

### 3. Establishment USA, ekonomické zájmy a energetická bezpečnost

#### 3.1 Vliv politických a ekonomických elit na tvorbu zahraniční politiky USA

V tomto segmentu si popíšeme vliv nejmocnějších skupin v Spojených státech amerických na tvorbu zahraniční politiky této velmoci. Uvedeme si zde několik organizací, které v minulých čtyřech dekádách určovaly a ovlivňovaly směřování USA. Mám na mysli především Trilaterální komisi založenou v 70. letech. Tato komise byla založena na základě iniciativy Davida Rockefellera. Její vizí byla osa tří spolupracujících center – USA, Japonska a západní Evropy. Tato liberální komise uznávala multilateralismus a spolupráci na úrovni světových organizací jako je OSN či MMF. Liberálové chápou tento postoj a jednání Spojených států amerických jako nejvhodnější. Jedině pomocí spolupráce, především na poli ekonomickém, jsou USA schopny zajistit své zahraničněpolitické zájmy.

Reakcí na Trilaterální komisi byl vznik CPD – výbor o současném nebezpečí (*Committee on Present Danger*). Toto sdružení si kladlo za cíl, upozornit administrativu USA, že podceňuje nebezpečí ze strany SSSR. Upozorňovalo, že dokument NIE<sup>27</sup> je nedostatečný, a že vojenský potenciál SSSR je vyšší než uvádí. Požadavek od této komise byl tedy jednoznačný. Základem zahraniční politiky USA musí být tvrdá moc a obnovená vojenská síla. Její používání musí být v případě nutnosti unilaterální. Hlavními představiteli CPD byli konzervativci, respektive neokonzervativci.

CPD byl nejen reakcí na Trilaterální komisi, ale také na politiku tzv. *détente* – tj. uvolňování a oteplování zahraniční vztahů především s SSSR, ale i s komunistickou Čínou. Konzervativci viděli v tomto postoji slabost a zároveň nebezpečí pro Spojené

---

<sup>26</sup> Falola, T., Genova, A. (2005). *cit.d.*, s. 85.

<sup>27</sup> NIE – *National Intelligence Estimate* – dokument pravidelně vydávaný od roku 1950 zpravodajskými službami USA o vnějších bezpečnostních, ale i ekonomických hrozbách pro USA. Poukazuje na centra zájmu USA a navrhuje nejadekvátnější řešení

státy. Zahraniční politiku tvořenou na základě smluv (například o omezení jaderných zbraní – SALT 1) a dohod s nepřítelem, chápali jako nerozumnou. V jejich očích to byla pouze deziluze nepřítele tak, aby potají mohl dosáhnout USA ve zbrojních kapacitách.

Třetí skupinu, kterou zde rozebereme je PNAC – Projekt nového amerického století (*Project for the New American Century*). Tato organizace vznikla v roce 1997 na popud některých konzervativců (např. Dick Cheney, Donald Rumsfeld nebo také P.Wolfowitz). Hlavní ideologií této skupiny bylo navýšení vojenských výdajů, a tak posílit globální vůdcovské postavení USA. Dále pak posílit svazky s demokratickými partnery ve světě a postavit se režimům nepřátelským zájmům a hodnotám USA. Chránit a prosazovat politickou a ekonomickou svobodu v zahraničí a nutnost přijmout odpovědnost vyplývající z unikátního postavení USA ve světovém systému. Konkrétní cíle byly – a) obrana území USA; b) vést a rozhodujícím způsobem zvítězit v několika souběžných velkých regionálních válkách c) plnit policejní úkoly spojené se změnou bezpečnostního prostředí v kritických oblastech d) transformovat ozbrojené síly USA s využitím revolučních technologií.<sup>28</sup>

V druhé části se budeme zabírat samotným kabinetem prezidenta George Bushe mladšího. Ukážeme si pozadí jednotlivých členů kabinetu prezidenta z Texasu. To nám umožní v poslední části této bakalářské práce, kdy si ukážeme jednotlivé kroky vedoucí k válce v Iráku, pochopit zahraniční politiku USA v letech 2001-2008. Kromě samotného prezidenta a jeho života a kariéry si zde obecně rozebereme životy Condoleeze Rice. Tato Afroameričanka působila nejdříve jako poradce pro národní bezpečnost a poté od roku 2005 jako ministryně zahraničí. Tato silně konzervativní profesorka politologie ze Stanfordu a bývalá zaměstnankyně Chevronu pomohla G. Bushovi při rozhodnutích ohledně války v Iráku a byla zřejmě prezidentovým nejbližším poradcem. Dalším neméně významným politikem byl viceprezident Dick Chaney. Spolu se svým „dvojčetem“ Donaldem Rumsfeldem působili v Bílém domě již za prezidenta Forda a od té doby (70. léta) ovlivňují vrcholnou politiku USA. Pokud bychom měli jmenovat člena vlády USA v letech 2001-2008, který nejvíce prosazoval vojenskou akci vůči Iráku, byl by to Paul Wolfowitz. Tento neokonzervativec prosazoval vojenský útok na Irák již v 90. letech, během Clintonovy administrativy. Byl také velkým podporovatelem tzv. *Iraq Liberation Act*. Tento zákon schválený

---

<sup>28</sup> *Statement of Principles*, PNAC, 1997, Dostupné na WWW:  
<http://www.newamericancentury.org/statementofprinciples.htm>.

kongresem USA v roce 1998, v jedné ze svých částí mluvil zcela otevřeně o možnosti změny režimu Saddáma Husajna.

Ve zkratce se také podíváme na tyto poradce a členy Bílého domu – Lewis Libby (ředitel úřadu viceprezidenta), Richard Armitage (náměstek ministra zahraničí a člen PNAC), Karl Rove (poradce Bílého domu). Všichni tito neokonzervativci měli velký vliv na rozhodnutí o válce vůči Iráku.

### 3.1.1 Trilaterální komise, CPD a PNAC

#### **Trilaterální komise**

Trilaterální komise vznikla na počátku 70. let jako privátní organizace na podporu spolupráce mezi USA, Japonskem a Západní Evropou. Hlavní iniciativu na vytvoření této skupiny měl významný finančník a bankéř David Rockefeller. Rockefeller v roce 1972 na finančních fórech v Paříži, Bruselu, Londýně navrhoval vytvořit komisi míru a prosperity. Z této iniciativy o rok později vznikla Trilaterální komise.

Komise se schází každé dva roky a je složena z 350 elitních členů z celé planety. Tito jedinci byli pečlivě vybíráni samotným Rockefellerem. Patří mezi ně nejvýznamnější průmyslníci, bankéři, akademici. Schůze jsou přísně tajné a tudíž oficiální dokumenty a memoranda přijatá touto organizací téměř nejsou k dostání. Některé však na veřejnost pronikly. Jeden cituje: „Hlavním cílem je udělat svět bezpečným pro vzájemnou závislost, tak že zajistíme bezpečnost výhod, jež přináší každé zemi, proti vnějším hrozbám, které neustále vznikají díky těm, kteří jsou schopni zaplatit cenu za větší národní autonomii. ....to bude zajištěno vstupem národních vlád do mezinárodního systému směny a obchodu.“<sup>29</sup>

Pokud si analogicky převedeme tento princip na Irák, vychází nám následující úsudek: Spojené státy americké zaútočily na Irák a svrhly totalitní režim Saddáma Husajna tak aby přivedly tuto zemi na světový trh, především světový trh s ropou, a zajistily bezpečnost v regionu svým strategickým partnerům.

Největší vliv na politiku USA měla Trilaterální komise především na počátku svého vzniku, za prezidentování Jimmyho Cartera. Nejvýznamnější členové kabinetu

byli členové Trilaterální komise. Jmenovitě například Zbigniew Brzezinski, poradce pro národní bezpečnost.

Pozoruhodné je, že čistě soukromá organizace může mít takový vliv na administrativu a politiku USA.

Mezi další významné členy patří nebo patřili například George Bush starší, Jimmy Carter, Dick Cheney, Bill Clinton, Paul Wolfowitz, ale například i český exministr zahraničí Karel Schwarzenberg.

### **Committee on Present Danger**

Je zájmová a ideologická skupina založená v 50. letech. Její současné motto je: „Utuzení amerického rozhodnutí konfrontovat hrozbu terorismu a ideologie, která ho žene kupředu, skrze vzdělání a advokacii.“

Obecně tato nestrannická lobbistická organizace má za úkol, jak název napovídá, poukazovat na současné hrozby a na hrozby zájmům USA. Nejvýznamněji působila CPD ve třech obdobích – v 50. letech, kdy se snažila prosadit dokument NSC-68<sup>30</sup> konzervativců Paula Nitzeho a Deana Achensona. V tomto období se snažili členové CPD ovlivnit veřejné mínění tak, aby podpořilo obrovské investice do vojenské výstavby. Administrativa Trumana využívala především stanici NBC, kde v pravidelných intervalech „informovala“ veřejnost o současné hrozbě.

Dalšího působení se dočkala CPD v letech 1972-81. Během administrativy Geralda Forda byl jmenován tzv. *Tým B*. Tento tým byl organizovaný G. Bushem starším a měl za úkol hodnotit hrozbu Sovětského svazu a jeho možnosti. Jeden z členů byl například již zmiňovaný Paul Wolfowitz. Politická základna Týmu B byli demokrati se silně protisovětskými názory. Tito konzervativní demokraté obhajovali názory, že komunismus je velké zlo a že USA mají povinnost prosazovat demokracii ve zbytku světa. Mnozí jedinci CPD z tohoto období působili ve vysokých funkcích v administrativě Ronalda Reagana. Oficiální zahraniční politika osy zla tohoto bývalého herce napovídá, že byla vytvořena nekonzervativci, jako byl například Paul Wolfowitz nebo Richard Perle (člen ministerstva obrany, významný konzervativce do dnešních dnů).

---

<sup>29</sup> *About the organisation, Trilateral Commission*, Dostupné na WWW: <http://www.trilateral.org/about.htm>.

Poslední období, kdy se CPD snažil působit na zahraniční politiku USA, byla léta 2001-2008. Tentokrát měla komise za úkol prosazovat v médiích a na akademické půdě boj proti terorismu. Nutno podotknout, že tuto úlohu již sehrála skupina PNAC, které se budeme věnovat níže.

Stojí ještě za zmínku poukázat na rozsáhlé konexe této skupiny na průmyslníky nebo na samotná média. V 80. letech byla skupina CPD financována například Davidem Packardem ze společnosti Hewlett-Packard.

### **Projekt nového amerického století – PNAC**

Jako poslední skupinu ovlivňující zahraniční (ale i vnitřní) politiku USA si jmenujme *Project for the New American Century*. Tato skupina působila v letech 1997 až 2006. Jejím hlavním cílem bylo prosadit americké vůdcovství ve světě po studené válce. Ve stylu Reaganovy politiky se snažili členové PNAC prosadit USA jako globálního hegemonu na základě vojenské síly a morální jasnosti. *Think tank* PNAC má zřejmě největší váhu a vliv na zahraniční politiku, jelikož převážná většina signatářů se později stala vysokými představiteli administrativy G. Bushe mladšího a tudíž měli možnost přímo prosazovat svou politiku.

Zmiňované cíle, uvedené na počátku této kapitoly, vycházely z dokumentu DPG (*Defence Planning Guidance 1994-1999*) – *Řízení obranného plánování na fiskální léta 1994-1999*. Autory tohoto unilateralistického textu z roku 1992 byli Paul Wolfowitz, Dick Cheney (tehdy ministr obrany) a Zalmay Khalizad (později za G. Bushe mladšího velvyslanec USA v Afghánistánu). Tento text můžeme chápat jako první oficiální formulaci neokonzervativců o zahraniční politice USA po konci studené války. Z tohoto utajovaného dokumentu můžeme vyzdvihnout tyto cíle – a) zabránění znovuvytvoření nového rivala – tomu se musí přizpůsobit i regionální strategie USA; b) Spojené státy musí být připraveny vést unilaterální vojenské akce; c) vytvoření globální protiraketové obrany; d) nutnost šířit NATO dále na východ do Evropy; e) cíl být připraven vést současně válku proti Iráku a Severní Koreji.<sup>31</sup>

---

<sup>30</sup> NSC-68 – dokument prosazený jako oficiální ideologie během prezidentství Trumana. Tento dokument poukazuje, a možná i zveličuje hrozbu SSSR a nutnost vysokých investic do vojenství. Tento dokument sloužil také jako operativní rámec pro doktrínu zadržování komunismu výše zmíněného prezidenta.

<sup>31</sup> Tyler, P., *U.S. Strategy Plan Calls for Insuring No Rivals Develop A One-Superpower World*, The New York Times, 8. 3. 1992, Dostupné na WWW: <http://work.colum.edu/~amiller/wolfowitz1992.htm>.



Jak můžeme vidět až na jeden bod a se všechny cíle DPG vyplnily. Představitelé PNAC ovšem museli vyčkat až na svého kandidáta na postu prezidenta USA. Během vlády Billa Clintona se zahraniční politika a celkový přístup vůči zbytku světa ze strany USA naprosto změnil. Clinton preferoval multilateralistickou politiku a prosazování zájmů USA především skrze nadnárodní instituce jako je OSN. Dalším ústředním bodem politiky Clintona byla globalizace a kladení důrazu na ekonomickou provázanost se zbytkem světa. Co se týče režimu Saddáma Husajna a používání vojenských sil byl demokratický prezident velmi umírněný. Představitelé PNAC především kritizovali bombardování Iráku pomocí střel s plochou dráhou letu kombinovaného s ekonomickými sankcemi, prosazenými na půdě OSN. V otevřeném dopise požadovali užití vojenské síly v Iráku a změnu režimu. Argumentovali, že Irák představuje příliš velké riziko pro bezpečnost USA, pro bezpečnost partnerů na Blízkém východě a pro stabilitu ropného trhu, jenž Irák narušoval. Jako poslední argument uváděli velké množství zbraní hromadného ničení na území Iráku, které měly být rozebrány a dislokovány inspektory OSN, ovšem v roce 1998 byli inspektoři vypovězeni ze země. Přímě Clintonu vybízeli ke změně režimu Husajna na bázi tvrzení že: „Americká politika nemůže být ochromována na základě zavádějící potřeby absolutní schody na půdě Rady bezpečnosti OSN...válka by byla ospravedlněna díky odmítavé politice Saddáma Husajna vůči rezolucím OSN a jeho ohrožování strategických zájmů USA v regionu.“<sup>32</sup>

Konkrétní představa PNAC o změně režimu bylo vybudování nárazníkového, svobodného pásma na jihu Iráku za pomoci vojsk z první perské války a poté vytvoření domácího odboje, který by svrhl režim Saddáma Husajna.

Druhou podstatnou částí plánů PNAC bylo navýšení výdajů na zbrojení. Za vlády Clintona došlo k několikaprocentnímu úbytku ve financování resortu obrany. To se zdálo neokonzervativcům jako nepřijatelné a velmi nebezpečné pro superioritu USA. Nejdůležitějším dokumentem vytvářejícím rámec pro budování vojenských sil USA v 21. století, byla zpráva s titulem *Rebuilding America's Defenses: Strategies, Forces, and Resources For a New Century*. Autory byli významní ideologové neokonzervatismu Donald Kagan, Gary Schmitt a Thomas Donnelly. Snahu prosazovat

---

<sup>32</sup> *The Weekly Standard*, PNAC, 16. 11. 1998, Dostupné na WWW: <http://www.newamericancentury.org/AttackIraq-Nov16,98.pdf>.

demokracii skrze vojenskou převahu chápali a obhajovali členové NPAC takto: „Americký mír se prokázal býti mírem klidným, stabilním a trvajícím. V minulé dekádě vytvořil rámec pro ekonomický růst a prosazování amerických tradic svobody a demokracie. Přesto však žádný moment v mezinárodní politice nestrne v čase; ani globální *Pax America* se neuchová sama.“<sup>33</sup>

Konkrétní body kromě již zmíněných výše byly v oblasti vojenství následující: a) zachování nukleární převahy; ne jen rovnováhy s Ruskou federací; b) navýšení počtu aktivních vojáků na stav z let vlády George Bushe staršího – tj. 1,6 milionu aktivních vojáků; c) vytvořit globální raketovou obranu; zajistit tak bezpečnou projekci amerických zájmů v zahraničí; d) vytvoření nové branže americké armády – tzv. *Space forces* – jednotky kontrolující vesmír a boj v něm e) revoluční modernizace ozbrojených sil.

Všechny tyto body se poté vládě George Bushe podařilo prosadit. Až na dokončení raketového deštníku, který je stále ve výstavbě, příslušníci PNAC uspěli 100%.

### 3.1.2 Politický establishment USA v letech 2001-2008

V této části si přiblížíme pár nejdůležitějších představitelů americké zahraniční politiky během vlády George Bushe mladšího. To nám dovolí pochopit jejich jednotlivá rozhodnutí, zejména pak vůli vést s Irákem velkou konvenční válku.

#### **George Walker Bush**

Tento Texasan se narodil v roce 1946 jako syn bývalého letce z druhé světové války. Studoval na universitě v Yalu, kde promoval v roce 1968. Poté musel nastoupit povinně vojenskou službu. Bush mladší se stal letcem národní gardy, kde létal na tryskových letadlech F-104. Po 6 letech služby v národní gardě se Bush vrátil ke studiu a navštěvoval Harvardskou obchodní školu, odkud si odnesl titul MBA. Nutno podotknout, že to byl jediný prezident v historii USA, který tento titul získal. Myslím, že 2 vystudované vysoké školy dostatečně argumentují kritikům inteligenci prezidenta.

---

<sup>33</sup> *Rebuilding America's Defenses, Strategy, Forces and Resources For a New Century*, A Report of The PNAC, 9. 2000, Dostupné na WWW: <http://www.newamericancentury.org/RebuildingAmericasDefenses.pdf>.

Po škole se dal na dráhu podnikání v ropném průmyslu, kde začínal od píky na nejnižších postech. Po určitém čase si založil vlastní společnost *Arbusto Energy*, která se později přejmenovala na *Bush exploration*. V roce 1977 se neúspěšně snažil dostat do politiky, když kandidoval na post kongresmana za devatenáctý texaský okrsek proti Kent Hancovi.

Po této události se Bush mladší vrátil k ropnému průmyslu. Prodal část svých akcií, své společnosti Harken Energy a koupil si basebalový team. V roce 1988 se opět vrátil k politice, když se stal jedním ze 7 poradců prezidentské kampaně svého otce.

U politiky již zůstal a v roce 1994 kandidoval jako republikán na post guvernéra státu Texas. Svoji kampaň zakládal především na boji proti drogám, nevzdělanosti a negramotnosti, zvláště u dětí. Kromě potřeby starat se o budoucí generace, kladl George Bush důraz na náboženství. Jako guvernér pak rekordně snížil daně, až o 2 miliardy dolarů. Guvernérem byl až do roku 2000, kdy se rozhodl kandidovat na post prezidenta USA.

Znovu se ve své kampani se presentoval jako citlivý konzervativec, což bylo pro Američany po skandálech předchozího prezidenta Billa Clintona zřejmě nejdůležitější. V primárkách dokázal Bush porazit i takové matadory republikánské strany jako jsou John McCain či Gary Bauer.

Ve své předvolební kampani se opřel do demokratického kandidáta Al Gora v oblastech týkajících se zbraní a omezení daní. Volby vyhrál těsnou většinou, kdy hlasy musely být přepočítány.

Zpočátku Bushova politika byla zaměřena především na domácí sociální problémy. To zejména díky naprosto nulovým zkušenostem v zahraniční politice. Drastickou změnu ve směřování své politiky zaznamenal až po útocích 11. září. Následovalo vyhlášení globální války vůči terorismu. V březnu 2003 pak dává příkaz zaútočit na Irák.

Kromě vyhlášení dvou válek se za vlády George Bushe podařilo schválit i několik podstatných socioekonomických programů jako je například – *No child left behind*, což je důležitý program na zvýšení gramotnosti a vzdělání v USA.

George Walkera Bushe a jeho rozhodování ovlivnilo několik faktorů. Prvním a zřejmě nejdůležitějším je stát Texas, ve kterém vyrůstal. Tento hluboce věřící a konzervativní stát s láskou ke zbraním, tradicím, ropě a baseballu, možná určil priority a

způsob myšlení Bushe. Dalším důležitým bodem jeho života je vzdělání a počáteční kariéra v ropném průmyslu. Prestižní obchodní škola na Harvardu a dlouholeté zkušenosti z oblasti ropného průmyslu a jeho důležitosti na energetickou bezpečnost a celkovou prosperitu USA, zřejmě hrály důležitou roli v rozhodování o intervenci a změně režimu v Iráku.

Kritici prezidenta Bushe uvádějí především jeho alkoholovou závislost. Sám Bush však prohlašuje, že od roku 1986 neměl ani kapku alkoholu. Jedinou jeho drogou se stalo náboženství, ke kterému se plně obrátil. Tato část myšlení se promítá do ideologie o nutnosti šíření demokracie ve světě, tudíž i do totalitního Iráku.

George Bushe mladšího lze jednoduše charakterizovat citací z jeho autobiografie *Slib musíme splnit*. Už název napovídá o mnohém. V této knize píše: „Nemohl bych být guvernérem, kdybych nevěřil v boží plán...Moje víra mě osvobozuje. Dovoluje mi postavit vzniklý problém do správné perspektivy. Dovoluje mi činit rozhodnutí, které se druhým možná nelíbí. Umožňuje mi snažit se dělat tu správnou věc, i když nemusí dobře dopadnout...Nikdy jsem detailně nepromýšlel různé kroky svého života.“<sup>34</sup>

### **Richard Bruce Cheney**

Jednou z nejkontroverznějších postav Bushovi administrativy byl jeho viceprezident. Dick Cheney započal svojí politickou kariéru jako asistent kongresmana Williama Steigra. Z této pozice se vypracoval až do nejužších kruhů Bílého domu. V Bílém domě sloužil jako šéf kanceláře prezidenta během vlády Geralda Forda. Poté se dal na dráhu kongresmana za stát Wyoming.

Shodou okolností během své první stáže v Bílém domě sloužil pod prezidentem současně s Donaldem Rumsfeldem, který byl tehdy ministrem obrany (stejně jako za George Bushe mladšího). V letech 1988-1992 se Cheney stal ministrem obrany pod prezidentem Bushem starším. Jako ministr obrany velel armádě v době invaze do Panamy a operaci Pouštní bouře. Za tyto akce byl později vyznamenán nejvyšším oceněním v boji za svobodu – Prezidentskou medailí svobody. Paradoxně během svého ministrování prosazoval Cheney snižování stavů a rozpočtu armády, což kontrastuje s jeho pozdější politikou navyšování.

Politická rozhodnutí Cheneyeho vysvětluje Eric Laurent ve své knize *Tajný svět George W. Bushe*. Laurent zde vysvětluje vazby Richarda Cheneyeho na podnikatelskou

---

<sup>34</sup> Bush, G.W. (1999). *Slib musíme splnit: Moje cesta do Bílého domu*, Praha: PRAGMA, str. 19.

sféru, především na firmu Halliburton, v které byl Cheney prezidentem představenstva v letech 1995 až 2000. Dceřiné společnosti Halliburtonu (například lobbistická skupina Kellog Brown a Root) zajišťují zázemí armádě USA a získávají velké zakázky z ministerstva obrany. Firma Halliburton samotná pak získala státní zakázky v Iráku ještě v době, kdy armáda USA prováděla válečné operace.<sup>35</sup>

Za zmínku stojí fakt, že firma Halliburton v době prezidentování Dicka Cheneyho obchodovala s takovými režimy jako je Irán, Irák či Severní Korea. Tento fakt je poněkud paradoxní, jelikož oficiální ideologie konzervativce Cheneyho byl boj proti těmto totalitním režimům. Pozdější viceprezident, v období 1995-2000, vehementně protestoval proti sankcím Billa Clintona vůči těmto státům, ovšem ne z humanitárních důvodů, ale z důvodů ekonomických. To vše v době, kdy v organizaci PNAC vytvářel ideologii změny režimu v těchto státech.

### **Donald Rumsfeld**

Bývalý ministr obrany USA by se dal popsat jako „dvojče Cheneyho“. Donald Rumsfeld stejně jako viceprezident působil ve významných firmách podílejících se na státních zakázkách – například firma ABB, která dodávala součástky pro jaderné komplexy v Severní Koreji.<sup>36</sup> Za prezidenta Geralda Forda působil jako šéf kanceláře Bílého domu, kde ho vystřídal Dick Cheney. Poté působil 2 roky jako ministr obrany. Z Bílého domu se stejně jako Dick Cheney „přesunul“ do kongresu. V polovině 80. let, za vlády Ronalda Reagana, působil jako vyslanec v Iráku. V Iráku jednal se samotným Saddámem Husajnem! Společně vyjednávali o pomoci Iráku v irácko-iránské válce.

Byl jedním z hlavních představitelů PNAC a jedním z propagátorů myšlenky šíření NATO dále na východ po pádu železné opony. V roce 2001 nastoupil znovu na post šéfa Pentagonu. Spolu s Cheneyem patřil k jestřábům prosazujícím ozbrojený konflikt vůči Iráku již od útoku 11. září. O 4 dny později na schůzi velitelů v Bílém domě navrhoval jako součást řešení boje proti terorismu i změnu režimu v Iráku.<sup>37</sup> V roce 2006 byl nucen odstoupit na základě stížnosti vrchního velení armády o nekompetenci.

---

<sup>35</sup> Laurent, E. (2003). *Tajný svět George W. Bushe*, Praha: Plon, str. 140.

<sup>36</sup> Laurent, E. (2003). *cit.d.*, str. 153.

### **Condoleeza Rice**

Tato Afroameričanka sloužila za George Bushe mladšího na dvou postech. V letech 2001-2005 byla poradkyní pro národní bezpečnost. Od roku 2005 vykonávala funkci ministryně zahraničních věcí.

Condoleezza Rice vystudovala několik škol a dopracovala se až k titulu Ph.D. v oboru politologie. Stala se expertem na SSSR a na transformační politiku na Blízkém východě, kde se snažila po celou svou politickou kariéru prosadit demokratické politické zřízení. Politickou kariéru jako republikánka započala v roce 1982. Již o 7 let později se stala externím poradcem Bílého domu a tehdejšího prezidenta Bushe seniora. Vliv na tohoto prezidenta měla na poli vztahů se SSSR, kde *de facto* určovala politiku vůči Gorbačovovi. Poté se vrátila na Stanford, kde učila politologii. Stala se také členkou představenstva ropné společnosti Chevron. Za firmu Chevron byla vyslána do Kazachstánu, kde vyjednala kontrakt ve výši 10 bilionů dolarů. Na její počest dokonce Chevron pojmenoval jeden ze svých tankerů.<sup>38</sup> Kromě Chevronu působila také v představenstvu Hewlett-Packard.

Vedle Dicka Cheneyeho a Donalda Rumsfelda patřila Riceová k předním propagátorům války vůči Saddámu Husajnovi.

### **Paul Wolfowitz, Lewis Libby, Richard Armitage**

Paul Wolfowitz se narodil jako syn židovského emigranta. To, že byl tento pozdější šéf Světové banky židovského původu, zřejmě určilo jeho celoživotní politiku radikálního neokonzervativce silně prosazujícího demokracii a mír po celém světě. Svoji politickou kariéru začal již v 70. letech, kdy byl součástí již zmiňovaného *Týmu B* a napomohl tak zveličování externí hrozby vůči USA.

Krátkou dobu žil i v Izraeli. V 80. letech za Ronalda Reagana vykonával funkci ředitele plánování politiky Bílého domu. Vliv měl i za George Bushe staršího, během diktatury Suharta, kdy působil jako velvyslanec v Indonésii. To ho zřejmě ještě více utvrdilo v jeho konzervativním postoji a nutnosti bojovat proti tyranům. V době, kdy Donald Rumsfeld jednal v polovině 80. let se Saddámem, Wolfowitz jako jeden z mála prominentních politických představitelů USA se postavil proti.

---

<sup>37</sup> Woodward, B. (2002). *Bushova válka*, Brno: Centa, str. 67.

<sup>38</sup> Baker, R., *Condi and the Boys*, 4.2008, Dostupné na WWW: <http://www.nybooks.com/articles/21192>.

V 90. letech se ostře postavil proti prezidentovi Billu Clintonovi a jeho zahraniční politice, kterou chápal jako nebezpečnou pro zájmy a bezpečnost USA. Hlavním projektem Paula Wolfowitzem byl PNAC. Body z tohoto „think tanku“ se mu později jako náměstkovi ministra obrany za vlády George Bushe mladšího podařilo prosadit téměř na 100%. Po postu náměstka ministra se Wolfowitz stal prezidentem Světové banky.

Další prominentní osobou administrativy prezidenta z Texasu byl Lewis Libby. Tento právník z Connecticutu sloužil na několika pozicích v Bílém domě již dříve. Mezi nejdůležitější patří například spolupráce s Paul Wolfowitzem na tvorbě transformační politiky USA po studené válce. Libby je jedním z autorů dokumentu DPG, o kterém jsme se zmiňovali již výše. Tento dokument později vešel v platnost za ministrování Dicka Cheneyeho.

Libby byl také jedním z nejdůležitějších ideologů skupiny PNAC a podílel se na tvorbě nejdůležitějších textů této organizace. Kromě politické kariery působil i v soukromé sféře, a to především jako poradce jedné z nejdůležitějších zbrojních firem – Northrop Grumman. Tato firma později získala hodnotné zakázky od armády během Irácké války.<sup>39</sup>

Poslední osobou, kterou bych rád jmenoval je Richard Armitage. Tento podsaditý náměstek ministra zahraničí Colina Powella byl jedním z umírněných politiků během vlády Bushe mladšího. Spolu s Powellem prosazoval diplomatická jednání na půdě Rady bezpečnosti OSN. Paradoxem však je, že Armitage byl akcionář ve firmě Boeing, která později získala zakázky od armády USA.<sup>40</sup> Kromě toho po ukončení politické kariéry se stal členem představenstva ropného gigantu ConocoPhillips a lobbistou pro konsorcium Lockheed Martin – také jeden z největších kontraktorů armády USA.

V této části jsem uvedl několik příkladů politiků administrativy George Bushe mladšího. Cílem bylo ukázat, že kromě konzervativního ideologického přesvědčení o nutnosti svrhnout tyranský režim Saddáma Husajna, zde existovaly i obchodní zájmy

---

<sup>39</sup> Curtiss, R., *The Nexus of Washington's Neocon Network*, Washington's Report on Middle East Affairs, 9. 2004, s. 18-20, Dostupné na WWW: [http://www.wrmea.com/archives/Sept\\_2004/0409018.html](http://www.wrmea.com/archives/Sept_2004/0409018.html).

Spojených států amerických, přímo navázané na nejvyšší politické představenstvo. Vojenské konflikty jsou důležité zejména pro ekonomiku USA, jelikož velká část hospodářství závisí na vojensko-průmyslovém komplexu, před kterým nás varoval již prezident Eisenhower. Téměř všechny firmy napojené na rekonstrukci Iráku či ropný průmysl a v neposlední řadě i různorodou podporu armády, zaměstnávaly či nadále zaměstnávají členy nejužšího kruhu George Bushe mladšího.

### 3.2 Zahraniční ekonomické zájmy a expanze USA

Současné hegemonické postavení USA je především dáno ekonomickou silou této federace 50 států. Postavení světového hráče si Spojené státy vydobily již na konci 19. století, kdy vznikalo mocenské vakuum na mezinárodní politické sféře. *Pax Brittanica* upadala a vzniklý prostor zaplnily postupně USA.

Kromě dobré vnitřní obchodní politiky a celní politiky vůči třetím zemím bylo pro USA důležité projektovat své ekonomické potřeby v zahraničí, a to leckdy i pomocí vojenské síly. V roce 1895 se staly USA největším výrobcem oceli na světě. O čtyři dekády dříve v Pensylvánii započal trh s ropou. Je tedy jasné, že USA potřebovaly najít kromě Evropy další odbytí svých produktů.

Oblastí zájmu USA se stala především Jižní Amerika Pacifik, ale i oblast Karibiku. Zajímavým fenoménem této doby se stal pojem *filibuster*. Takto začal být označován účastník vládou neautorizovaných vojenských expedicí. Ty byly organizovány z finančních nebo ideologických důvodů, ale také jako pouhé dobrodružství. Neznámějšími *filibustry* se stali John Quitman, Narciso Lopez ale především William Walker, který se po vpádech do Nikaraguy stal dokonce na určitou dobu jejím prezidentem.<sup>41</sup>

Podívejme se však na pár příkladů expanze USA, která probíhala na úrovni oficiální politiky. Zámořská expanze nenavázala okamžitě na dokončení kontinentální expanze. První větší výboje za hranice proběhly až o 50 let později.

Nutnost expandovat nebyla podložena pouhou potřebou moci u čelních představitelů USA, ale také logickým vyústěním díky demografickému a

---

<sup>40</sup> Laurent, E. (2003). *cit.d.*, str. 153.

<sup>41</sup> Krejčí, O. (2009). *cit.d.*, s. 74.



ekonomickému vývoji. Prvním významným politikem prosazujícím zahraniční výboje a anexe byl státní tajemník William Seward. Tento ministr zahraničí Lincolna a Johnsona se již v roce 1867 pokusil uzavřít smlouvu s Dánskem o odkoupení Dánské západní Indie (dnes známé jako Dánské Antily). Cena byla 7,5 milionu dolarů. Bohužel díky vnitrostátní opozici se tato koupě nepodařila, ovšem to Sewarda neodradilo. Ve stejném roce dal anektovat ostrov Midway, známý především díky Druhé světové válce. Na tomto ostrově nechal vybudovat stálou základnu USA, ale důležitější byly obchodní zájmy s guánem. Pro představu, ostrov Midway je přes 5000km vzdálen od západního pobřeží USA.

Dalším úspěchem tohoto ministra zahraničí byla koupě Aljašky. V den 30. 3. 1867 se podařilo Sewardovi vyjednat kupní smlouvu s Ruskem ve výši 7,2 milionu dolarů. Je paradoxní, že jeho současníci považovali tuto koupi za nesmyslnou. Aljaška má dvojnásobnou rozlohu státu Texas a při přepočítání stál jeden akr dva centy! Steward se tedy projevil jako velký prognostik. Během jeho ministrování byly také navázány užší styky s Havají, Japonskem a Čínou.

### **Připojení Havaje 1898**

Na počátku 19. století vzniklo na Havaji samostatné království. Na tento ostrov nejdříve, jak je již americkou tradicí, začali pronikat křesťanští misionáři následovaní obchodníky. V roce 1875 byla uzavřena smlouva mezi USA a Havají. V ní se pojednávalo o obchodě s cukrem, jenž představoval jeden z nejvzácnějších artiklů obchodu tehdejší doby. Dále pak se Havaj zavázala zrušit obchodní styky s jinými státy a nechala USA zřídit na hlavním ostrově stálou vojenskou posádku – Pearl Harbor.

Spolu s růstem celkového objemu obchodu s cukrem rostla i důležitost Havaje z geopolitického hlediska. V roce 1881 tehdejší ministr zahraničí James Blaine prohlásil, že postavení Havaje umožňuje strategickou kontrolu severního Pacifiku. Havaj má podle Blaina stejný význam jako Kuba v Karibiku a USA nesmějí za žádnou cenu dopustit změnu v teritoriální kontrole těchto vulkanických ostrovů.<sup>42</sup>

Když se Blain stal znovu ministrem zahraničí za Benjamina Harrisona v roce 1889, jeden z prvních cílů, který si vytyčil, byla anexe Havaje. Ministerstvo

---

<sup>42</sup> Kinzer, S. (2006). *Overthrow: America's Century of Regime Change from Hawaii to Iraq*. New York: Times Books, str. 14.

zahraničních věcí spolu s námořnictvem začalo organizovat státní převrat. V roce 1893 američtí plantážníci spolu s námořníky USA sesadili královnu Liliuokalani. K připojení však ještě nedošlo, jelikož nový umírněný prezident Grover Cleveland si to nepřál a označil puč za ilegální.<sup>43</sup>

K samotné anexi došlo o šest let později za vlády Williama McKinleyho. K radikálnímu obratu v myšlení občanů USA došlo především díky válce USA a nové politice otevřených dveří, zejména vůči Číně. Teprve teď si Američané začali uvědomovat cenu Havaje.

### **Portoriko, Filipíny, Panama**

V roce 1898 se vojska USA vylodila na ostrově Portoriko v Karibiku. Po vyhrané válce se Španělskem náležel ostrov USA. Obyvatelé si však připojení ke Spojeným státům nepřáli. Proběhlo několik referend a povstání. Poslední boje proběhly v roce 1950.

Z ekonomického a strategického hlediska je mnohem zajímavější případ Filipín. Tento ostrov byl původně pod správou Španělska, a tak v roce 1898 proběhlo povstání s pomocí Ameriky. Byla vytvořena filipínská armáda. V červnu téhož roku byla vyhlášena nezávislost Filipín. V prosinci téhož roku, USA ve smlouvě se Španělskem odkoupily tento ostrov za 20 milionů dolarů – po vyhlášení nezávislosti Filipín! Představitelé Filipín samozřejmě tuto smlouvu ostře zamítli a odsoudili. USA tedy vyhlásily Filipínám sami válku. Během krvavých střetů zemřelo na 16 tisíc filipínských vojáků a několik desítek tisíc civilistů. Po konfliktu byl dosazen americký guvernér – William Teft.<sup>44</sup> Strategické zájmy USA byly jednoduché. Filipíny byly velmi bohaté na nerostné zdroje a také zemědělství bylo významné. Kromě toho přítomnost USA na tomto ostrově umožňovala Američanům pronikat na trhy jihovýchodní Asie, zejména pak do Číny.

K úplnému připojení Filipín však nedošlo, jelikož dříve než se to některým americkým politikům podařilo legislativně prosadit na domácí půdě, propukla II. světová válka a ostrov padl do rukou Japonců.

---

<sup>43</sup> Kuykendall, R.S. (1967). *The Hawaiian Kingdom, 1874-1893*. Honolulu: University of Hawaii Press. str. 648.

<sup>44</sup> Krejčí, O. (2009). *cit.d.*, s. 79.

Po vyhrané válce se Španělskem si vláda USA uvědomila důležitost vybudovat kanál v Panamě. Během války trvalo americkému loďstvu dostat se z New Yorku do San Franciska více než dva měsíce. Kromě vojensko-politických zájmů zde byly zájmy ekonomické. Země, která by kanál ovládala, by měla výrazné zisky z různých daní a cel projíždějících lodí. Na přelomu 19.-20. století oblast dnešního kanálu spadala pod vládu Kolumbie. Ta však výstavbu zamítla. USA tak začaly podporovat separatisty. Díky této pomoci vznikla Panama a o rok později byla podepsána smlouva o Panamském průplavu. V této smlouvě se píše následující: „Spojené státy uznávají nezávislost Panamské republiky...Republika Panama poskytuje Spojeným státům na věčnost k užívání, okupaci a kontrole zemi a zemi pod vodou pro výstavbu, údržbu, provozování, kanalizaci a ochranu řeky Kanál v rozmezí 10 mil od pětímílového pásma linie cesty Kanálu, který bude postaven.“<sup>45</sup>

Výše uvedené případy byly jen hrstkou z velké kupy. Můžeme vidět, že USA neváhaly a neváhají využít své vojenské síly k prosazení svého vlivu na cizím území. Konflikt v Iráku započatý v březnu 2003 není výjimkou, ale pouhý běžný příklad. Co možná činí invazi do Iráku tak významnou, je ten fakt, že Američané porušili pravidla mezinárodního systému, který předtím sami vytvořili. Jestliže v 19. století mezi nejdůležitější artikly amerického obchodu patřil cukr, v 21. století to je ropa a plyn. Význam ropy, potažmo plynu, si vysvětlíme níže.

### 3.2.1 Americká energetická bezpečnost a americká hegemonie

Energetická bezpečnost je vedle vojenské bezpečnosti zřejmě nejdůležitějším tématem americké politiky. Energetická bezpečnost je mezi politiky chápána jako jistota dodávek plynu a ropy. Tyto dodávky musí být co nejrůznorodější, stabilní a plynulé a co možná nejlevnější. Kromě dovozu je pro energetickou bezpečnost důležité vytvoření dostatečných ropných zásob (to pro případ náhlého výpadku na světových trzích). Ropa a plyn se také musí do USA nějak dostat, a tak do této oblasti spadá i ovládání a správa nejdůležitějších průplavů a vodních cest. Posledním článkem tohoto řetězce pak je přísun informací o trhu a obchodování s ropou a plynem.

---

<sup>45</sup> *Smlouva o Panamském průplavu*, 19.11.1903, Yale Law School, Lillian Goldman Law Library, Dostupné na WWW: [http://avalon.law.yale.edu/20th\\_century/pan001.asp](http://avalon.law.yale.edu/20th_century/pan001.asp).

Proč je však ropa tak důležitá? Běžný člověk si představuje ropu jako hlavní zdroj pro výrobu paliv pohánějící automobily. Skutečnost je však mnohem složitější. Téměř každý dnešní výrobek, který si můžeme zakoupit v supermarketu, obsahuje nějakou složku z ropy. Plasty, krémy, obuv, oblečení etc. jsou závislé na ropě. Nejdůležitější je samozřejmě fakt, že ropa se užívá k výrobě nafty a benzínu, ale také jako zdroj energie v průmyslu. Ropa má tu moc vyzdvihnout do popředí světové ekonomiky i ty nejchudší státy – jako například země v regionu Perského zálivu.<sup>46</sup>

Unikum v ropné průmyslu je ten fakt, že zdroje pochází z celého světa, avšak vláda USA je umístěná ve Washingtonu. Pro USA je tedy důležitý vztah vlády s ropnými giganty, které působí po celém světě. Podívejme se na stručnou historii těchto společností a jejich působnost ve světě, zejména v oblasti Arabského zálivu (jak muslimové nazývají Perský záliv).

Nejdůležitějším jménem v ropném průmyslu je John Rockefeller – zakladatel největší ropné společnosti v historii USA – Standard Oil. Tento ekonomický genius dokázal do konce 19. století ovládnout téměř veškerý ropný průmysl v USA. Konsorcium Standard Oil se však muselo rozdělit na více dceřiných společností, jako jsou například Exxon, Mobil, Amoco, Chevron, Texaco. Tyto firmy na začátku 20. století začaly působit i v oblasti Perského zálivu.

Ukažme si na příkladu Iráku (a Perského zálivu) vývoj ropného průmyslu. První zdroje ropy byly v této arabské zemi objeveny v roce 1914. Primární společností, která začala těžit v Iráku, byla Turecká ropná společnost (vlastněná Brity). TPC (Turkish petroleum company) byla dceřinou společností britské BP. K BP se v polovině 20. let přidali následovníci Standard Oil – Gulf, SONJ (Standard Oil of New Jersey) etc. Od vlády Iráku dostaly povětšinou koncese na 75 let. Jako odměnu dostávala vláda ropné poplatky. V průběhu času však s rostoucí ekonomikou tyto poplatky místním nestačily, a tak s ropnými společnostmi uzavřely nové koncesionářské smlouvy, které však nadále zvýhodňovaly zahraniční firmy. V roce 1950 pak byly smlouvy znovu upraveny na poměr 50:50. Ve stejném období se zlomila křivka exportu a importu ropy v USA. Spojené státy začaly více dovážet ropy než vyvážet. To znamenalo, že USA začaly být více závislé na čím dál tím dražší ropě ze Zálivu. V roce 1961 po puči strany BAAS, Irák vydal zákon číslo 80, který z 95% vyvlastnil majetek ropných společností. O rok dříve byla také vytvořena organizace OPEC. Sdružení zemí vyvážející ropu, jejíž paterí

---

<sup>46</sup> Falola, T., Genova, A. (2005). *cit.d.*, s. 4.

byly hlavně arabské státy perského zálivu. Hlavním cílem tohoto sdružení mělo být vytvoření protiváhy vůči ropným společnostem, především z USA.<sup>47</sup>

Pokud si uvědomíme, že spotřeba ropných produktů v USA neustále rostla, domácí produkce ropy klesala a ropné společnosti díky nacionalizaci ropného průmyslu po celém světě ztrácely půdu pod nohama, není divu, že Spojené státy americké musely přijmout novou zahraniční politiku. V roce 1980 Jimmy Carter přímo prohlásil: „Necht' je naše pozice absolutně jasná: pokus každé vnější síly získat kontrolu nad oblastí Perského zálivu bude chápán jako útok na životní zájmy Spojených států amerických, a tento útok bude odražen všemi nutnými prostředky, včetně vojenské síly.“<sup>48</sup>

Spojené státy spolu se svými partnery v západní Evropě reagovaly na výše uvedené události a na ropné krize roku 1973 a 1980 tak, že vytvořily organizaci OECD. Tato organizace měla jako hlavní úkol vytvořit společnou koordinovanou energetickou politiku proti exportní politice organizace OPEC. Dále pak USA a spojenci více diverzifikovaly svůj ropný trh. Jako příklad si uveďme nejdůležitější importéry ropy do USA: 1. Kanada (denně přibližně 2,5 mil. barelů); 2. Saudská Arábie (1,5 mil.); 3. Mexiko (1,4 mil.); 4. Venezuela (1,2 mil.); 5. Nigerie (0,8 mil.); 6. Alžírsko; 7. Irák; 8. Rusko; 9. Angola; 10. Panenské ostrovy. Jak vidíme „energetický mix“ USA je zcela diverzifikován.

### **World System Theory – USA a Perský záliv v dynamice mezinárodních vztahů**

Pro pochopení energetické bezpečnosti v rámci zahraniční politiky USA si přiblížíme Teorii světových systémů (WST- *World System Theory*) od Bruce Cuminga. Tento postup nalézám americkou zahraniční politiku a jedince, kteří ji tvoří v rámci sady vzájemně propojených struktur, které tvarují a omezují tu danou politiku a jedince. Tato teorie reprezentuje sofistikovaný pokus vysvětlit fundamentální problém struktur a působení v sociálním a historickém výkladu. Cumings vidí tři sady struktur, kterých se americký stát a jeho politikové musejí nacházet: a) Světový kapitalistický systém (WCS-*World Capital System*); b) specifický regionální subsystém světového

---

<sup>47</sup> Falola, T., Genova, A. (2005). *cit.d.*, s. 185.

<sup>48</sup> Crabb, C. (1982). *The Doctrines of American Foreign Policy. Their Meaning, Role, and Future.* London: Louisiana State University Press, s. 328.

kapitalistického systému (v našem případě Perský záliv / Blízký východ); c) Americký domácí socioekonomický systém.<sup>49</sup>

Pro naši případovou studii jsou důležité především první dva pilíře této teorie. První díky hegemonickému postavení USA v centru světového kapitalistického systému, druhý pak díky politické a ekonomické dynamice regionu Blízkého východu, respektive Perského zálivu. USA se nacházejí jako největší světová ekonomika (a *de facto* tvůrce kapitalistického systému volného trhu) v ohnisku kapitalistického systému. Hegemon je dominantní v produkci, financích a vyspělých technologiích, a to do té míry, že je schopný přizpůsobovat si prostředí ve světovém systému dle vlastních preferencí. Převládající politická, ekonomická a vojenská síla hegemonu znamená, že hraje kvalitativně jinou roli než státy na periferii WCS (jako jsou Irák a Irán například). Jako hlavní benefaktor (příjemce) WCS, hegemon reguluje a zachovává systém a doprovází ostatní zbožím. Proliferuje ekonomickou liberalizaci, omezuje obchodní a investiční bariéry a zajišťuje státům z centra WCS přístup k surovinám z periferie – jako je například ropa. Vztah států uvnitř centra WCS (například Západní Evropa) a hegemonu je však konsensuální spíše než dominantní a utlačovatelský. Díky tomuto liberálnímu vztahu závislosti si USA posilují svoji hegemonii. Problém tkví v dynamice periferních států, které se vytrvale snaží konkurovat a odmítat daný systém a jeho hegemonu. Výjimku netvoří ani státy Blízkého východu.

Druhý pilíř souvisí do určité míry s prvním. Každý regionální subsystém WCS se do jisté míry integruje do kapitalistického systému. Region Perského zálivu však má svůj charakteristický rys, zejména díky pozici hlavního světového dodavatele ropy. Díky této pozici si státy tohoto regionu vytvořili unikátní kombinaci vzájemné závislosti (s centrem a USA) a neproniknutelnosti.

Na jedné straně máme přímou intervenci a koloniální vlády vnucené velmocemi z Evropy. Ty po první světové válce rozdělily region pomyslnými čarami na několik slabých, závislých států. Vládnoucí elity těchto režimů však postrádaly jakoukoli legitimitu od obyvatelstva. Díky této vlastnosti závisely vlády blízkovýchodních států především na podpoře koloniálních mocností. Ve stejnou dobu se také vytvořila národosvobozenecká hnutí. Když tato hnutí přišla k moci a svrhla prozápadní elity, ocitla se v beznadějně pozici, a to zejména díky slabé ekonomice. To v konečném důsledku

---

<sup>49</sup> Hurst, S. (2009). *The United States and Iraq since 1979- Hegemony, Oil and War*. Edinburgh U.Press. s. 3.

znamenal vznik ještě větší závislosti na velmocích. Díky snahám integrace států Blízkého východu do WCS vznikla situace, kdy ekonomické zájmy, světové názory a vnímání hrozby lokálních elit se překrývají s těmi u spojenců z centra WCS, a tak přežití těchto lokálních vládnoucích elit je zcela závislé právě na těchto spojencích. Jednoduše řečeno, aby královské rodiny v Zálivu přežily a udržely si moc, musí se rozvinuté státy postarat o jejich bezpečnost.

Současně si však státy tohoto regionu dokázaly udržet jistou míru autonomie, a to díky chytrým investicím plynoucích ze zisků z ropy. Většina nerozvinutých států, které začínají těžit ropu, se octnou v začarovaném kruhu. Elity si kupují legitimitu obyvatelstva prostřednictvím šíření bohatství skrze obyvatelstvo a vytvářejí daňové ráje. Vytvářejí tak velmi chabé státy, zcela závislé na tzv. petrodolarech a půjčkách od institucí z centra WCS (jako je například MMF a Světová banka). Státy Perského zálivu – jako je například Saudská Arábie, byly schopny investovat do různých sektorů ekonomiky po celém světě a zároveň vytvořit daňovou soustavu, která jim umožňovala založení státu se zdravou hospodářskou strukturou. Díky této nezávislosti byly nuceny Spojené státy americké pro zachování své pozice hegemona v tomto regionu sáhnout několikrát k použití síly.

Kromě vztahů s centrem mají však státy Blízkého východu i svoji vlastní dynamiku a vzájemné vztahy. Tyto vztahy vznikly díky intervenci velmocí, avšak v současnosti jsou zcela nezávislé na jakémkoli vměšování zvenčí. Jako příklad si můžeme uvést napjaté vztahy Izraele a jeho arabských sousedů, dále pak vztah Iránu a Iráku etc. Jak vidíme, každý stát má i svou vlastní domácí agendu, na kterou musí výsledná zahraniční politika USA brát ohled.

### **Spojené státy a dynamika regionálního subsystému Perského zálivu od roku 1945**

Podívejme se blíže na dynamické vztahy USA s regionem Perského zálivu od konce Druhé světové války do dnešní doby. Lze tak lépe pochopit události posledních pár let a také proč se USA rozhodly na jaře 2003 provést vojenský útok na Irák.

V září 1978 administrativa Washingtonu identifikovala tři hlavní cíle pro Blízký východ a Perský záliv. Prvním bodem bylo zajistit přežití Izraele. Další pak zajistit trvalý a stabilní přísun ropy a předejít vzniku nepřátelské síly nebo kombinace sil, které by vytvořily regionálního hegemona. O dvacet let později centrální velení USA (CENTCOM) vydalo strategický plán, ve kterém zdůraznilo jako jeden ze životních

zájmů Ameriky trvalý přísun ropy z Blízkého východu a zajištění volného přístupu tamějších trhů na světový trh.<sup>50</sup>

Spojené státy vyšly jako hlavní vítězná mocnost Druhé světové války. Pro to, aby si udržely tuto pozici, musely se USA stát hlavním hráčem na poli ropného průmyslu a ropného světového systému. Ropa, jak jsme si výše vysvětlili, je strategická komodita a státy k ní přistupují zcela specificky. Na rozdíl od ostatních komodit, není obchodování s ropou zcela přenecháno volnému trhu. Státy se snaží získat strategický podíl na schopnosti ovlivňovat mezinárodní ropný systém tím, že ovlivňují přístup a ceny ropy. Nikdo se nesnaží více ovlivnit tento systém než hegemon WCS – v současné době USA. Spojeným státům se podařilo zajistit si svojí pozici v ropném světě díky kombinaci důležitých vazeb s nejdůležitějším ropným producentem – Saudské Arábií; díky kontrole produkce a marketingu ropy ze Zálivu (Americkými ropnými „giganty“) a v neposlední řadě díky vojenské dominanci v tomto regionu (někdy projektované skrze své partnery z regionu – Turecko, Izrael, Irán a Velká Británie). Sukcesivní administrativy USA zachovaly tuto dominanci a hegemonní roli ne proto, aby zajistily přísun ropy do samotných Spojených států, respektive aby zajistily přísun ropy svým strategickým partnerům. Díky hegemonickému postavení v ropném systému si tak Spojené státy udržovaly i hegemonní postavení v světovém kapitalistickém světě.

Od konce války do počátku sedmdesátých let byla tato pozice USA téměř neohrožená. Největší hrozby pro Spojené státy představovaly expanzivní politika Moskvy a radikální arabský nacionalismus. Sověti zejména využívali tohoto nacionalismu tak, aby si vytvořili lepší vztahy se státy jako je Egypt, Irák, Libye, Sýrie a Jemen. Americká pozice však zůstala nedotčená i přes tyto snahy, a to zejména díky silným vztahům s Tureckem, Izraelem a Iránem. Tyto státy zůstaly prozápadní až do 70. let.

První problémy nastaly s nacionalizací ropných podniků v průběhu 70. let a s ropným embargem států OPEC v roce 1973. Mnoho pozorovatelů vidělo tyto činy jako konec americké hegemonie v ropném systému. Pravda však byla zcela jiná. Spojené státy se pouze přizpůsobily této politice tím, že změnily partnery a vztah se Saudskou Arábií se prohloubil. I přes svou roli v ropném embargu z roku 1973, působila Saudská Arábie jako mediátor politiky zemí sdružení OPEC. Na oplátku USA zajistily

---

<sup>50</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 8.



bezpečnost Saudské Arábie proti takovým státům jako je Irák či Irán. Další bezpečnostní zárukou v regionu byl Íránský šáh Réza Pahlavi. Tomu USA prodávaly zbraňové systémy, které zajistily Iránu pozici regionálního ručitele bezpečnosti a stability.<sup>51</sup>

Spojené státy americké reagovaly na změnu v mocenských poměrech v Perském zálivu pouze změnou své politiky. Výsledné zahraniční politice USA vůči regionu Blízkého východu se v tomto období začalo říkat politika „dvou pilířů“. Saudská Arábie na jedné straně zajistila trvalý přísun ropy a Irán zajistil bezpečnost v regionu.

Irák se od změny režimu po puči strany Baath vydal na cestu spolupráce se Sovětským svazem. Ten mu v průběhu 60. a 70. let prodal technologie na efektivní těžbu ropy a zbraňové systémy – především obrněné vozy a tanky. V průběhu 70. let se však Irák vydal na pragmatičtější cestu umírněného státu. Přestal podporovat palestinské teroristické organizace, podepsal několik smluv s Egyptem a Saudy. Kromě zlepšení vztahu s ostatními státy v regionu, se Irák začínal zbavovat závislosti na Moskvě. To zejména díky strachu z intervence SSSR. V roce 1978 totiž Kreml podporoval komunistický puč v Afghánistánu a vedení strany Baath se začalo obávat podobného osudu. V roce 1981 83% dovozených komodit pocházelo z jiných států než SSSR. Také podíl vojenského materiálu klesl o několik desítek procent.<sup>52</sup>

V 70. letech tedy nic nenaznačovalo dramatické změny v hegemonním postavení USA v regionu Perského zálivu. Radikální zásah do strategie dvou pilířů přišel v roce 1979. Islámská revoluce v Íránu způsobila naprostý kolaps předešlé taktiky USA. Ze strategického regionálního partnera, na němž byla založena americká politika, se stal zarytý nepřítel USA. Administrativy Cartera a Reagana se tudíž musely přizpůsobit těmto změnám. Nová politika tak do jisté míry závisela na skryté podpoře Saddáma Husajna, ale zároveň zajištění vojenských dodávek Iránu tak, aby nemohl vzniknout regionální hegemon. Oficiálně tak USA vedly politiku zadržování Iránu i přesto, že tomuto islámskému státu dodávaly tajně zbraně.

Pro představu komplexnosti problému, který vyvstal před Američany po Islámské revoluci v roce 1979, si načrtneme poměry v regionu. USA nemohly otevřeně podporovat ani jeden režim. Jak Saddám Husajn, tak Ajatolláh Khomejní byli otevřeně

---

<sup>51</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 11.

<sup>52</sup> Maar, P. (2003). *Modern History of Iraq*, Coughlin: Westview Press, s. 238.

protiizraelští. Požadovali zničení tohoto židovského státu. Na druhou stranu Izrael byl nejdůležitějším regionálním partnerem (a dodnes je) USA. Změna režimu v Iránu nepřipadala téměř v úvahu a pád režimu v Iráku si Američané také nepřáli, a to z etnických důvodů. Irácké obyvatelstvo tvoří tři skupiny – Sunnité, Šiíté a Kurdové na severu. Podporovat otevřeně nemohly USA ani jednu z daných skupin. Pokud by se k moci dostali Šiíté, tak by hrozilo napojení Iráku na Irán (kde vládnou ortodoxní Šiíté). Kdyby se k moci dostali Kurdové, tak by požadovaly vznik vlastního státu na severu – to by nelibě nesli Turkové – další významný regionální partner USA.

V roce 1980 Saddám Husajn napadl Irán v domněnku, že po revolučním chaosu vyhraje v bleskové válce. Opak byl však pravdou. Válka se protáhla na 8 let. Spojené státy musely opět přizpůsobit politiku „dvou pilířů“ – změnou na politiku „dvojitého zadržování“.<sup>53</sup> Během války však musely USA tuto politiku mírně přizpůsobovat, a to díky změně v poměru sil ve válce. V roce 1982 se Irán začal probíjovat na území Iráku a tak Washington musel podniknout nutná opatření proto, aby zachoval status quo. V únoru 1982 byl Irák vyškrtnut ze seznamu států podporující terorismus. To mělo usnadnit dodávky financí a materiálu do Bagdádu. Saddám Husajn se totiž ocitl na okraji katastrofy nejen díky postupu iránských vojsk, ale také díky nedostatku financí. Cena ropy v letech 1980 až 1982 prudce klesla a tak zisk z těžby této suroviny klesl z 29 miliard dolarů na pouhých 9. Současně s rozšířením finanční a materiální pomoci začaly Spojené státy dodávat Iráku zpravodajský materiál, aby napomohly válečnému úsilí. Na poli mezinárodní politiky USA oficiálně protlačovaly rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 514, která požadovala okamžité zastavení války a stažení vojsk na území s hranicemi z roku 1980. Oficiálně však stále USA veřejně Irák nepodporovaly.

Kromě vlastní pomoci se Washington snažil přimět své partnery, aby prodávaly Iráku válečný materiál. Na těchto obchodech se podílely především Francie a Itálie, které poskytovaly Iráku stíhačky, válečné loďstvo či protiletěcké rakety. Vedle Francie a Itálie poskytoval Iráku náhradní díly pro sovětskou techniku i Egypt.<sup>54</sup>

Oficiální diplomatické vztahy mezi USA a Irákem započaly v roce 1983, kdy Washington vyslal do Bagdádu svého vyslance – Donalda Rumsfelda. Ten navrhl obnovení diplomatických vztahů a rozšíření obchodních a vojenských vazeb. Pozdější ministr obrany vysvětlil svým iráckým protějškům, že „USA a Irák mají stejný zájem

---

<sup>53</sup> Pelletiere, S.C. (1999) *Landpower and dual containment - rethinking America's policy in the gulf*. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, November 1999.

v zabránění iránské a syrské expanze... a výsledek války by neměl rozšířit iránské zájmy a měl by zachovat iráckou suverenitu.<sup>55</sup>

O rok později 26. 11. 1984 navázaly USA a Irák oficiální diplomatické vztahy. Ronald Reagan veřejně prohlásil, že na rozdíl od Íránu, Irák „hraje podle pravidel a snaží se ukončit konflikt.“<sup>56</sup> Po navázání oficiálních kontaktů již nebyl problém plně dotovat Irák penězi a materiálem. Skrze své partnery nebo někdy i přímo, USA dodávaly Iráku vojenský materiál, ale i chemické a biologické látky, jenž mohly být potencionálně použity jako základ pro chemické a biologické zbraně (jak se později ukázalo, Iráčané opravdu použily například bakterie antraxu k výrobě chemických a biologických hlavic).<sup>57</sup> Saddám Husajn se nebál použít tyto zbraně proti Íráncům ani proti vlastnímu obyvatelstvu, kdy během vojenské kampaně *anfal* nechal zlikvidovat velký počet Kurdů, kteří spolupracovali s Íránem. Je odhadováno, že během této kampaně bylo zabito více jako 180 tisíc civilistů. Za tento akt genocidy mohl především ministr vnitra strany Baath Ali Hassan Abd al-Majid – přezdívaný díky tomuto aktu „Chemický Ali“.<sup>58</sup>

I přes tyto činy, které byly v rozporu s mezinárodním právem a především Chartou OSN, Spojené státy nepřestaly Irák podporovat, jelikož ho viděly jako potencionálního budoucího strategického partnera v regionu Perského zálivu. Tato myšlenka byla oficiálně sepsána do dokumentu národní bezpečnostní direktivy NSD-26 za vlády G. Bushe staršího.<sup>59</sup>

Téměř neomezená podpora Saddáma administrativami Reagana a Bushe staršího vedla paradoxně k destabilizaci celého regionu. Jak si ukážeme v poslední části této případové studie, Saddám Husajn se projevil jako nedůvěryhodný partner, který neváhá použít sílu ani proti USA. Nešetrná politika Bílého domu nakonec vyvrcholila o 15 let

---

<sup>54</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 44-45.

<sup>55</sup> *Iraqgate*, Rumsfeld's larger meeting with Iraqi Deputy Prime Minister and Foreign Minister Taiq Aziz, 20. 12. 1983. Dostupné na WWW: <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB82>.

<sup>56</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 47.

<sup>57</sup> *The Riegle Report- U.S. Chemical and Biological Warfare-Related Dual Use Exports to Iraq and their Possible Impact on the Health Consequences of the Gulf War*, US Congress and Senate, 25. 5. 1994, Dostupné na WWW: <http://www.gulfweb.org/bigdoc/report/riegle1.html>.

<sup>58</sup> *Saddam Hussein's henchman 'Chemical Ali' executed*, The Daily Telegraph, 25. 1. 2010, Dostupné na WWW: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/7072155/Saddam-Husseins-henchman-Chemical-Ali-executed.html>.

<sup>59</sup> *NSD-26*, Dostupné na WWW: <http://www.fas.org/irp/offdocs/nsd/nsd26.pdf>.

později za vlády prezidenta George Bushe mladšího. Ten již nehodlal dále tolerovat destabilizující faktor Iráku v regionu Perského zálivu a pokusil se invazi napravit chyby předešlých prezidentů.

## 4. Irák 1990– 2010

V této poslední části si popíšeme události posledních dvaceti let, jakožto nejdůležitějšího období ve vývoji vztahů USA a Iráku. Tento vztah byl a je plný paradoxů. Od plné podpory, kdy Spojené státy považovaly Saddáma za spolehlivého partnera, který jim pomůže zabránit šíření islámské revoluce dále, se USA octly na druhé straně břehu. V polovině roku 1990 vůdce Iráku obrátil svojí politiku o 180° a otevřeně kritizoval USA, Izrael a další spojence. O měsíc později v srpnu 1990 napadl Kuvajt. Americká zahraniční politika se tak musela flexibilně přizpůsobit a vytvořit nový operativní rámec pro Perský záliv, potažmo Blízký východ jako celý subsystém.

### 4.1 George Bush starší a první válka v Iráku 1991-1992

Na počátku roku 1990 se snažila administrativa George Bushe plně prosadit plnou pomoc Iráku a zároveň vytvořit z tohoto radikálního státu umírněného spojence USA, který by nahradil Irán. Tato politika byla řízena především hegemonistickými úvahami, ale také díky komerčním zájmům v Iráku. Podpora probíhala i přes narůstající důkazy o snaze Iráku vyrobit nukleární zbraně a narušení mezinárodních úmluv o výrobě chemických zbraní. To však nebyly dostatečné důvody pro přerušování kontaktu s Irákem. V administrativě Bushe totiž po aféře Írán- kontra došlo k výrazně proměně v postoji Bílého domu. Na přelomu let 1985-86 se totiž veřejně prokázalo, že Washington skrze Izrael dodává zbraně umírněným skupinám v Iránu a tím porušují Spojené státy mezinárodní dohody.<sup>60</sup> Členové administrativy tak byli nuceni veřejně

---

<sup>60</sup> *The Iran Contra Report*, Congressional Committee Investigating Iran Contra majority report, issued November 18, 1987. Dostupné na WWW: <http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.html>.

podporovat hlavně Irák, mimo jiné i proto, aby ujistili své spojence v Zálivu o svých záměrech.

Jak jsme již výše uvedli, Saddám se stal v první polovině 1990 více agresivní než kdykoli předtím. Veřejně začal kritizovat USA, Izrael a později i Kuvajt. Navzdory těmto postojům USA nepřestaly Irák podporovat finančně ani vojensky. Washington chápal vyjádření Husajna jako snahu upevnit si domácí postavení, což byla do jisté míry pravda, avšak USA se přepočítaly.

Druhého srpna 1990 se Saddám rozhodl napadnout Kuvajt, jakožto jednoho z nejbližších spojenců USA. Důvody proč tak Husajn učinil, jsou předmětem spekulací. Prvním je asi paranoia samotného Saddáma, který po neúspěšné válce vůči Íránu ztrácel půdu pod nohama. Ekonomika a životní úroveň obyvatelstva rapidně klesla a navíc si musíme uvědomit, jakými metodami si Husajn udržoval moc. Není divu, že již v roce 1990 měl strach o svůj život. Útok na Kuvajt a jeho ropná ložiska měl obnovit snahy o regionální hegemonii Iráku a tím zvýšit jeho postavení a ekonomické zisky.

Přípravy na válku započal Saddám již v únoru 1990. Tehdy na summitu arabských zemí prohlásil, že po pádu železné opony a partnerské politiky USA-SSSR se USA octly v superiorní pozici v mezinárodní politice. Dále pak prohlásil, že USA ponechávají svojí flotilu v Zálivu tak, aby mohly kontrolovat ropu plynoucí z regionu a tím si utužit pozici „supervermoci“. Pokud si tedy obyvatelé Arabského zálivu nedají pozor, USA se stane regionálním vládcem.<sup>61</sup> Husajn, stejně jako před válkou s Íránem, se snažil hrát na nacionální strunu Arabů v zálivu a vytvořit panarabské hnutí proti USA, Izraeli a potažmo Kuvajtu.

V ostré rétorice vůči Západu a USA pokračoval Husajn na arabském summitu v Baghdádu v květnu téhož roku. Na této konferenci opět přesvědčoval Araby o zlovůli USA a jejich odpovědnosti za vytvoření státu Izrael, který soustavně porušuje práva Palestinců. Kromě těchto prohlášení se Saddám „opřel“ i do partnerů z organizace OPEC. Obvinil je z cílené ropné politiky vůči Iráku. Dle tohoto diktátora se ropné monarchie z OPEC snažily snižovat cenu ropy a tím škodit ekonomice Iráku. Na základě toho by měly tyto státy Iráku půjčit dalších 30 miliard dolarů.<sup>62</sup>

I přes tuto změnu v politice Husajna se Bush domníval, že i nadále Irák má vůli se zasadit o mír v Zálivu a bude strategickým partnerem USA. Jediné přizpůsobení se

---

<sup>61</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 86.

<sup>62</sup> Baghdad Domestic Service, 18. 6. 1990, FBIS-NES-90.

dané situaci bylo omezení dovozu technologií, které by mohly mít dvojí užití – nejen civilní, ale i vojenské. Tato změna měla uklidnit domácí opozici Bílého domu. Již dříve totiž Senát a Sněmovna reprezentantů navrhly rezoluci, která měla omezit pomoc Iráku (díky užití chemických zbraní a díky jadernému programu). Tyto zákony však byly vždy vetovány prezidentem.

Názor, že Saddám bude vyjednávat a podvolí se politice USA a dalších států v Zálivu, byl upevněn 25. července, kdy Husajn pozval vyslance USA do Bagdádu. V těchto jednáních se projevila nešetrnost diplomacie Washingtonu. Do Iráku totiž poslaly ženu, což Saddám zřejmě později pochopil jako slabost. April Glaspie se dostavila do Bagdádu a její hlavní cíl bylo ujistit se o úmyslech Saddáma, zejména o jeho záměru s Kuvajtem. Během července totiž Saddám mobilizoval a nechal rozmístit několik divizí na hranicích s Kuvajtem. Na otázky velvyslankyně Glaspie odpověděl Saddám, že má v úmyslu konflikt vyřešit diplomaticky, avšak v případě nutnosti „nenechá Irák umřít“. Do Washingtonu byla odeslána depeše, ve které velvyslankyně ujišťovala o mírových intencích Husajna. Prezident si poté tato jednání vyložil tak, že nadále navýšil finanční pomoc Iráku. Pro iráckého prezidenta však měla tato jednání opačný význam, zejména díky neutrální rétorice americké velvyslankyně.

První den v srpnu 1990 usedli Husajn a jeho kuvajtský protějšek ke stolu, aby vyřešili vzniklé spory. Ve stejnou dobu však již započala invaze do Kuvajtu. Domněnka, že USA stejně jako v případě islámské revoluce v Íránu, budou stát stranou a maximálně uvalí sankce, byla naprosto mylná. Invazí do Kuvajtu přišel světový trh o 5 milionů barelů ropy denně. Tento konflikt byl pro světovou energetickou bezpečnost více významný, nežli revoluce v Íránu. Cena barelu ropy se ze dne na den zdvojnásobila z 16 dolarů na 33 dolarů.<sup>63</sup>

Kromě zvýšení ceny, se Saddám ocitl u hranic Saudské Arábie. Samotné zmocnění Kuvajtu znamenalo, že Irák nyní ovládal 21% světových zásob ropy, respektive 28% zásob států OPEC. Avšak pokud by se Husajn nezastavil v Kuvajtu a zaútočil i na Saudskou Arábii a další ropné monarchie, ovládal by tím více než polovinu světových ropných zásob.<sup>64</sup> Husajn by tak teoreticky mohl diktovat světovou energetickou politiku. Je tak naprosto logické, že USA, ale i OSN, ihned na tuto hrozbu reagovaly.

---

<sup>63</sup> Krejčí, O. (2009). *cit.d.*, s. 279.

<sup>64</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 91.

Rada bezpečnosti několik hodin po invazi vydala rezoluci 660, ve které požadovala okamžité zastavení bojů a stáhnutí iráckých jednotek. Následovala rezoluce 661, která uvalila na Irák a Kuvajt totální ekonomické embargo. George Bush starší vedle toho podepsal 15. ledna novou prezidentskou direktivu s číslem 54., ve které otevřeně mluví o použití síly jakožto posledního možného prostředku.<sup>65</sup>

Saddám Husajn na tlak mezinárodní komunity reagoval paradoxně ještě větší agresí, když nadiktoval Spojeným státům podmínky, za jakých se stáhne z Kuvajtu. Mezi ně patřilo například okamžité stažení vojenských jednotek USA ze Saudské Arábie, dále pak ukončení okupace některých palestinských území státem Izrael a další ekonomické podmínky.

V polovině února, pod hlavičkou OSN, začalo bombardování iráckých pozic. I přes tuto devastující leteckou kampaň se Irák nehodlal stáhnout z Kuvajtu, a tak 22. února započala pozemní kampaň koalice. Válka trvala necelých 100 dní. V březnu pak byla vytvořena rezoluce 686, která pozastavovala veškeré boje a donutila Irák přiznat svojí vinu při napadení Kuvajtu, zaplatit válečné reparace, propustit všechny vězně z války a navrátit majetek ukradený během okupace Kuvajtu.<sup>66</sup>

Proč se však George Bush starší rozhodl nesvrhnout Saddáma Husajna? Proč v situaci absolutní výhry nevyužil momentu a nezaútočil na Bagdád? Odpovědí na tyto otázky je několik, avšak žádné oficiální stanovisko Bílého domu nikdy nebylo vydáno. Za prvé – válka v Iráku proběhla na základě absolutního souhlasu celého mezinárodního společenství, vyjádřeného skrze Radu bezpečnosti. Pokud by se prezident USA rozhodl pokračovat v bojích a svrhnout režim, porušil by tím rezoluce OSN a křehce vytvořenou podporu mezinárodního společenství. Dále pak – rychlá a drtivá porážka by v případě pokračování bojů vypadala jako „masakr“ a opět by vedla k popuzení společnosti, a to zejména té domácí na půdě USA. Ovšem neadekvátněji to vyjádřil tehdejší ministr obrany Dick Cheney: „Pokud bychom šli do Bagdádu a chtěli se zbavit Saddáma Husajna – předpokládejme, že bychom ho našli – museli bychom nasadit velké množství jednotek. Nebylo by to snadné. Dále pak musíte dosadit vládu na jeho místo, a tak byste se setkali s otázkou – jakou vládu dosadit? Kurdy? Šíity? Sunnity? Kolik

---

<sup>65</sup> *National Security Directive- 54*, Dostupné na WWW: [http://www.fas.org/irp/offdocs/nsd/nsd\\_54.htm](http://www.fas.org/irp/offdocs/nsd/nsd_54.htm).

<sup>66</sup> *Resoluce RB 686*, Dostupné na WWW: <http://www.fas.org/news/un/iraq/sres/sres0686.htm>.

vojáků budete muset nasadit a s jakými ztrátami počítáme?<sup>67</sup> Posledním důvodem byla obava z destabilizace regionu. Pokud by režim v Iráku padl, mohl by toho zneužít Írán.

George Bush starší se nakonec rozhodl nepokračovat ve válce a spoléhal na to, že Saddáma svrhne jeho národ. Otevřeně podpořil irácké obyvatelstvo, aby vzalo osud do svých rukou a svrhlo krutého diktátora. Přesně o to se Iráčané pokusili, ovšem byly, stejně jako na konci 80. let, krvavě potlačeni. Saddám Husajn se však znovu přepočítal, jelikož mezinárodní společenství okamžitě zareagovalo. Pátého dubna byla vydána rezoluce 688, která odsoudila Irák za represe vůči Kurdům a přikázala Iráku povolit okamžitou humanitární pomoc. John Mayor o tři dny později navrhl vytvoření tzv. „no fly zone“ – tj. zón, kde by nemohlo létat irácké letectvo. Dále pak byly vytvořeny enklávy uvnitř Iráku, kam bylo posláno 16. tisíc spojeneckých vojáků, kteří vytvořili humanitární pásmo především pro Kurdy. Celá operace dostala název „*Provide Comfort*“.<sup>68</sup>

Operace *Provide Comfort* neměla za úkol jen humanitární pomoc Kurdům, ale také měla pomoci udržet Saddáma na uzdě. Hlavním cílem bylo zamezit Husajnovi stát se opět nebezpečným vůči ostatním v regionu. Na počátku dubna byla schválena další rezoluce doplňující rezoluci 688, ve které bylo Iráku nadiktováno zničit své zbraně hromadného ničení a balistické rakety. Ponechat si směli Iráčané pouze rakety s doletem do 150 km. Kromě toho byl vytvořen fond, ze kterého měl Irák zaplatit vzniklé škody Kuvajtu.<sup>69</sup> Jedině pokud by se Irák podvolil této rezoluci a splatil své dluhy z války, byly by sankce zrušeny. Prezident Bush však později oznámil další podmínku k tomu, aby sankce mohly být zrušeny. A to, že Saddám Husajn odstoupí ze svého postu. Tato podmínka však byla čistě politickou strategií USA a prezidenta Bushe. V žádné rezoluci nebyla ukotvena.

Válka v Kuvajtu skončila a na Irák byly uvaleny sankce. Prezident Bush spoléhal, že ekonomické oslabení a vojenské zadržování oslabí režim Saddáma Husajna natolik, že dříve či později bude tento brutální diktátor potrestán a svržen. Administrativa Bílého domu nemohla otevřeně podpořit ani jednu skupinu obyvatel v Iráku a nabídnout jim například vojenskou či finanční pomoc, jelikož by to

---

<sup>67</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 101-102.

<sup>68</sup> *Operation Provide Comfort II.*, Dostupné na WWW: [http://www.globalsecurity.org/military/ops/provide\\_comfort\\_2.htm](http://www.globalsecurity.org/military/ops/provide_comfort_2.htm).

<sup>69</sup> *Rezoluce RB 687*, Dostupné na WWW: <http://www.fas.org/news/un/iraq/sres/sres0687.htm>.



v konečném důsledku vedlo k represím uvnitř země a k poškození bilaterálních mezinárodních vztahů USA (například s Tureckem, pokud by USA podpořily Kurdy). Jedinou možností tedy po skončení bojů bylo uvalení ekonomických sankcí, za které je nesprávně osočován pozdější prezident Bill Clinton. Ten však pouze tuto politiku zadržování „zdedil“ po svém předchůdci. Příčina intervence USA byla poměrně jasná – znovuzavedení pořádku a hegemonie USA v regionu Perského zálivu; zabezpečení dodávek ropy na světový trh a tím zabezpečení centrální role USA v globálním ropném systému. Pokud měly dvě války v Zálivu něco společného, byla to nepřipravenost na období po vojenském konfliktu. Jak George Bush starší, tak jeho syn neměli připravený koherentní a komplexní plán na znovuvybudování Iráku.

## 4.2 Bill Clinton a Irák

V roce 1992 vyhrál prezidentské volby celkem překvapivě demokrat Bill Clinton. Svého republikánského soupeře porazil především díky své ekonomické politice. Stejně jako Bush byl Clinton multilateralista. Jeho primárním cílem bylo vést zahraniční politiku skrze nadnárodní organizace, jako je OSN. Avšak brzy si uvědomil omezenou platformu zahraniční politiky skrze nadnárodní instituce.

Clinton se snažil vytvořit mezinárodní prostředí, kde by USA vládly jako konsensuální hegemon. To znamená, že většina zahraniční politiky by byla konzultována se strategickými partnery a vojenské akce byly prováděny především pod hlavičkou rezolucí Rady bezpečnosti OSN. Jednotlivé zájmy členů Rady bezpečnosti však zamezily USA vést jednoznačnou a účinnou zahraniční a vojenskou politiku. Limity čistě multilaterální zahraniční politiky se ukázaly v konfliktu v Somálsku nebo při nepokojích na Balkáně v průběhu 90. let. Bill Clinton se někdy rozhodl jednat unilaterálně například skrze NATO. Příkladem je vojenská akce v Kosovu v roce 1999.

Prezidentova politika vůči Iráku byla zářným příkladem napětí a protikladů jeho administrativy ve snaze zachovat americkou dominanci a zároveň zůstat světovým hegemonem. Díky operativnímu rámci rezolucí OSN a zároveň vzrůstajícímu odporu Iráčanů podvolit se sankcím či inspekcím OSN, musel Clinton leckdy užít unilaterální akce (jako například operace Desert Fox z roku 1998).

Největšími kritiky této multilaterální politiky byli paradoxně konzervativní republikáni z předchozí vlády. Ti, jak jsme si výše uvedli, od roku 1992 (tedy konci

vlády Bushe staršího) prosazovali silnou unilaterální politiku založenou na vojenské moci USA. Vůči Iráku prosazovali tzv. „*regime change*“- změnu režimu. Musíme však spravedlivě uveřejnit některé logické argumenty republikánů. Po konci studené války se zcela změnila koncepce bezpečnosti USA. Již neexistoval stát, který by přímo ohrožoval národní bezpečnost Spojených států. Po válce s Irákem tak jedinou hrozbu představovali fanatičtí jedinci schopni zaútočit kdekoli. Tato obava platila dvojnásob právě díky Iráku, který nespolupracoval s OSN a jejími inspektory a jak se později ukázalo, stále se snažil vyvíjet zbraně hromadného ničení. Díky této nejistotě bylo logické, že nejlepším řešením bude změna režimu.

Realita však byla mnohem složitější, a tak Bill Clinton pokračoval v započaté politice Bushe staršího. To v případě Iráku znamenalo: a) pokračování v mezinárodních sankcích tak, aby Irák zůstal vojensky slabý, zabránit Bagdádu získat technologie a materiál pro výrobu zbraní hromadného ničení a podporovat inspektory OSN; b) inspektoři OSN musejí eliminovat již vyrobené zbraně hromadného ničení; c) udržet Irák v diplomatické izolaci; d) udržet bezletové zóny v Iráku; e) ponechat silnou vojenskou jednotku v Zálivu.<sup>70</sup>

Jak se již brzy ukázalo, tato strategie nevedla k úspěchu. Sankce měly tlačit na Irácké vedení, aby svrhlo Saddáma. Efekt byl však opačný. Jediný, koho sankce postihly, bylo civilní obyvatelstvo. Za druhé, měly sankce pomáhat zadržení Saddáma Husajna. Avšak ani to se plně nepodařilo. Kromě Velké Británie všechny státy z Rady bezpečnosti navázaly nějakou formu kontaktu s Irákem. To vedlo nakonec ke krizi v Radě bezpečnosti. Kromě vnějších faktorů mělo na neucelenou politiku vůči Iráku vliv i vedení Clintonovy administrativy. Byly zde dva proudy politiků. Jeden tábor tvořili například Al Gore (jakožto viceprezident) a Madeleine Albrightová (jakožto ministryně zahraničí). Ti tvrdili, že nejlepší cesta je změna režimu v Iráku. Na druhé straně spektra byli Warren Christopher (ministr zahraničních věcí) a Anthony Lake (poradce pro národní bezpečnost). Ti tvrdili, že by USA měly pokračovat v zavedené politice sankcí a zadržování a že USA by se měly zajímat o jiné důležitější problémy.

### **Zbrojní inspekce**

Úkol zničit irácké zbraně hromadného ničení připadl na dvě organizace. Eliminaci iráckého nukleárního programu měla zajistit IAEA – mezinárodní agentura

---

<sup>70</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 120.

pro atomovou energii. O ostatní zbraně se měla postarat nová speciální skupina OSN – UNSCOM (UN Special Commission). UNSCOM se měl zabývat především iráckým programem na chemické zbraně. Saddám Husajn po uvalení rezoluce 687 přiznal, že vlastní zbraně hromadného ničení, balistické rakety a chemické agenty. Irácký diktátor však popřel, že by měl v té době jakýkoli aktivní nukleární či biologický program.

Hned na začátku se však ukázalo, jaký problém inspekce představují. V červnu 1991 zbrojní inspektoři IAEA odhalili irácké jednotky přesouvající jaderný materiál (obohacený uran) nákladními vozy.<sup>71</sup> Saddám Husajn však veřejně popřel, že by tento materiál sloužil k výrobě atomové bomby. Jak se později prokázalo, i tentokrát Husajn lhal veřejnosti. V září téhož roku inspektoři IAEA objevili ve výzkumném středisku v Bagdádu dokumenty týkající se výroby atomových zbraní.

Kromě snahy získat atomové zbraně se totalitní režim Iráku snažil dosáhnout i na chemické a biologické zbraně. V srpnu 1991 se Irák přiznal komisi UNSCOM, že měl biologický výzkumný tým. Představitelé Iráku však tvrdili, že tento program sloužil čistě na obrané prostředky.<sup>72</sup> Důsledkem předešlých událostí bylo vytvoření dalších dvou rezolucí OSN – 707 a 715, ve kterých Rada bezpečnosti OSN nařizuje Iráku bezpodmínečně přijmout veškeré zbrojní inspektory a odhalit veškeré zbrojní programy, jenž má nebo měl. Saddám však tyto rezoluce odmítl a část inspektorů vyhostil. O půl roku později, v březnu 1992, otřesen lehkostí jakou inspektoři odhalili jeho zbrojní program, se Saddám Husajn rozhodl zničit své chemické zbraně. Poté, co tak učinil, pozval do Iráku opět inspektory UNSCOM, aby prověřili trosky zničených zbraní. Ti však prohlásili, že trosky nejsou dostatečným důkazem o zničení všech zbraní. Následně se z lovu zbraní hromadného ničení stal lov na důkazy o zničení těchto zbraní. Mezi lety 1991 a 1993 Rada bezpečnosti našla důkazy o 7 případech, kdy Irák porušil rezoluce o zbraních hromadného ničení.<sup>73</sup>

Tyto události vedly k tomu, že Bagdád na konci roku 1993 bezpodmínečně přijal podmínky rezoluce 715. Rusko, Francie a Čína ihned reagovaly na vývoj a požadovaly omezení či naprosté zrušení většiny sankcí. Spojené státy však požadovaly naplnění veškerých rezolucí OSN a jejich bodů, zejména pak rezoluci 833 o hranicích

---

<sup>71</sup> *What Happened to Saddam's Weapons of Mass Destruction?*, Dostupné na WWW: [http://www.armscontrol.org/act/2003\\_09/Cleminson\\_09](http://www.armscontrol.org/act/2003_09/Cleminson_09).

<sup>72</sup> *UN- Chronology of main events*, Dostupné na WWW: <http://www.un.org/Depts/unscom/Chronology/chronologyframe.htm>.

<sup>73</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 124.

s Kuvajtem z roku 1963 a také Washington požadoval naplnění rezoluce 688, ve které se mluví o ukončení podpory teroristických organizací.

Důvod proč Rusko, Francie a Čína požadovaly zrušení sankcí, byl poměrně jednoduchý. Každá z těchto zemí měla již uzavřené smlouvy s Bagdádem o dodávkách ropy. Rusové kromě toho, ještě zdělili po SSSR irácký dluh 8 miliard dolarů, který potřebovali aby byl splacen.<sup>74</sup>

Po rozhodnutí USA nezrušit sankce se Saddám Husajn rozhodl v srpnu 1994 postavit se mezinárodnímu společenství. Veřejně prohlásil, že ukončí svoji spolupráci s týmem UNSCOM a zároveň rozestavěl své vojáky u hranic s Kuvajtem. Spojené státy na to reagovaly pouze vysláním dalších vojáků do oblasti. Jako výsledek této malé provokace OSN vyhlásilo rezoluci 949, kde požadovalo okamžité stažení iráckých vojsk z okolí hranic Kuvajtu. Saddám se okamžitě podvolil a nechal své republikánské gardy stáhnout. Tento drobný, ale ničím výjimečný výstřelek Saddáma můžeme chápat jako zoufalou snahu diktátora udržet si domácí pozici.

Na popud ministryně zahraničí Madeleine Albright USA prosadily na půdě OSN rezoluci o programu *Oil for food*, kdy OSN povolovalo Iráku obchodovat se svými zásobami ropy. Rezoluce 986 byla schválena 14. dubna 1995 a dovolovala Iráku prodat ropu za cenu 2 miliard dolarů za půl roku. Výnos měl poté Irák využít pro nákup humanitárního zboží, především však jídla. Zbytek měl jít na konto banky *BNP Paribas*, ze kterého pak měly být financovány reparace Kuvajtu. Tento program však vytvořil jen širokosáhlou korupční síť, do které byly zapojeny všechny státy kromě USA a Velké Británie. Dle slov Madeleine Albright to znamenalo jediné, že Irák v čele se Saddámem je zodpovědný za strádání svých lidí. Ne Rada bezpečnosti a její sankce.

V mezidobí pokračovala činnost inspekčních týmů OSN. Důležitá událost se stala v prosinci roku 1994. Generál Wafiq Jassim al-Samarrai se rozhodl utéct na Západ. Tento bývalý šéf vojenské rozvědky potvrdil inspektorům OSN, že Irák měl rozsáhlou síť týmů na výrobu biologických zbraní.<sup>75</sup> Na základě předešlé události a výsledku několikaletého pátrání týmů UNSCOM, se šéf inspektorů Rolf Ekeus vyjádřil, že OSN bude moci vytvořit finální zprávu, ve které potvrdí spolupráci Iráku a zničení veškerých zbraní hromadného ničení. Irák na toto prohlášení šéfa UNSCOM reagoval veřejným

---

<sup>74</sup> Albright, M. (2005). *Madame Secretary*, London: Miramax, s. 275.

přiznáním, že vyvíjel útočné biologické zbraně – zejména rakety s hlavicemi osázenými virem antrax a botulinem. Na základě tohoto prohlášení, inspekcí OSN a verifikace těchto programů měly inspekce opravdu dospět k svému závěru.

Realita byla ovšem složitější. V srpnu 1995 se další významný představitel Iráku rozhodl uprchnout na západ do Jordánska. Tentokrát se jednalo o nevlastního syna Saddáma, ministra průmyslu Husseina Kamela. Kamel ve svém svědectví potvrdil USA, že Irák i tentokrát lhal o svých nukleárních, chemických a biologických programech, a že některé programy má již hotové a připravené k použití.<sup>76</sup>

Irácká vláda reagovala na Kamelovo prohlášení publikací veškerých dokumentů o svých bojových programech. Jak se prokázalo, Irák opravdu vlastnil pokročilé technologie a materiál k výrobě raket a chemických a biologických zbraní.

Díky těmto událostem USA požadovaly nové inspekce. Šéf inspektorů Ekeus se dostavil do Bagdádu jako vyslanec, který měl domluvit podmínky nových inspekcí. Saddám se rozhodl přijmout podmínky nové rezoluce 1060 (12. 6. 1996), která nařizovala Iráku okamžitě a bezpodmínečně přijmout tým UNSOCOM. Ekeus domluvil se Saddámem výjimku, že inspektoři mohou navštívit veškerá vojenská zařízení, avšak nemají přístup do „prezidentských budov“. Stálí členové Rady bezpečnosti byli spokojeni, avšak Washington zuřil. Tato výjimka totiž umožnila Husajnovi zcela legitimně porušovat všechny předešlé rezoluce.

Přestože Saddám přijal rezoluci 1060, nebyli inspektoři OSN do Iráku přijati. Vláda Iráku obvinila OSN z porušení domluvené podmínky o „prezidentských budovách“ a odmítala i nadále jakoukoli kooperaci.

V průběhu let 1996-1998 se tento scénář opakoval několikrát. Rada bezpečnosti schválila vždy novou rezoluci, která byla poté Irákem vždy nějakou formou porušena. Inspektoři UNSCOM byli vpuštěni do Iráku, avšak bylo jim zabráněno dostat se k citlivým zařízením. Několikrát byly i životy inspektorů ohroženy, když helikoptéra převážející vědce OSN byla napadena iráckými letadly.<sup>77</sup> Během tohoto období UNSCOM několikrát našel materiál k výrobě chemických a biologických hlavic nebo raketové motory a jiné vyspělé technologie.

---

<sup>75</sup> UN- *Chronology of main events*, Dostupné na WWW:  
<http://www.un.org/Depts/unscom/Chronology/chronologyframe.htm>.

<sup>76</sup> UN- *Chronology of main events*, Dostupné na WWW:  
<http://www.un.org/Depts/unscom/Chronology/chronologyframe.htm>.

<sup>77</sup> UN- *Chronology of main events*, Dostupné na WWW:  
<http://www.un.org/Depts/unscom/Chronology/chronologyframe.htm>

Finální zpráva od IAEA, která inspekcemi dohlížela nad iráckým nukleárním programem, byla velmi pozitivní. Agentura v ní chválila Irák za jeho spolupráci při naplnění rezolucí OSN týkajících se nukleárního programu. Naproti tomu závěrečná zpráva týmu UNSOCOM byla velmi kritická – tým v ní praví: „UNSOCOM nenašel žádný pevný důkaz, že Irák má materiál či zbraně, avšak irácká vláda nedoložila dostatek důkazů k potvrzení jejího tvrzení, že veškerý arsenál chemických zbraní byl zlikvidován a ani veřejně nepřiznala materiál, jenž měla ve vlastnictví.“<sup>78</sup>

Třetího srpna 1998 ministr zahraničních věcí Aziz oznámil šéfu UNSCOM Richardu Butlerovi, že již inspektoři „nemají v Iráku co pohledávat... a mají jít nahlásit dokončenou práci na půdu Rady bezpečnosti.“<sup>79</sup>

Po vypovězení všech inspektorů v srpnu se Kofi Annan rozhodl osobně setkat se Saddámem Husajnem a dojednat nové podmínky. Annan vytvořil operativní rámec, který specifikoval proces, kterým se měly zrušit sankce vůči Bagdádu. I přes tento pozitivní přístup OSN vůči Bagdádu Saddám odmítl spolupracovat. Na základě konstantního odmítání spolupracovat a porušení rezolucí OSN se osm arabských států domluvilo podepsat memorandum, kde odsoudilo jednání Saddáma Husajna a varovalo ho, že ponese sám zodpovědnost za své jednání.<sup>80</sup>

Po vyčerpání všech diplomatických možností se Bill Clinton na konci roku 1998 rozhodl provést první vojenská opatření. Šestnáctého prosince americké letectvo započalo bombardovat střelami Tomahawk irácké komplexy na výrobu zbraní hromadného ničení. Akce dostala název *Desert Fox* a trvala 4 dny. Během těchto čtyř dnů provedli Američané na 1000 akcí vůči pozemním cílům v Iráku. Cílem byla degradace Saddámových schopností vyrobit a použít zbraně hromadného ničení a demonstrovat konsekvence opovrhování povinnostmi mezinárodního systému.<sup>81</sup>

Efekt operace *Desert Fox* byl však rozporuplný. Mezi největší kritiky tohoto typu vedení vojenského konfliktu byl George Bush mladší, který chápal toto vedení války jako nedospělé. Bombardování mělo oslabit režim tak, aby Saddám Husajn padl. Výsledek byl však zcela opačný. Iráckého diktátora stihla paranoia a nechal pozavírat několik tisíc lidí.

---

<sup>78</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 139.

<sup>79</sup> Butler, R. (2000). *The Greatest Threat: Iraqi Weapons of Mass Destruction and the Crisis of Global Security*, New York: Public Affairs, s. 184.

<sup>80</sup> Crosette, B. *US welcomes Arab statement on Iraq*, New York Times, 13.11.1998, s. 14.

### **Iraqi Liberation Act**

20. října 1998 Bill Clinton podepsal dokument s názvem *Iraqi Liberation Act*. Tento zákon určoval další politiku vůči Iráku. Umožnil prezidentovi financovat iráckou opozici (tvořenou skupinami – Iraqi National Accord, Iraqi National Congress, Kurdistan Democratic Party etc.) a to sumou 97 milionů dolarů. Dále pak povolil tento akt použití síly vůči Iráku. Hlavním cílem byla změna režimu v Iráku. Je to první oficiální dokument USA, který otevřeně mluví o změně režimu v zemi Saddáma Husajna.

Závěry v ILA byly zdůvodněny následovně: a) Válka Iráku a Iránu započatá v roce 1980 byla způsobena Irákem. Na vojenský personál Iránu byly použity chemické zbraně; b) Irák je zodpovědný za masovou vraždu Kurdů v únoru 1988, kdy bylo zabito na 180 tisíc Kurdů; c) v březnu 1988 Irák opět použil plyn k potlačení Kurdů a zabil při tom 5000 Kurdů; d) 2. srpna Irák obsadil Kuvajt a vedl válku vůči USA; e) v dubnu 1993 se Iráčané pokusily zabít prezidenta G. Bushe staršího. V dalších bodech se mluví o nespolupracování v otázkách odzbrojení a pokusech znovu získat chemické a biologické zbraně hromadného ničení.<sup>82</sup>

Do čela skupiny pro vytvoření specifické politiky vůči Iráku na základě ILA byl vybrán Kenneth Pollack. Ten vybral 7 skupin pro financování a podporu. Plány na liberalizaci Iráku však selhaly, a to z několika důvodů. Prvním byla domácí politika USA. Bill Clinton se zpovídal před komisí Kongresu díky svým skandálům. O rok později, v roce 1999, začala krize v Kosovu. Ta odpoutala momentální pozornost americké zahraniční politiky od Iráku. Dále pak zde byla velká nevěle vybraných iráckých skupin. Již od začátku většina z nich odmítla finanční a vojenskou pomoc, zejména díky strachu z možných represí ze strany Saddáma. Problém se změnou režimu měly i samotné zpravodajské agentury USA. Po neúspěšných akcích v 80. letech, které měly za následek masakr civilního obyvatelstva, málokterá agentura měla zájem se o podobnou akci znovu pokusit. Největším překážkou pro úspěch celé politiky vůči Saddámu Husajnovi od Perské války byla malá vůle mezinárodního společenství. I navzdory sankcím některé země otevřeně obchodovaly se Saddámem.

---

<sup>81</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 141.

<sup>82</sup> *Iraq Liberation Act*, 31. 10. 1998, Dostupné na WWW: [http://frwebgate.access.gpo.gov/cgiin/getdoc.cgi?dbname=105\\_cong\\_public\\_laws&docid=f:publ338.105.pdf](http://frwebgate.access.gpo.gov/cgiin/getdoc.cgi?dbname=105_cong_public_laws&docid=f:publ338.105.pdf).

Na přelomu tisíciletí se po dekádě ostrakismu Saddám opět dostával do mezinárodního společenství i navzdory protestům USA. V srpnu 2000 přistálo po více jak 10 letech v Bagdádu ruské letadlo s pomocí (porušení některých sankcí). Ve stejném období první oficiální delegace ze států Blízkého východu navštívily Bagdád za účelem navázat diplomatické styky. Ke konci roku 2000 Saudská Arábie dokonce otevřela hraniční přechod s Irákem. Snaha USA vytlačit Saddáma Husajna z mezinárodního společenství přišla vniveč. S příchodem administrativy George Bushe mladšího se zdálo, že Husajn se stává legitimním vládcem ve své zemi.

Zahraniční politiku USA v letech 1980 až 2000 vůči regionu Zálivu nemůžeme chápat zcela negativně. V průběhu osmdesátých let se zahraniční politika Spojených států musela neustále přizpůsobovat novým podmínkám. Po islámské revoluci z roku 1979 USA potřebovaly nutně nového spojence, který by pomohl USA zajistit stabilitu v regionu Perského zálivu. Politika „dvou pilířů“ se zhroutila ze dne na den, a tak se nelze divit, že i přes krutosti, které Saddám během 80. let prováděl na vlastním obyvatelstvu, se USA rozhodly Husajna přijmout jako partnera. Hrozba rozšíření šíitského, islámského extremismu a arabského nacionalismu po celém okolí byla ve Washingtonu považována za větší „zlo“ nežli masakr několika desítek tisíc Kurdů na severu Iráku. Bylo by však sarkastické a cynické takhle lehce odbýt rozhodnutí vlády USA. Kongres i prezident po incidentech v roce 1988 přijali několik legislativních a exekutivních dokumentů, které omezovaly druh materiální pomoci pro Irák. S čím však Bush starší (a ani předtím Reagan) nepočítali, byla invaze Iráku do Kuvajtu. Tento agresivní akt donutil Spojené státy opět během několika dnů obrátit svojí politiku vůči Iráku. Politika zadržování na první pohled nepřinesla žádné ovoce. Své úspěchy však slavila. Díky inspekcím a rezolucím byl Irák de facto odzbrojen a ekonomicky tak slabý, že nepředstavoval vážnou hrozbu.

Vyřešení konfliktu s Irákem mělo přinést ovoce při jednání o Palestině a Izraeli. To se však nepovedlo. Dále pak byla politika neúspěšná v pozici zajištění regionální hegemonie USA a ani nepřispěla k vyřešení situace energetické bezpečnosti (Irán po revoluci značně omezil produkci, stejně tak Irák). V roce 2000 byly USA v situaci, kdy v nejdůležitějším regionu byly dva hlavní státy oficiálně nepřátelské vůči Washingtonu.



### 4.3 George Walker Bush a druhá válka v Zálivu

Bezpochyby nejdůležitější faktem k pochopení útoku na Irák na jaře roku 2003, je jednání administrativy George Bushe mladšího. Dále pak musíme pochopit události v letech 2001 až 2003.

Vítězství George Walkera Bushe mladšího v kontroverzních volbách 2000 znamenalo vyvrcholení v dlouhotrvající transformaci politické scény USA. Neokonzervativci s příchodem prezidenta z Texasu ovládli téměř celou administrativu Bílého domu. Na vrcholných postech USA se objevilo 17 představitelů projektu PNAC, který se v 90. letech snažil prosadit silně pravicovou unilateralistickou politiku.

Nová politická elita se na přelomu tisíciletí potýkala se zcela novými mezinárodními problémy. Vzplanutí mezinárodního islamistického terorismu a přežívání dvou otevřeně nepřátelských režimů (Iránu a Iráku) dávalo „vulkánům“<sup>83</sup> záminku k prosazení své extrémní politiky vůči zbytku světa. Na rozdíl od demokratické multilaterální politiky demokratů z předchozího období si Bush nedělal iluzi o mezinárodním prostředí a jeho povaze. Mezinárodní smlouvy, konzultace s partnery a konsensuální politika byla otázkou minulosti. George Bush od svého počátku v úřadu dával silně najevo černo-bílé vnímání zahraniční politiky. Na rozdíl od Clintona, který používal vojenskou sílu především k mírovým operacím pod záštitou OSN či NATO, Bush od počátku převzetí úřadu prezidenta dával najevo, že nehodlá tento přístup opakovat. Ve své předvolební debatě 11. října 2000 prohlásil: „Nemyslím si, že by naši vojáci měli být používáni při tzv. nation-buildingu...měli by válčit...naši vojáci by měli být použiti k svržení diktátora...jelikož je to v našich nejlepších zájmech.“<sup>84</sup>

O samotném Saddámovi a změně režimu se mluvilo také. Hlavní pozornost byla soustředěna na zbraně hromadného ničení díky ukončeným inspekcím v roce 1998. Dick Cheney v jedné ze svých předvolebních debat prohlásil, že pokud mezinárodní společenství nacytá Saddáma a jeho režim jak se snaží vyrobit nukleární zbraně, je třeba zvažovat vojenský útok, aby byla tato snaha přerušena. Ve stejném duchu se vyjádřil i pozdější prezident.

---

<sup>83</sup> *Vulcans (Vulkáni)*- označení skupiny neokonzervativců výrazně se podílejících na zahraniční politice od 70. let. Patří sem například C.Rice, D.Rumsfeld, D.Cheney etc.

<sup>84</sup> *The second Gore-Bush presidential debate*, 11. 10. 2000, Dostupné na WWW: [www.debates.org/pages/trans2000b.html](http://www.debates.org/pages/trans2000b.html).

Jako reakci na možnost Iráku získat zbraně hromadného ničení od nepřátelských režimů se Bush a jeho kabinet soustředil také silně na NMD (national missile defense) – protiraketovou obranu. V případě, že by například Irák získal rakety dlouhého doletu, které by mohl osadit nekonvenčními hlavicemi, musely být USA připraveny. Jak jsme si výše uvedli, tato politika nebyla nic nového pod sluncem. Plán raketové obrany prosazoval již Ronald Reagan.

To, že se George Bush soustředí především na protiraketovou obranu a Irák, si všiml odstupující prezident Bill Clinton, který se na to nového prezidenta zeptal. Bush mu na tuto otázku kladně přitakal.<sup>85</sup>

Irák byl hlavním tématem na první schůzi národní bezpečnostní rady. Poslední den v lednu se vrchní vedení Bílého domu diskutovalo od začátku o destabilizujícím faktoru Iráku v regionu. Schůzi započala Condolleezza Rice s poznámkou, že změna v Iráku by mohla být klíčem k vytvarování regionu Blízkého východu. Následoval ředitel CIA George Tenet s tím, že jeho výzvědná služba se domnívá, že Irák pokračuje ve snaze získat zbraně hromadné ničení. Na závěr této schůze Bush nařídil ministerstvu obrany, ať se zajímá a vojenskou možnost postupu vůči Iráku a ministerstvo zahraničních věcí mělo připravit možnost dalších sankcí. O dva dny později se vrchní tým Bílého domu opět posadil a probíral otázky národní bezpečnosti. Colin Powell navrhoval úpravu režimu sankcí, v čemž ho přerušil Donald Rumsfeld se slovy: „Co opravdu chceme probírat je, jak jít po krku Saddámovi...představte si, jak by region vypadal bez Saddáma, režim který by byl v souladu se zájmy USA...změnilo by to vše v regionu i za jeho hranicemi. Dokázalo by to, o čem zahraniční politika USA je.“<sup>86</sup>

Bush a jeho vrchní poradci evidentně neměli připravený plán nebo časový rozvrh s postupy vůči Saddámovi a jeho režimu. Jedno však bylo jisté od počátku, že je nutné podniknout vůči Husajnovi razantní kroky. To, že se Bush připravuje na strategii preventivních akcí, naznačoval ještě před 11. zářím. Ve svých projevech spolu s Donaldem Rumsfeldem přesvědčovali veřejnost o nutnosti změnit bezpečnostní strategii USA. Jejich argument pro preventivní akci byl, že na potencionální vlastníky zbraní hromadného ničení (jako je Irák) neplatí strategie jaderného odstrašení. Tyto

---

<sup>85</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 157.

<sup>86</sup> Suskind, R. (2004) *The Price of Loyalty: George W. Bush, the White House and the Education of Paul O'Neill*, New York: Simon and Schuster, s. 72-75.

státy by poté měly neomezený vyděračský potenciál a nebyla by zde možnost diplomatických jednání.<sup>87</sup>

## 11. září 2001 a důsledky pro zahraniční politiku USA

Teroristické útoky z 11. září 2001 měly nedožité následky pro zahraniční politiku USA. Hlavní zájmy USA v zahraničí sice zůstaly stejné, avšak přístupy a způsoby, jak dosáhnout těchto zájmů, se zcela změnily. Z multilaterální politiky se ze dne na den stala unilateralistická politika „prahnoucí po pomstě“.

Podle slov George Bushe: „před 11. zářím jsme diskutovali o inteligentních sankcích...po 11. září doktrína zdržování již neměla žádnou váhu...Moje vize se dramaticky změnila po 11. září, jelikož nyní si uvědomuji sázky, uvědomuji si, že svět se změnil.“<sup>88</sup>

Útoky na světového obchodní centrum způsobily to, že administrativa dostala záminku k tomu, aby zaútočila na Irák. Několik hodin po útocích na věže centra ministr obrany Donald Rumsfeld nařídil svému asistentovi Stephen Camonovi „aby zjistil co nejvíce informací, zda jsou dostatečné důvody abychom zaútočili na Husajna a ne jen na Osama bin Ládina“.<sup>89</sup> Rychlost, s jakou Rumsfeld usoudil, že teroristické útoky jsou možností jak eliminovat Saddáma, jasně dokazuje, že 11. září sloužilo především jako usnadňující prostředek tužeb administrativy, ne jako generátor nových.

Druhý den po útocích na setkání národní bezpečnostní rady viceprezident navrhl, že odpověď na útoky musí obsahovat i státy, které terorismus podporují, nejen samotné teroristy. Stejný názor panoval i u ministra obrany. Ministr zahraničí Colin Powell zdůraznil, že USA by se měly zajímat především o al-Kajdu. Náměstek ministra obrany Paul Wolfowitz usoudil, že šance, že Saddám má podíl na útocích, se pohybují v rozmezí 10-50 %. Na konci několikadenní schůze prezident rozhodl, že první v pořadí Afghánistán a al-Kajda, Irák přijde později.

Operace v Afghánistánu trvala necelý měsíc. Nikdo nepředpokládal úspěch této vojenské akce s takovou rychlostí. Nyní se administrativa mohla plně soustředit na Irák a jeho diktátora. V polovině listopadu 2001 po jedné ze schůzek národní bezpečnostní

---

<sup>87</sup> *Prepared testimony to the Senate Armed Services Committee by Secretary of Defense Donald H. Rumsfeld*, 21. 6. 2001, Dostupné na WWW: [www.defenselink.mil/speeches/2001/s20010607-secdef.html](http://www.defenselink.mil/speeches/2001/s20010607-secdef.html)

<sup>88</sup> *Press conference: Prime Minister Tony Blair and Prezident George Bush*, 31. 1. 2003, Dostupné na WWW: [www.number10.gov.uk.page1767](http://www.number10.gov.uk.page1767).

<sup>89</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 160.

rady si Bush vzal Rumsfelda stranou a požádal ho, aby začal připravovat vojenský plán na invazi do Iráku.<sup>90</sup>

V lednu 2002 při svém každoročním prezidentském projevu o stavu unie Bush otevřeně mluvil o změně režimu. Zařadil Irák na „osu zla“ (termín používaný již za R.Reagana) spolu s KLDŘ a Iránem. O měsíc později se šéf CIA zpovídal před komisí kongresu. Grahamova komise měla za úkol vyhodnotit nebezpečí plynoucí z vlastnictví zbraní hromadného ničení a možnosti jejich použití teroristy. George Tenet před touto komisí pravil: „Irák pokračuje ve stavění struktur, které mohou sloužit k výrobě zbraní hromadného ničení. Chemický průmysl Iráku expanduje a je možné ho rychle divergovat na výrobu chemických zbraní. Věříme také, že Saddám stále má program na výrobu biologických zbraní.“ Dále pak pokračoval: „Věříme, že Saddám nikdy neopustil svůj jaderný program. Naše nejbližší obava je, že by Irák mohl mít přístup k štěpnému materiálu.“<sup>91</sup> Ve svém projevu však ani jednou nezmínil fakt, že by Irák vlastnil bombu, nebo byl blízko k její výrobě.

Činnost vedoucí k válce v Iráku se naplno rozjela. Na jaře 2002 generál CENTCOM (Central Command – vrchní velení americké armády) Tommy Franks nechal vypracovat nové plány na invazi. Spolu s tím nechal vybudovat novou infrastrukturu v Kuvajtu a Saudské Arábii (nová letiště etc.). V průběhu roku 2002 se začaly do zálivu přesouvat jednotky americké armády. Bush přikázal, aby se tak dělo v co největším utajení, aby se nevyvolala mezinárodní panika. Spolu s touto činností se vydal viceprezident Cheney na Blízký východ za spojenci USA v regionu. Informoval je o úmyslech prezidenta a poprosil o pomoc (především logistickou a zpravodajskou) při válečném konfliktu.

To, že se prezident Bush již rozhodl skoncovat s režimem v Iráku, naznačují i informace z kuloárů Senátu, Kongresu, ale i samotného Bílého domu. Když se v červenci 2002 Richard Haas, ředitel politického plánování, snažil upozornit prezidenta Bushe na problémy s potencionální válkou v Iráku, Condolleezza Rice ho přerušila se slovy: „šetři si dech, prezident se již rozhodl.“<sup>92</sup>

Válka proti Saddámovi byla zřejmě i osobní záležitostí George W. Bushe, jelikož se Husajn v roce 1993 pokusil o atentát na jeho otce. Osobnost prezidenta, kterou jsme si popsali výše, dokazuje, že jakmile se jednou Bush mladší rozhodl

---

<sup>90</sup> Woodward, B.(2004). *Plan of attack.*, s. 1-2.

<sup>91</sup> Woodward, B.(2004). *Plan of attack.*, s. 195.

skoncovat s režimem v Iráku, okolnosti ho nezajímaly. Od počátku roku 2002 bylo jasné, že válka s Irákem je nevyhnutelná. Ne snad z důvodů, že by Saddám byl napojen na al-Kajdu a tak by byl potenciálním nepřítelem USA v globální válce proti terorismu, ale z toho důvodu, že dlouhodobě překážel zájmům USA. Nyní po 11. září se naskytla jedinečná příležitost, kdy na vlně hněvu společnosti USA si administrativa Bílého domu mohla dovolit další válečný konflikt.

### **Racionále pro válku**

Hlavním odůvodněním potenciální války v Iráku byly zbraně hromadného ničení. Logika Bílého domu byla, že „darebácké státy“ by mohly zásobovat teroristy těmito ničivými prostředky. Díky tomu je třeba nejen odstrašit potenciální útočníky, ale předejít katastrofě preventivní vojenskou akcí.

Ve svém rozhovoru pro prestižní časopis *Vanity Fair* se Paul Wolfowitz přiznal, že zbraně hromadného ničení byla jediná otázka, na které se administrativa dokázala shodnout. Jak říká: „Byla to spíše otázka byrokracie.“<sup>93</sup>

Důvod byl však mnohem prostší, nežli oficiální propaganda Bílého domu. V srpnu 2002 na schůzi válečných veteránů Dick Cheney zdůraznil potřebu hegemonického postavení USA, kterou jsme si osvětlili výše: „...Saddám by poté měl možnost dominance celého Blízkého východu, měl možnost zmocnit se velké porce světových energetických zásob, měl možnost přímo ohrožit přátele Ameriky v regionu a podrobit USA a jiné národy vydírání.“<sup>94</sup> Podobná rétorika zněla i z úst Donalda Rumsfelda během celého roku 2002.

Strach administrativy Bushe mladšího ze šíření zbraní hromadného ničení byl vskutku reálný. Realita však nebyla ta, že by se Bush a jeho tým báli ohrožení samotných Spojených států. Představitelé USA se báli zbraní hromadného ničení a jejich šíření mezi teroristy, jelikož tento akt mohl reálně ohrožit jejich dominanci v regionu. Vyhledat a pacifikovat nepřítele, který není oficiální instituce nebo stát je téměř nemožné. Šíření WMD (*weapons of mass destruction – zbraně hromadného ničení*) tedy vskutku představovalo hrozbu pro USA.

---

<sup>92</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 161.

<sup>93</sup> *Deputy Secretary Wolfowitz interview with Sam Tannehaus*, Vanity Fair, 5. 2003, Dostupné na WWW: [www.defenselink.mil/transcripts/2003/tr20030509-depsecdef0223.html](http://www.defenselink.mil/transcripts/2003/tr20030509-depsecdef0223.html).

První tři důvody pro válku s Irákem tedy byly: 1) Husajn má zbraně hromadného ničení a porušuje tím rezoluce OSN; 2) Irák ohrožuje region Blízkého východu; 3) Irák má napojení na teroristickou organizaci al-Kajda. Jak si později ukážeme, ani jeden z těchto faktů nebyl potvrzen.

Mezi další racionále pro válečný konflikt patřil názor neokonzervativců, že potencionální zavedení liberální demokracie v Iráku a tržního hospodářství bude sloužit jako příklad pro další státy v regionu. „Vulkáni“ spoléhali na to, že demokratické státy spolu neválčí a tudíž by změna režimu stabilizovala region, což by vedlo k prospěchu amerických, respektive celosvětových zájmů. Prezident Bush o tomto mluvil ve svém projevu v únoru 2003: „Svět má evidentní zájem na šíření demokratických hodnot, jelikož pouze stabilní a demokratické národy nerodí ideologie násilí a vražd. Podporují mírové pronásledování lepšího života...Nový režim v Iráku by sloužil jako dramatický a inspirující příklad svobody pro ostatní národy v regionu.“<sup>95</sup>

Problém této teorie šíření „mírových“ demokracií spočíval v tom, že Amerika v regionu Blízkého východu postrádala společné normy, pravidla a hodnoty u lokálních obyvatel, které by z hegemonního vůdcovství dělaly konsensuální. USA tak byly nuceny šířit své ideje pouze násilnou formou. V konečném výsledku tato strategie přinesla více škody a nenávisti vůči USA nežli užitku a partnerství.

Poslední důvod pro vedení války bylo utlačování a vraždy iráckého obyvatelstva. Válka tedy měla osvobodit Iráčany a dát jim svobodu. Bush a jeho kabinet však tuto záminku zdůrazňovali co nejméně, a to z toho prostého důvodu, že to byly právě Spojené státy, které přihlížely nečinně genocidě Kurdů v roce 1988 během kampaně *anfal*. Druhý bod byl ten, že lidská práva nebyla dostačující k získání podpory obyvatel USA.

### **Na cestě k válce**

Na podzim 2002 nabrala kampaň pro válku s Irákem na obrátkách. Propaganda se rozběhla na 100% a veškerá činnost administrativy se soustředila na potencionální válku s Irákem. Tommy Franks přinesl prezidentovi nové plány, které počítaly s tím, že

---

<sup>94</sup> *Vice-Prezident speaks at VFW 103rd National Convention*, 26.8.2002, Dostupné na WWW: [www.whitehouse.gov/news/releases/2002/08/20020826.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/08/20020826.html).

<sup>95</sup> *Prezident Bush discusses the future of Iraq*, American Enterprise Institute, 26. 2. 2003, Dostupné na WWW: [www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030226-11.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030226-11.html)

válka proti Iráku se může díky klimatickým faktorům vést v rozmezí prosince-března. Pozdější počasí v Iráku by válečné operace značně prodloužilo.<sup>96</sup>

V srpnu 2002 Brent Scowcroft (bývalý nejbližší poradce Bushe seniora) varoval, že informace o iráckých zbraních hromadného ničení jsou přehnané a že válka proti Iráku by ohrozila celosvětový boj proti terorismu, tím že by zneprátelila partnerské arabské státy i celosvětovou koalici. Nadále Scowcroft doporučoval kabinetu se vrátit k multilaterální politice a jednání na půdě OSN.<sup>97</sup>

Tato a další kritika však jen vyvolala nevoli u oficiálních představitelů Washingtonu. Započala ostrá kampaň pro válku. V říjnu 2002 v Cincinnati prezident Bush prohlásil: „Irák vlastní a produkuje chemické a biologické zbraně. Snaží se získat nukleární zbraně. Členové Kongresu a Senátu z obou politických stran souhlasí, že Saddám Husajn je nebezpečný pro mír a musí odzbrojit.“<sup>98</sup> Stejně tak se vyjádřil premiér Velké Británie Tony Blair 24. září 2002, kdy představil veřejnosti zpravodajské informace, ve kterých upozornil, že Irák vlastní zbraně hromadného ničení a že v případě nutnosti je schopný je použít do 45 minut.<sup>99</sup> Projev Dicka Cheneyeho na půdě schůze veteránů jsme již výše zmínili. Další esenciální advokacie iráckého vlastnictví zbraní hromadného ničení proběhlo v OSN. Pátého února 2003 ministr zahraničí Colin Powell na půdě Rady bezpečnosti obhajoval zpravodajské informace. Tvrdil, že Irák vlastní 18 mobilních laboratoří, ve kterých se vyrábějí chemické a biologické zbraně. Dále pak obvinil Irák z vlastnictví hliníkových trubic, které podle Powella nemohly být použity na nic jiného než na centrifugy pro obohacování uranu. George Tenet šel o několik dní později ještě dále, když před Kongresem prohlásil: „Irák vlastní biologické a chemické zbraně, které je schopen osadit na nepilotovaná letadla a použít je vůči ostatním zemím včetně USA.“<sup>100</sup>

O tom, že se dařilo Bílému domu prodat válku s Irákem, svědčí fakt, že Kongres 11. října schválil zákon, který umožňoval v případě nutnosti použít vůči Iráku

---

<sup>96</sup> Woodward, B.(2004). *Plan of attack.*, s. 195.

<sup>97</sup> Scowcroft, B., *Dont attack Saddam*, Wall street Journal, 15. 9. 2002

<sup>98</sup> Bush, G.W., 7. 10. 2002, Cincinnati, Ohio, Dostupné na WWW: [www.cfr.org/publication/7689/iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F](http://www.cfr.org/publication/7689/iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F).

<sup>99</sup> Blair, T., 24. 9. 2002, Dostupné na WWW: <http://www.cfr.org/publication/7689/iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F>.

<sup>100</sup> Tenet, G., 13. 2. 2003, Dostupné na WWW: <http://www.cfr.org/publication/7689/iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F>.

vojenskou sílu.<sup>101</sup> Kromě Kongresu různé ankety prokázaly, že většina Američanů si myslela, že Irák má přímé vazby na al-Kajdu a útoky z 11. září.

Nejdůležitější otázkou však zůstává, zda administrativa Bushe vědomě klamala veřejnost nebo jen zkrátka čerpala ze špatné zpravodajské činnosti (na základě pozdějšího prokázání, že Irák nespĺňoval ani jednu z podmínek pro válku). Správné jsou obě části otázky. Na první otázku odpověděla výzkumná instituce Carnegie Endowment for International Peace. Dle ní administrativa nebrala absolutně v potaz, že by se mohla mýlit a že existuje pravděpodobnost, že Irák již nevlastní WMD a že má napojení na al-Kajdu. Proto si veškeré zpravodajské činnosti vykládala po svém. Souhrn nejdůležitějších zpravodajských informací z roku 2002 (NIE 2002 – National Intelligence Estimate) prohlašuje, že neexistují žádné přímé důkazy, že Irák vlastní či má snahy získat zbraně hromadného ničení. Vládní prohlášení o tom, že Irák se snaží získat uran, je dle této zprávy přinejmenším pochybný.<sup>102</sup>

Další fakt, že byla úmyslně „upravována“ realita, je snaha Richarda Cheneyeho intervenovat ve zpravodajských službách. V létě 2002 viceprezident několikrát navštívil Langley a tlačil na vedení CIA, aby našlo nějaké spojení mezi al-Kajdou a 11. zářím. Tlak Bílého domu byl tak velký, že někteří představitelé CIA hrozili odstoupením, pokud nátlak nepřestane.<sup>103</sup>

Kromě získání podpory veřejnosti se musel George Bush mladší obrátit na OSN a získat novou rezoluci týkající se Iráku a jeho činnosti. Pro to, aby se administrativa snažila získat podporu mezinárodního společenství, agitoval především Colin Powell. Tento veterán z první perské války si uvědomil, že pokud by USA nepodpořila Rada bezpečnosti OSN, nejbližší spojenci jako Velká Británie by vojensky nepodpořili akci proti Husajnovi.

George Bush mladší předstoupil před Valné shromáždění OSN 12. září. Projev amerického prezidenta jen pokračoval v zavedené rétorice. V jedné části však upozornil, že USA podniknou i samostatnou akci pokud Irák se nepodrobí rezolucím OSN na

---

<sup>101</sup> *Joint resolution to authorise the use of United States armed forces againsts Iraq*, Dostupné na WWW: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ243/pdf/PLAW-107publ243.pdf>.

<sup>102</sup> *Key Judgements- from 2002 NIE*, Dostupné na WWW:

[http://www.globalsecurity.org/intell/library/reports/2002/nie\\_iraq\\_october2002.htm](http://www.globalsecurity.org/intell/library/reports/2002/nie_iraq_october2002.htm).

<sup>103</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 168.



100%, a že režim, který ztratil svojí legitimitu, ztratí také svojí sílu. Díky této hrozbě prohlásil Bagdád, že okamžitě a bezpodmínečně přijme inspektory.

Po projevu George Bushe na půdě Valného shromáždění započala vyjednávání v Radě bezpečnosti, kde se odehrál podobný scénář jako v 90. letech. Na jedné straně stáli anglosaští spojenci USA a Velká Británie, na druhé pak zbytek rady. USA a Británie přijaly vyjednávání o rezoluci jako snahu vytvořit podmínky pro vstup do války. Dva hlavní problémy byly v centru jednání. Za prvé, co by představovalo neúspěch inspekčních procesů a za druhé, co by se dělo, kdyby inspekce neuspěly. Bushova administrativa požadovala rezoluci, která by autorizovala jednotlivé členské státy, aby se samostatně rozhodly o nedodržení rezoluce a na základě toho přijaly důsledky. Francie a Rusko naopak prosazovaly rezoluci, která by v případě selhání inspekci nutila USA vrátit se na půdu Rady bezpečnosti a požádat o novou rezoluci. Výsledkem byla rezoluce 1441, přijatá 8. listopadu 2002. Obsah této rezoluce je však dosti vágní. Práví se v ní, že v případě tzv. „material breach“ (tedy porušení rezoluce například vlastnictvím nepovolených materiálů) se Rada znovu sejde a projedná seriózní konsekvence. Tento dokument však neříká, co představuje porušení „material breach“ a co si Rada představuje jako seriózní důsledky.<sup>104</sup>

Irák tuto rezoluci přijal 13. listopadu. Samotní inspektoři UNMOVIC však neshledali v rezoluci 1441 nic nového, co by již dřívější inspekce neprokázaly. Naproti tomu Bush a jeho tým prohlašovali, že rezoluce obsahuje množství opomenutí, které již samy o sobě představují „material breach“.

V lednu 2003 Husajn nařídil svým důstojníkům, aby jednali plně v souladu s přáním týmu UNMOVIC, který vedl Hans Blix. I přes imanentní nebezpečí, které Iráku hrozilo, se Husajn podle některých jeho blízkých spolupracovníků jako je například Tariq Aziz, snažil vytěžit ze situace co nejvíce, protože nevěřil, že USA podniknou kompletní invazi. Předpokládal, ale mylně, že USA budou pokračovat v bombardování a maximálně provedou lokální invazi na jihu země.<sup>105</sup>

Na konci ledna přinesl Hans Blix Radě bezpečnosti zprávu o stavu situace inspektorů UNMOVIC. V této zprávě Blix popisuje, že jeho tým zatím nenašel žádné zbraně hromadného ničení a ani žádný případ tzv. „material breach“. Ke stejnému

---

<sup>104</sup> *Rezoluce RB 1441*, Dostupné na WWW: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/682/26/PDF/N0268226.pdf?OpenElement>.

<sup>105</sup> *US Joint Forces Command Combat Study -Iraqi perspectives on Operation Iraqi Freedom*, major combat operations, str. 75.

závěru došel i ředitel IAEA El-Baradei, který prohlásil na půdě Rady bezpečnosti, že Irák dodržel veškeré podmínky předešlých rezolucí, týkajících se nukleární technologie.<sup>106</sup>

Bush požadoval novou rezoluci, která by mu umožnila použít vojenskou sílu. Tvrdě proti však stály Francie a Rusko, které požadovaly dalších 120 dnů na inspekce. Ve svém spojeném prohlášení potvrdily, že neodhlasují rezoluci, která by umožňovala USA použít sílu.

Na základě neústupnosti Rady bezpečnosti se Bush rozhodl jít do války bez souhlasu jakékoli rezoluce. V polovině března se na Azorských ostrovech sešli Bush, Blair a španělský premiér Aznar. Na této schůzce domluvili další postup. Ten samý den ještě Bush do světa prohlásil, že Husajn má 48 hodin na to, aby opustil Irák. Pokud tak neudělá, podnikne USA se spojenci vojenský útok.<sup>107</sup> Husajn se tomuto ultimátu nepodrobil a o 2 dny později začala druhá válka v Perském zálivu.

#### 4.4 Kolaps

V roce 2003 se plány administrativy George Bushe mladšího pro budoucnost Iráku zhroutily. Bush a jeho tým se spoléhali, že po zničení tyranského režimu lehce vytvoří nový režim. Namísto toho se Washington ocitl v situaci totálního kolapsu.

Po celé zemi se hořelo sektářské násilí, jak se jednotlivé náboženské skupiny snažily nabýt moc po vzniklém mocenském vakuu. Zatímco válečné operace šly, podobně jako v Afghánistánu, doslova jako „po másle“, za válečnou mašinérií USA se rozhostil chaos a plundrování měst. Důvod byl ten, že irácká policie a ozbrojené jednotky přestaly existovat a neexistovala de facto žádná autorita v zemi.

Na konci ledna 2003 vytvořil Bílý dům vojenský tým, který měl na starost okamžitou rekonstrukci a zabezpečení Iráku po válečném konfliktu. Do čela ORHA (Office for Reconstruction and Humanitarian Assistance) byl postaven válečný veterán z první Perské války generál Jay Garner. Garner se však od svého jmenování potýkal s ignorancí vládních činitelů USA. Na dotaz, jak si ministr obrany představuje financování obnovy Iráku, odpověděl Donald Rumsfeld následovně: „Pokud si myslíte,

---

<sup>106</sup> *UNMOVIC: Basic facts*, Dostupné na WWW: <http://www.unmovic.org/chronology>.

<sup>107</sup> *War in Iraq- REMARKS BY THE PREZIDENT IN ADDRESS TO THE NATION*, Dostupné na WWW: [http://www.c-span.org/executive/bush\\_saddam.asp?Cat=Current\\_Event&Code=Bush\\_Admin](http://www.c-span.org/executive/bush_saddam.asp?Cat=Current_Event&Code=Bush_Admin).

že utratíme své peníze na jejich obnovu tak se pletete, obnovu své země si Iráčané zaplatí ze svého.“<sup>108</sup>

Arogance vrchních politiků USA však nebyla jediným nepřítelem úspěchu poválečných operací. Dalším faktorem bylo naprosté přehlížení faktů. Donald Rumsfeld se od počátku vytváření plánů pro invazi vměšoval do strategického plánování. Zatímco velitelé CENTCOM požadovali nejméně 400 tisíc mužů pro invazi, ministr obrany donutil generály tento plán změnit a zmenšit počet až na konečných 116 tisíc mužů. Tento počet nikdy nemohl zajistit stabilizaci a bezpečnost Iráku.

Kromě úmyslného zasahování do plánování zde panovala také desinterpretace reality. Po dekádě sankcí a bombardování se Irák nacházel v kritickém stavu. Panoval hladomor a kdokoli chtěl mít alespoň přístup k základním surovinám, musel být členem strany Baath. Bush a jeho poradci předpokládali, že převzou stát, jenž má zcela fungující infrastrukturu a bezvadně operující státní instituce. V reálu však po válečných operacích musela většina obyvatelstva vzít zbraň do ruky a bojovat o holé přežití.

ORHA jak je vidět nemohla nikdy uspět a byla zřejmě vytvořena jen jako obětní beránek. Nedostatek personálu, nedostatek času pro vytvoření koherentních plánů rekonstrukce a pomoci Iráčanům a v poslední řadě i malá podpora administrativy způsobily to, že již v květnu 2003 byla vytvořena nová instituce- CPA (Coalition Provisional Authority), která nahradila ORHA. Do jejího čela byl postaven Paul Bremer III., věrný republikán, který neměl žádné zkušenosti s poválečnou rekonstrukcí a neuměl ani arabsky. Bremer pochopil, že exilová vláda, kterou Bush podporuje, nedostane žádnou legitimitu v Iráku. Tento fakt a rozsah sektářského násilí, které propuklo po okupaci, donutily Bremera k závěru, že je třeba prodloužit dobu pobytu vojenských jednotek. Z osvoboditelů se tak stali, v očích Iráčanů, okupanti.

### **CPA nařízení 1 a 2**

Krátce po uvedení do úřadu „Jerry“ Bremer vydal dvě nařízení. První se týkalo členů strany Baath, kteří byli propuštěni ze svých postů ve státní správě a nadále v budoucnosti nesměli působit na oficiálních postech. O týden později vydala CPA nařízení 2, které rozpustilo veškeré bezpečnostní složky v Iráku. CIA varovala Bremera, že tímto rozhodnutím vytvoří 50 000 nebezpečných jedinců, kteří budou bojovat proti okupantům. I přesto se však velitel CPA rozhodl pokračovat ve svých rozhodnutích.

---

<sup>108</sup> Woodward, B. (2007) *State of Denial*, s. 146.

Výsledek byl dvojitý. Za prvé - zbytek ozbrojených složek, které mohly sloužit jako autorita pro vytváření pořádku, se rozpustil a tím přispěl k vytvoření prostředí totálního bezpráví. Za druhé – většina členů strany Baath byli Sunité. Zbavení se těchto jedinců znamenalo vytvoření další nenávislné skupiny a prohloubení sektářského násilí. Mimo to se nezaměstnanost vyšplhala přes 70%.

Paul Bremer měl za úkol přivést Irák na cestu demokracie. Prvním bodem bylo vytvoření demokratické sekularizované ústavy, která by umožnila přijetí tržní demokracie. Po této transformaci se měl Irák připojit do světového kapitalistického systému. Tržní reforma měla proběhnout podobně jako v SSSR v devadesátých letech. První měla být reforma měny, poté investiční zákony, změna tarifů a cel, snížení daní, otevření systému zahraničním investorům a privatizace státních firem. Irák se měl stát ideálem neoliberální reformy. Výsledek byl však opět jiný. Nová obchodní pravidla způsobila to, že do Iráku doslova vplula vlna zahraničního zboží, které nadále srazilo ekonomiku Iráku.

Pro to, aby demokratizace a tržní hospodářství v Iráku uspěly, musela by tato země splňovat několik kritérií. Zastánci ekonomických reforem tvrdili, že Irák dopadne stejně jako Německo a Japonsko po druhé světové válce. To byla mylná představa. Obě zmiňované země měly demokratickou tradici před válkou. Také disponovaly fungujícím hospodářstvím, které se po válečném konfliktu zotavovalo. Iráku scházela občanská společnost ctící právní stát a demokratické hodnoty. Iráčané byli v historii zvyklí na moc spoutanou s náboženstvím. Nejen to, Irák je také zemí vysoce etnicky heterogenní. Tento fakt nadále prohluboval iráckou krizi.

Na popud OSN Paul Bremer ustanovil v červenci 2003 Iráckou vládní radu. Členové rady byli exiloví vůdci jako například Ahmed Chalabi, Iyad Allawi, Ibrahim al-Jaafari etc. Problém těchto jedinců byl prostý. V Iráku je nikdo neznal, a tak se v očích domácí populace stali pouze dosazenými loutkami USA.

Základním cíle okupujících vojsk mělo být zlepšení života běžných Iráčanů. Výsledek byl naprosto opačný a dodneška se situace nezměnila. V roce 2003 byla produkce elektrické energie na 6000 MW, o pět let později toto číslo bylo 5000 MW. Stejný příklad si můžeme uvést i v případě přístupu k pitné vodě. Před válkou 90 % Iráčanů mělo přístup k čisté pitné vodě. O dva roky později to bylo pouze 50%.<sup>109</sup> Život

---

<sup>109</sup> Hurst, S. (2009). *cit.d.*, s. 190.

Iráčanu se tedy graduálně zhoršuje. Jedním z faktorů je impotence a neschopnost CPA. Tato instituce neměla dostatek lidí, aby prosadila své reformy. Navíc rekonstrukci (pokud se tak nulovému progresu dá říkat) prováděla korupce nevídaných rozměrů. Na podzim kongres USA schválil 18 miliard dolarů na pomoc Iráku. Do poloviny roku 2004 však bylo utraceno pouze 360 milionů. Veřejné zakázky byly udělovány bez tendrů a navíc nikdo nekontroloval jak je s penězi naloženo. Podle mezinárodního poradního a monitorujícího výboru polovina z 5 miliard dolarů utracených Rozvojovým fondem pro Irák vládní CPA nemohla být prokázána a prozkoumána.<sup>110</sup>

Největším problémem bylo však narůstající násilí v Iráku. Koaliční vojska nebyla schopna se vyrovnat s každodenními atentáty a sektářským násilím. Počet útoků rostl ze dne na den až do svého vrcholu v roce 2007, kdy denně bylo zaznamenáno několik set (!) útoků na spojenecká vojska, diplomatický personál OSN a civilisty. Za neúspěchem stála opět arogance a popírání reality Bílým domem. Až do roku 2006, kdy propukla občanská válka a realita se nedala veřejně popřít, Bush a jeho lidé úmyslně lhali veřejnosti o situaci v Iráku.

V polovině prosince 2003 byl dopaden Saddám Husajn. Američané spoléhali na to, že jeho zajetí povede ke stabilizaci Iráku. Opět se zmýlili. Násilí naopak nabíralo na obrátkách. Další ranou administrativě byla výsledná zpráva Iraq Survey Group. Hlavním cílem této skupiny bylo nalezení zbraní hromadného ničení. V září 2004 ve své finální zprávě ISG konstatovala, že Irák nevlastní zbraně hromadného ničení a od roku 1992 znovu neustanovil podobné programy. Nejdůležitější racionále pro invazi tudíž bylo vyvráceno. Ve stejnou dobu bylo odhaleno mučení iráckých vězňů ve věznici Abu Ghraib. Prezident Bush se tedy potýkal s velkými problémy jak dokázat své čisté úmysly s Irákem.

### **Převod moci do iráckých rukou**

Na konci července byla ustanovena prozatímní vláda Iráku, která vládla spolu s CPA. V čele stal premiér Allawí. Úkolem tohoto sboru mělo být dovést Irák k volbám v roce 2005. To se také povedlo, avšak volby nepřinesly žádnou změnu. Premiérem se

---

<sup>110</sup> *Development Fund for Iraq- Statement of Cash Receipts and Payments*, Dostupné na WWW: <http://www.iamb.info/auditrep/r123104a.pdf>.

stal Nouri al-Maliki. Tento muž vládne v Iráku dodnes a dalo by se s nadsázkou říct, že se americké okupační síle vymyká z kontroly. Premiér Maliki namísto toho, aby prosazoval demokratickou ústavu odsouhlasenou v referendu v říjnu 2005, si vytvořil pozici ne nepodobnou diktátoru Husajnovi. Do místních zastupitelstev si dosazuje své lidi především na základě náboženské příslušnosti (Šiíté). To má za výsledek velké brojení mezi ostatními skupinami obyvatel. Další problém, kromě nefunkční vlády, je disproporce obyvatel v republice Iráku. Disproporce v počtu Kurdů, Sunitů a Šiitů jen přilévá olej do ohně v již tak napjaté situaci. Kromě pochybných voleb v roce 2005 v prostředí násilí a strachu, legitimitu státních institucí podkopává i operační situace okupačních vojsk.

Do roku 2008 Rada bezpečnosti každoročně schvalovala pobyt cizích vojsk v Iráku na základě rezoluce 1511. Premiér Maliki však požádal Radu, aby dále neprodlužovala mandát USA a spojenců. George Bush tak musel najít jinou cestu. Započala vyjednávání o legální smlouvě o pobytu cizích vojsk na území USA – tzv. SOFA. Uniklé informace z těchto jednání a prvních dokumentů dokazují, že Bush se nikdy zcela stáhnout z Iráku nechtěl. Cílem prezidenta bylo udržet trvalou početnou posádku v regionu se zázemím v Iráku. Dále pak původní verze SOFA obsahovala návrh, že USA budou mít zcela kontrolu nad vzdušným prostorem Iráku, totální legální imunitu (i pro soukromě kontraktory jako Blackwater) a možnost vojenských operací bez souhlasu irácké vlády. Tyto podmínky však premiér Maliki zcela odmítl. Dokazuje to rostoucí sebevědomí premiéra a jeho nezávislost na amerických partnerech. Výsledná dohoda byla schválena na konci listopadu 2008. Dle ní se musely americké jednotky stáhnout ze všech měst do konce července 2009 a absolutně z Iráku do roku 2011. V Iráku však i potom mohou zůstat výcvikové jednotky USA. Další důležitou změnou ve výsledné verzi je možnost legálně stíhat americký personál a soukromé kontraktory.<sup>111</sup>

Obzvláště poslední bod je velmi kontroverzní díky firmě Blackwater, která je dodnes nájímána CIA i jinými agenturami a v Iráku zcela ilegálně působí dodnes. To, že smlouva SOFA nezaručuje Iráčanům právo, dokazuje nedávný případ kdy několik členů agentury Blackwater bylo sprostěno 31. ledna 2010 viny (za vraždu 17 civilistů) rozhodnutím amerického soudu. Toto rozhodnutí o nemožnosti stíhat jedince

Blackwater vyvolalo nemalou vlnu pobouření. Na základě těchto událostí se irácká vláda rozhodla vyhostit 250 zaměstnanců firmy Blackwater.<sup>112</sup>

Pozitivní náhled člověk nemůže mít ani v případě iráckého ropného průmyslu, který by mohl v budoucnosti zaručit Iráčanům prosperitu podobnou Saudské Arábii. Mezi lety 2008 až 2010 byla rozprodána některá ropná pole zahraničním ropným „gigantům“. Největší ropná pole (Rumalia, Halfaya, Manjoon) byla rozprodána firmám jako je Lukoil (Rusko), Statoil (Norsko), Petronas (Malajsie), Exxon (USA), BP (Velká Británie). Smlouvy (PSA- *production sharing agreement*), jenž tyto korporace uzavřely s Iráckou vládou připomínají situaci na počátku 20. století, kdy téměř veškeré koncese připadly těžařským firmám. Tyto smlouvy vytváří velmi nevýhodné podmínky pro samotný Irák, který dovoluje korporacím ovládnout, jak upstream (těžba, rafinace), tak downstream (doprava, marketing) sektor ropného průmyslu.

Pokud se s odstupem díváme na invazi do Iráku, nelze než si zhluboka povzdychnout. Veškeré body, které si Bush a jeho tým vytyčili a chtěli v Iráku prosadit, selhaly. Iráčané se v současnosti nacházejí v stejné situaci, v jaké byli za vlády Saddáma Husajna. Invaze přinesla sebou nečekanou vlnu násilí a chaosu, který přetrvává až do dnešních dnů. Tento fakt je o to více alarmující, když si uvědomíme, že americká vojska se musí příští rok stáhnout. Vyhlídky bezpečnostní situace Iráku tak nevypadají dobře. Ropný průmysl, který měl podle administrativy ve Washingtonu umožnit ekonomický růst a prosperitu, stále stagnuje. V současnosti produkuje Irák okolo 2,5 milionů barelů denně. Plánovaná produkce je 11,9 milionů barelů denně. Otázka ovšem je, zda při špatné bezpečnostní situaci se dokáže vytvořit takové prostředí pro těžbu, které umožní firmám v poklidu těžit. Druhý problém s těžbou ropy spočívá v tom, že zahraniční firmy nezaměstnávají lokální pracovníky, a tím jen prohlubují ekonomickou krizi v zemi.<sup>113</sup>

---

<sup>111</sup> *U.S. Security Agreements and Iraq*, 23. 12. 2008, Dostupné na WWW: [http://www.cfr.org/publication/16448/us\\_security\\_agreements\\_and\\_iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F](http://www.cfr.org/publication/16448/us_security_agreements_and_iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F).

<sup>112</sup> *Iraq 'expels Blackwater security employees'*, BBC, 10. 2. 2010, Dostupné na WWW: [http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle\\_east/8509475.stm](http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8509475.stm).

<sup>113</sup> *Left behind by Iraq's oil rush*, BBC, 20. 9. 2009, Dostupné na WWW: [http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle\\_east/8263218.stm](http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8263218.stm).

## 5. Závěr

Na počátku této práce jsme si stanovili hypotézu, ve které tvrdíme, že invaze do Iráku byla důsledkem dlouhodobého vývoje USA a jejich zahraniční politiky a nejednalo se pouze o imperiální výboj s cílem zmocnit se ropy. Tuto hypotézu částečně vyvrátíme pomocí několika bodů, které odpovídají na otázku: **„Proč Spojené státy americké provedly v březnu 2003 invazi do Iráku?“**

### 1) Historický aspekt vývoje zahraničních vztahů USA:

Spojené státy americké vznikly jako velký „experiment“. Tento experiment byl reakcí na původní podmínky usedlíků ve svých mateřských evropských zemích. Na základě toho si američtí poutníci vytvořili ideologickou „iluzi“, že se odlišují od své původní civilizace. Politické tradice, které jsme si popsali výše, však byly pouze důsledkem socioekonomických a geografických podmínek. Když si toto myšlení převedeme na současnou zahraniční politiku USA (nejen vůči Iráku, ale i Íránu), v rétorice můžeme spatřovat určité souvislosti. Avšak pokud by to Bílý dům myslel opravdu vážně a chtěl šířit po světě lepší demokratický systém, Afrika by dnes nevypadala, jak vypadá. Američané šíří demokracii jen tam, kde se jim to hodí.

### 2) Ekonomické zájmy USA; energetická bezpečnost:

Spojené státy americké jsou největším světovým konzumentem ropy a plynu. V dohledné době je nikdo nepředstihne. Pro to, aby uspokojily svoji rostoucí poptávku, musí získávat nové zdroje. Výše jsme si uvedli několik příkladů, jak USA šíří svou moc vojensky, jen aby uspokojily svoje ekonomické touhy. Pravda je však složitější a v případě regionu Blízkého východu USA prosazují svojí moc především díky svému postavení ve světovém kapitalistickém systému. Jakožto hegemón se neustále díky mezinárodní dynamice musí snažit tuto pozici obhajovat. Jeden z nástrojů je ovládnutí ropného průmyslu. Díky tomu jsou jiní členové tohoto systému na USA závislí. Ropu z regionu k vlastnímu užití však USA potřebují málo. V současnosti tvoří dovoz z regionu asi 15-20% spotřeby USA.



### 3) Vliv elit na zahraniční politiku USA:

Na několika příkladech vlivných skupin jsme si ukázali, že nejen normativní ideologie a pragmatické státní zájmy, ale i prosté egocentrické zájmy politiků mají vliv na politická rozhodnutí. Moc korumpuje vždy, absolutní moc korumpuje absolutně. Absolutní korupcí můžeme chápat vyhlášení války, jen abychom se na výsledné kořisti obohatili. Pokud vezmeme v potaz současnou situaci v Iráku, kdy běžný obyvatel se ocitá v horší situaci, než za vlády Husajna a většina veřejných zakázek na rekonstrukční proces je bez výběrového řízení „darována“ firmám napojeným přímo či zprostředkovaně na bývalé hlavní představitelé administrativy George Bushe mladšího, lze jen těžko uvěřit slovům bývalého prezidenta o šíření demokracie a blahobytu pro irácký lid. Posledním faktem je krátká životnost politiků na vrcholných pozicích. Na základě toho je jasné, že se co nejrychleji pokusí prosadit svou agendu.

### 4) Graduální politika USA vůči Iráku a jednotlivé kroky přijaté prezidentem Bushem:

Politika USA vůči regionu Blízkého východu je velmi komplexní a ne vždy se lze řídit morálními principy. Otázkou však je, kde je hranice mezi pragmatickou mocenskou politikou a odsouzeníhodným přihlížením krutostem a násilí. Kampaň *anfal* proti Kurdům na konci 80. let je toho příkladem. Američané a jejich hlavní představitelé ve Washingtonu by se měli stydět dvakrát, jelikož nejen nečinně přihlíželi genocidě, ale dokonce Husajna podporovali, a to nejen finančně, ale také vojenským materiálem.

Po invazi Husajna do Kuvajtu se politika Washingtonu sesypala, jako „hrad z karet“. Tento šok měl za následek totální obrat v myšlení čelních představitelů Washingtonu a zanechal hluboké rány na duši. Jedinci jako Paul Wolfowitz či Dick Cheney byli tímto aktem naprosto přesvědčeni o nutnosti svrhnout Saddáma vojenskou silou. Prezident Bush starší sice Husajna porazil, avšak nesesadil. Bylo tak jasné již v roce 1991, že někdo bude muset tuto „práci“ dokončit. Tento nelehký úkol padl na jeho syna George W. Bushe mladšího. Bush junior neměl se zahraniční politikou žádné zkušenosti, a tak opatření a rozhodnutí přijatá během jeho prezidentství tomu odpovídají.

Nejen, že Bush mladší neměl žádné zkušenosti, ale i úmyslně lhal o svých záměrech. Lze se tak ptát, jak můžeme věřit čestným motivům prezidenta, který oklamal veřejnost tvrzením o zbraních hromadného ničení. Prezident Bush zneužil

důvěry Rady bezpečnosti OSN a veřejného mínění. O tom, že USA šly do války nezávisle na výsledku diplomatických jednání a manipulovaly veřejným míněním ve svůj prospěch, svědčí nejen později prokázaný fakt, že Irák nevlastnil žádné zbraně hromadného ničení, ale také například to, že během roku 2002 Saudská Arábie navýšila o několik milionů barelů denní těžbu ropy – po diplomatických jednáních s Washingtonem (aby vyrovnala pozdější ztráty napadením Iráku). Mimo to vojenské plánování a rozmístění vojenských jednotek v Zálivu v průběhu roku 2002 dokazuje, že prezident z Texasu neměl úmysl prosadit své zájmy diplomaticky.

##### 5) Ekonomická, politická a vojenská hegemonie USA:

V současnosti se Spojené státy americké ocitají na vrcholku své moci. To říkám i přes ten fakt, že se nacházíme v ekonomické krizi, která zřejmě oslabí po ekonomické stránce USA. Tato moc umožňuje této supervelmoci jednat samostatně na poli mezinárodních vztahů. Závěry, které Washington dělá, jsou vždy pečlivě propočítaným kalkulem. Nelze si myslet, že druhá válka v Iráku byla dílem náhody. Byla to spíše možnost, které se Američané rádi ujali. Pokud si uvědomíme výsledky války, které byly pro USA jediné pozitivní (až na pošramocenou „image“ demokratické země), rozhodnutí jít do války bylo správné.

Na naši výzkumnou otázku lze tedy odpovědět následovně: „Spojené státy americké zaútočily na Irák z několika důvodů. Za prvé je to přesvědčení Američanů jako národa o jejich výjimečnosti a nutnosti šířit jejich ideologii za vlastní hranice. Za druhé imperiální výboje dovoluují Americe růst nejen ekonomicky, ale také politicky. Když tyto dva důvody sjednotíme se zájmy elitních jednotlivců v daném čase a prostoru, dostaneme celkem komplexní náhled na příčinu konfliktu. Americká nadvláda nad regionem upadala, a tak bylo nutné zasáhnout.“

## Použitá literatura

### Primární literatura

- [1] Krejčí, Oskar. *Zahraniční politika USA*. Praha: Professional Publishing, 2009. ISBN 978-80-7431-003-4.
- [2] Woodward, Bob. *Plan of attack*. London: Pocket Books, 2004. ISBN 0-7434-1545-4.
- [3] Marx, Karel, Engels, Bedřich. *Spisy, sv.16*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1965.
- [4] Falola, Toyin, Genova, Ann. *The Politics of the Global Oil Industry: An introduction*, London: Praeger Publishers, 2005. ISBN 978-0313361845.
- [5] Papp, Daniel, Johnson, Loch.K., Belmont, John Endicott. *American Foreign Policy: History, Politics and Policy*, Wadsworth: Thomson Learning, 2005. ISBN 978-0321079022.
- [6] Bush, George Walker. *Slib musíme splnit: Moje cesta do Bílého domu*, přel. Hedvika Vlasová, Praha: PRAGMA, 1999. ISBN 80-7205-828-2.
- [7] Laurent, Eric. *Tajný svět George W. Bushe*, přel. Cédric Javůrek, Praha: Plon, 2003. ISBN 80-903355-1-9.
- [8] Woodward, Bob. *Bushova válka*, přel. Miroslav Košťál, Brno: Centa, 2002. ISBN 80-7341-043-5.
- [9] Kinzer, Stephen. *Overthrow: America's Century of Regime Change from Hawaii to Iraq*. New York: Times Books, 2006. ISBN 978-0870224317.
- [10] Hurst, Steven. *The United States and Iraq since 1979- Hegemony, Oil and War*. Edinburgh U.Press, 2009. ISBN 978-0-7486-2768-4.
- [11] Maar, Phebe. *Modern History of Iraq*, Coughlin: Westview Press, 2003. ISBN 978-0813382142.
- [11] Albright, Madeleine. *Madame Secretary*, London: Miramax, 2005. ISBN 978-1401359621.
- [12] Suskind, Ron. *The Price of Loyalty: George W. Bush, the White House and the Education of Paul O'Neill*, New York: Simon and Schuster, 2004. ISBN 0743255461.
- [13] Woodward, Bob. *State of denial: Bush at war, Part III*, New York: Simon and Schuster Paperbacks, 2006. ISBN 978-0-7432-7224-7

## **Sekundární literatura a internetové prameny**

- [1] *Mayflower Compact- 1620*, National Constitution Center, Philadelphia, USA.  
Dostupné z WWW: [http://constitutioncenter.org/ncc\\_edu\\_Mayflower\\_Compact.aspx](http://constitutioncenter.org/ncc_edu_Mayflower_Compact.aspx).
- [2] Eisenhower, D., *The Chance for Peace*, 16. 4. 1953, Washington D.C., USA,  
Dostupné na WWW:  
<http://www.prezidentiarhetic.com/historicspeeches/eisenhower/chanceforpeace.html>.
- [3] *The national security strategy of the United States of America, 2002*, Dostupné na  
WWW: <http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/national/nss-020920.pdf>
- [4] *World Fact Book 2009*, CIA, Dostupné na WWW:  
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>.
- [5] *Monroeova doktrína*, 2. 12. 1823, Dostupné na WWW:  
[http://avalon.law.yale.edu/19th\\_century/monroe.asp](http://avalon.law.yale.edu/19th_century/monroe.asp)
- [6] Hay, J., *První Nóta o politice otevřených dveří 6.9.1899*, Washington, Dostupné na  
WWW: [http://wwi.lib.byu.edu/index.php/The\\_First\\_%27Open\\_Door\\_Note%27](http://wwi.lib.byu.edu/index.php/The_First_%27Open_Door_Note%27).
- [7] Trumann, H. , *Trumanova doktrína*, 12.3.1947, Washington, Dostupné na WWW:  
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=12846>.
- [8] O'Sullivan, J., *Anexe*, 8. 1845, Dostupné na WWW:  
<http://web.grinnell.edu/courses/HIS/f01/HIS202-01/Documents/OSullivan.html>.
- [9] Washington, G., *Projev na rozloučenou*, 19. 9. 1796, Washington, Dostupné na  
WWW: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=65539>.
- [10] Grimmett, R.F. (2009). *Instances od Use of United States Armed Forces Abroad, 1798-2007*, 2.2.2009, Congressional Research Service – Report for Congress, Dostupné  
na WWW: <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL32170.pdf>.
- [11] Roosevelt, T. (1904). *Dodatek k Monroeově doktríně*, 6. 12. 1904, Dostupné na  
WWW: <http://stateoftheunion.onetwothree.net/texts/19041206.html>.
- [12] *Statement of Principles*, PNAC, 1997, Dostupné na WWW:  
<http://www.newamericancentury.org/statementofprinciples.htm>.
- [13] *About the organisation, Trilateral Commision*, Dostupné na WWW:  
<http://www.trilateral.org/about.htm>.
- [14] Tyler, P., *U.S. Strategy Plan Calls for Insuring No Rivals Develop  
A One-Superpower World*, The New York Times, 8. 3. 1992, Dostupné na WWW:

<http://work.colum.edu/~amiller/wolfowitz1992.htm>.

[15] *The Weekly Standart*, PNAC, 16. 11. 1998, Dostupné na WWW:

<http://www.newamericancentury.org/AttackIraq-Nov16,98.pdf>.

[16] *Rebuilding America's Defenses, Strategy, Forces and Resources For a New Century*, A Report of The PNAC, 9. 2000, Dostupné na WWW:

<http://www.newamericancentury.org/RebuildingAmericasDefenses.pdf>.

[17] Baker, R., *Condi and the Boys*, 4.2008, Dostupné na WWW:

<http://www.nybooks.com/articles/21192>.

[18] Curtiss, R., *The Nexus of Washington's Neocon Network*, Washington's Report on Middle East Affairs, 9. 2004, Dostupné na WWW:

[http://www.wrmea.com/archives/Sept\\_2004/0409018.html](http://www.wrmea.com/archives/Sept_2004/0409018.html).

[19] *Smlouva o Panamském průplavu*, 19.11.1903, Yale Law School, Lillian Goldman Law Library, Dostupné na WWW:

[http://avalon.law.yale.edu/20th\\_century/pan001.asp](http://avalon.law.yale.edu/20th_century/pan001.asp).

[20] *The Riegle Report- U.S. Chemical and Biological Warfare-Related Dual Use Exports to Iraq and their Possible Impact on the Health Consequences of the Gulf War*, US Congress and Senate, 25. 5. 1994, Dostupné na WWW:

<http://www.gulfweb.org/bigdoc/report/riegle1.html>.

[21] *Saddam Hussein's henchman 'Chemical Ali' executed*, The Daily Telegraph, 25. 1. 2010, Dostupné na WWW:

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/7072155/Saddam-Husseins-henchman-Chemical-Ali-executed.html>.

[22] *NSD-26*, Dostupné na WWW: <http://www.fas.org/irp/offdocs/nsd/nsd26.pdf>.

[23] *The Iran Contra Report*, Congressional Committee Investigating Iran Contra majority report, issued November 18, 1987. Dostupné na WWW:

<http://www.presidency.ucsb.edu/PS157/assignment%20files%20public/congressional%20report%20key%20sections.html>.

[24] *National Security Directive- 54* , Dostupné na WWW:

[http://www.fas.org/irp/offdocs/nsd/nsd\\_54.htm](http://www.fas.org/irp/offdocs/nsd/nsd_54.htm).

[25] *Rezoluce RB 686*, Dostupné na WWW:

<http://www.fas.org/news/un/iraq/sres/sres0686.htm>.

[26] *Operation Provide Comfort II.*, Dostupné na WWW:

[http://www.globalsecurity.org/military/ops/provide\\_comfort\\_2.htm](http://www.globalsecurity.org/military/ops/provide_comfort_2.htm).

- [27] *Rezoluce RB 687*, Dostupné na WWW:  
<http://www.fas.org/news/un/iraq/sres/sres0687.htm>.
- [28] *What Happened to Saddam's Weapons of Mass Destruction?*, Dostupné na WWW:  
[http://www.armscontrol.org/act/2003\\_09/Cleminson\\_09](http://www.armscontrol.org/act/2003_09/Cleminson_09).
- [29] *UN- Chronology of main events*, Dostupné na WWW:  
<http://www.un.org/Depts/unscom/Chronology/chronologyframe.htm>.
- [30] *Iraq Liberation Act*, 31. 10. 1998, Dostupné na WWW:  
[http://frwebgate.access.gpo.gov/cgiin/getdoc.cgi?dbname=105\\_cong\\_public\\_laws&docid=f:publ338.105.pdf](http://frwebgate.access.gpo.gov/cgiin/getdoc.cgi?dbname=105_cong_public_laws&docid=f:publ338.105.pdf).
- [31] *The second Gore-Bush presidential debate*, 11. 10. 2000, Dostupné na WWW:  
[www.debates.org/pages/trans2000b.html](http://www.debates.org/pages/trans2000b.html).
- [32] *Prepared testimony to the Senate Armed Services Committee by Secretary of Defense Donald H. Rumsfeld*, 21. 6. 2001, Dostupné na WWW:  
[www.defenselink.mil/speeches/2001/s20010607-secdef.html](http://www.defenselink.mil/speeches/2001/s20010607-secdef.html).
- [33] *Press conference: Prime Minister Tony Blair and Prezident George Bush*, 31. 1. 2003, Dostupné na WWW: [www.number10.gov.uk/page1767](http://www.number10.gov.uk/page1767).
- [34] *Deputy Secretary Wolfowitz interview with Sam Tannehaus*, Vanity Fair, 5. 2003, Dostupné na WWW: [www.defenselink.mil/transcripts/2003/tr20030509-depsecdef0223.html](http://www.defenselink.mil/transcripts/2003/tr20030509-depsecdef0223.html).
- [35] *Vice-Prezident speaks at VFW 103rd National Convention*, 26.8.2002, Dostupné na WWW: [www.whitehouse.gov/news/releases/2002/08/20020826.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/08/20020826.html).
- [36] *Prezident Bush discusses the future of Iraq*, American Enterprise Institute, 26. 2. 2003, Dostupné na WWW: [www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030226-11.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030226-11.html)
- [37] Bush, G.W., 7. 10. 2002, Cincinnati, Ohio, Dostupné na WWW:  
[www.cfr.org/publication/7689/iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F](http://www.cfr.org/publication/7689/iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F).
- [38] Blair, T., 24. 9. 2002, Dostupné na WWW:  
<http://www.cfr.org/publication/7689/iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F>.
- [39] Tenet, G., 13. 2. 2003, Dostupné na WWW:  
<http://www.cfr.org/publication/7689/iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F>.
- [40] *Joint resolution to authorise the use of United States armed forces againsts Iraq*, Dostupné na WWW: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ243/pdf/PLAW-107publ243.pdf>.

- [41] *Key Judgements- from 2002 NIE*, Dostupné na WWW:  
[http://www.globalsecurity.org/intell/library/reports/2002/nie\\_iraq\\_october2002.htm](http://www.globalsecurity.org/intell/library/reports/2002/nie_iraq_october2002.htm).
- [42] *Rezoluce RB 1441*, Dostupné na WWW: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/682/26/PDF/N0268226.pdf?OpenElement>.
- [43] *UNMOVIC: Basic facts*, Dostupné na WWW:  
<http://www.unmovic.org/chronology>.
- [44] *War in Iraq- REMARKS BY THE PRESIDENT IN ADDRESS TO THE NATION*, Dostupné na WWW: [http://www.c-span.org/executive/bush\\_saddam.asp?Cat=Current\\_Event&Code=Bush\\_Admin](http://www.c-span.org/executive/bush_saddam.asp?Cat=Current_Event&Code=Bush_Admin).
- [45] *Development Fund for Iraq- Statement of Cash Receipts and Payments*, Dostupné na WWW: <http://www.iamb.info/auditrep/r123104a.pdf>.
- [46] *U.S. Security Agreements and Iraq*, 23. 12. 2008, Dostupné na WWW:  
[http://www.cfr.org/publication/16448/us\\_security\\_agreements\\_and\\_iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F](http://www.cfr.org/publication/16448/us_security_agreements_and_iraq.html?breadcrumb=%2Feducators%2F).
- [47] *Iraq 'expels Blackwater security employees'*, BBC, 10. 2. 2010, Dostupné na WWW:  
[http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle\\_east/8509475.stm](http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8509475.stm).
- [48] *Left behind by Iraq's oil rush*, BBC, 20. 9. 2009, Dostupné na WWW:  
[http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle\\_east/8263218.stm](http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8263218.stm).
- [49] Flyvbjerg, Bent. *Five Misunderstandings About Case Study Research. Qualitative Inquiry*, vol. 12, no. 2, CA: London, 2006.
- [50] Zakaria, Fareed. *The Future of American Power. How America Can Survive the Rise of the Rest*, Foreign Affairs, Květen 2008.
- [51] Lawson, Gary, Seidman, Guy. *The Constitution of Empire*, Santa Monica: Yale University Press, 2004. ISBN 978-0300102314.
- [52] Paine, Thomas. *Common Sense and Crisis Papers*, New York: Penguin Books, 1986, ISBN 0-14-03916-2.
- [53] Klingberg, Frank, L. *Cyclical Trends in American Foreign Policy Moods. The Unfolding of America's World Role*. Lanham: University Press of America, 1983. ISBN 978-081913289.
- [54] Kuykendall, Ralph, S. *The Hawaiian Kingdom, 1874-1893*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1967. ISBN 978-0870224317.

- [55] Crabb, Cecil. *The Doctrines of American Foreign Policy. Their Meaning, Role, and Future*. London: Louisiana State University Press, 1982. ISBN 0-8071-1016-7.
- [56] Pelletiere, Stephen, C. *Landpower and dual containment - rethinking America's policy in the gulf*. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, November 1999.
- [57] *Iraqgate*, Rumsfeld's larger meeting with Iraqi Deputy Prime Minister and Foreign Minister Taiq Aziz, 20. 12. 1983, Dostupné na WWW:  
<http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB82>.
- [58] Baghdad Domestic Service, 18.6.1990, FBIS-NES-90.
- [59] Butler, Richard. *The Greatest Threat: Iraqi Weapons of Mass Destruction and the Crisis of Global Security*, New York: Public Affairs, 2000. ISBN 978-1586480394.
- [60] Crosette, Barbara. *US welcomes Arab statement on Iraq*, New York Times, 13.11.1998.
- [61] Scowcroft, Brent. *Dont attack Saddam*, Wall street Journal, 15. 9. 2002
- [62] *US Joint Forces Command Combat Study -Iraqi perspectives on Operation Iraqi Freedom*, major combat operations.
- [63] Kristof, L. *The Nature of Frontiers and Boundaries*, Annals of the Association of American Geographers, Vol.49, No.3, 1959, Taylor a Francis Ltd.